

TÜRKİYE'DE AVUKATLIK MESLEĞİ TARİHİ VE GELİŞİMİ

Müfit Mert BALAK
105612001

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
(İNSAN HAKLARI HUKUKU)

Prof. Dr. Niyazi ÖKTEM

2009

TÜRKİYE'DE AVUKATLIK MESLEĞİ TARİHİ VE GELİŞİMİ

THE HISTORY AND DEVELOPMENT OF ATTORNEY PROFESSION IN
TURKEYMüfit Mert BALAK
105612001

Prof. Dr. Niyazi ÖKTEM :

Prof. Dr. Cemal Bali AKAL :

Doç. Dr. Zeynep ÜSKÜL ENGİN :

Tezin Onaylandığı Tarih :

Toplam Sayfa Sayısı : 81

Anahtar Kelimeler (Türkçe)

1) Avukatlık

2) Tarih

3) Türkiye'de Avukatlık Mesleği

4) Hukuk

5) Baro

Anahtar Kelimeler (İngilizce)

1) Attorney

2) History

3) Attorney Profession in Turkey

4) Law

5) Bar

ÖZET

Bu çalışmada Türkiye’de Avukatlık Mesleği’nin Tarihi ve Gelişimi konusu incelenmiştir. Bu çalışma giriş bölümü, üç kısım ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde çalışmamızın amacı ortaya konulmuştur.

Çalışmanın birinci kısmında Osmanlı İmparatorluğu döneminde savunma mesleğini yerine getiren kişiler incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci kısmında, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan sonra savunma mesleği alanında çalışan kişiler açısından gerçekleştirilen hukuki düzenlemeler ve Türkiye’de kurulmuş olan hukuk fakülteleri konuları incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü kısmında günümüz avukatlık kanunu açısından avukatlık mesleği ve Türkiye’de kurulmuş olan barolar ayrıntıyla incelenmiştir.

Sonuç bölümünde, Türkiye’de avukatlık mesleğinin geçirmiş olduğu gelişmeler ve ulaşılmış olduğu nokta tespit edilerek; mesleğin gelişimi açısından varılması gereken hedefler tespit edilmeye çalışılmıştır.

ABSTRACT

At this study; The History And Development Of Attorney Profession in Turkey is researched. This study consists of an introduction part, followed by three separate body parts and a conclusion part.

In the introduction part, the purpose of our study has been mentioned.

In the first part of the study, the people who make profession at defending at the period of Ottoman Empire has been researched.

In the second part of the study, legal arrangements realized in terms of the people who are working at the profession of defending after the establishment of the Turkish Republic and law faculties that are established in Turkey have been researched.

In the third part of the study, according to Lawyer’s Code, attorney profession and the bars that have been established in Turkey are researched in details.

In the conclusion part, the developments of attorney profession in Turkey and the status of the point that has been reached at attorney profession; things that should be done for progressing attorney profession tried to be determined.

TÜRKİYE'DE AVUKATLIK MESLEĞİ, TARİHİ VE GELİŞİMİ

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	1
------------	---

BİRİNCİ KISIM

BİRİNCİ BÖLÜM

Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Savunma Mesleğini Yerine Getiren Kişiler

1- Osmanlı İmparatorluğu'nda Arzuhalçiler.....	3
2- Osmanlı İmparatorluğu'nda Dava Vekilleri.....	8

İKİNCİ BÖLÜM

Osmanlı İmparatorluğu'nda Savunma Mesleğini Yerine Getiren Arzuhalçiler Ve Dava Vekilleri Açısından Genel Olarak Dönem Dönem Hakkın Savunulması Süreçleri

1- Savunma Mesleğini Yerine Getiren Kişiler Açısından Tanzimat Dönemi Öncesi.....	10
2- Savunma Mesleğini Yerine Getiren Kişiler Açısından Tanzimat Dönemi.....	12
3- Savunma Mesleğini Yerine Getiren Kişiler Açısından 1908 Meşrutiyet'in İlanı İle Ve 460 Sayılı Muhammat Kanunu'nun Çıkarılmasına Kadarki Dönem.....	16

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Döneminde Savunma Mesleği Alanında Çalışan Kişilere İlişkin Yapılan Hukuki Düzenlemeler Ve Bu Kişilerin Yetiştirilmesi Amacıyla Kurulan Eğitim Kurumları

1- Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Döneminde Savunma Mesleği Alanında Çalışan Kişilere İlişkin Yapılan Hukuki Düzenlemeler.....	19
I- 1870 İstanbul'da Ecnebi Barosu'nun Kuruluşu, Baronun Örgütlenmesi Ve Baro'nun Üyeleri.....	19
II- 1876 Mehakimi Nizamiye-i Dava Vekilleri Hakkında Nizamname.....	21
III- 1878 İlk Osmanlı Barosu Olan İstanbul Dava Vekilleri Cemiyeti (Barosu)'nin Kurulması.....	23
IV- 1882 Doğu Rumeli Vilayetine Ait Avukatlık Yasası.....	25

2- Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Döneminde Savunma Mesleği Alanında Çalışan Kişilerin Yetiştirilmesi Amacıyla Kurulan Eğitim Kurumları.....	27
--	----

I- 1874 Galatasaray Lisesi'nde Hukuk Okulu'nun Açılması.....	27
II- 1880 Mekteb-i Hukuk'un Kurulması.....	28

İKİNCİ KISIM

BİRİNCİ BÖLÜM

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşundan Sonra Savunma Mesleği Alanında Çalışan Kişiler Açısından Gerçekleştirilen Hukuki Düzenlemeler

1- 03 Nisan 1924 Tarihinde Kabul Edilen 460 Sayılı Muhammat Kanunu İle Başlayıp 3499 Sayılı Avukatlık Kanunu'nun Kabulüne Kadarki Dönem.....	29
2- 01.12.1938 Tarihinde Kabul Edilen 3499 Sayılı Avukatlık Kanunu İle Başlayıp 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu'nun Kabulüne Kadarki Dönem.....	32
3-19.03.1969 Tarihinde Kabul Edilen 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu İle Başlayan 4667 Sayılı Kanun İle Yapılan Değişikliklere Kadarki Dönem.....	34
4-10.05.2001 Tarihli 4667 Sayılı Kanun İle Yapılan Değişikliklerle Başlayan Dönem.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

Türkiye Cumhuriyeti'nde Hukuk Fakültelerinin Kuruluşları Ve Tarihleri

1- Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	41
2-İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	43
3- Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	44
4- Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	45
5- Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	45
6- Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	45
7-Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	46
8- Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	46
9- Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	46
10- Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	46
11- Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	46
12- Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	47
13-İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	47
14- Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	47

15- Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	47
16- Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	47
17- Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	47
18- İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	48
19- Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	48
20- Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	48
21- İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	48
22- Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	48
23- Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	49
24- Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	49
25- Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	49
26- Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	49
27- Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	50
28- Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	50
29- Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	50
30- Karadeniz Teknik Üniversitesi Hukuk Fakültesi.....	50

ÜÇÜNCÜ KISIM

BİRİNCİ BÖLÜM

Günümüz Avukatlık Kanunu Işığında Avukatlık Mesleği

1- Avukatlık Mesleği	
I- Tanımı.....	51
II- Avukatlık Mesleğinin Nitelikleri.....	52
A- Kamu Hizmeti Niteliği.....	52
B- Serbest Meslek Niteliği.....	54
C- Bağımsızlık Niteliği.....	55
D- Tekelci Olma Niteliği.....	56
2- Günümüz Avukatlık Kanunu Işığında Avukatların Örgütlenmesi Bağlamında Baro Kavramı Ve Baronun Organları.....	56
I- Baro Kavramı.....	56
II- Baronun Organları.....	57
A- Baro Genel Kurulu.....	57
B- Baro Yönetim Kurulu.....	58

C- Baro Başkanı.....	58
D- Baro Başkanlık Divanı.....	59
E- Baro Disiplin Kurulu.....	59
F- Baro Denetleme Kurulu.....	59
3- Günümüz Avukatlık Kanunu Işığında Türkiye Barolar Birliği ve Organları.....	60
I- Türkiye Barolar Birliği.....	60
II- Türkiye Barolar Birliğinin Organları.....	60
A- Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu.....	61
B- Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu.....	61
C- Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı.....	62
D- Türkiye Barolar Birliği Başkanlık Divanı.....	62
E-Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu.....	62
F- Türkiye Barolar Birliği Denetleme Kurulu.....	63

İKİNCİ BÖLÜM

Türkiye Cumhuriyeti'nde Bulunan Tüm Baroların Kısa Tarihçeleri

1- İstanbul Barosu.....	64
2- Bursa Barosu.....	65
3- Konya Barosu.....	65
4- Balıkesir Barosu.....	65
5- Kastamonu Barosu.....	66
6- Adana Barosu.....	66
7- Aydın Barosu.....	66
8- Edirne Barosu.....	66
9- Elazığ Barosu.....	67
10- Gaziantep Barosu.....	67
11- Samsun Barosu.....	67
12- Sinop Barosu.....	67
13- Trabzon Barosu.....	67
14- Ankara Barosu.....	67
15- Malatya Barosu.....	68
16- Mersin Barosu.....	68
17- Manisa Barosu.....	68
18- Antalya Barosu.....	68

19- Giresun Barosu.....	68
20-Kayseri Barosu.....	68
21- Denizli Barosu.....	69
22- Diyarbakır Barosu.....	69
23- İzmir Barosu.....	69
24- Erzurum Barosu.....	69
25- Kütahya Barosu.....	69
26-Muğla Barosu.....	69
27- Sivas Barosu.....	70
28- Eskişehir Barosu.....	70
29- Afyonkarahisar Barosu.....	70
30-Kocaeli Barosu.....	70
31- Zonguldak Barosu.....	70
32- Tokat Barosu.....	71
33- Hatay Barosu.....	71
34- Bolu Barosu.....	71
35- Kahramanmaraş Barosu.....	71
36- Kırşehir Barosu.....	72
37- Çorum Barosu.....	72
38- Şanlıurfa Barosu.....	72
39- Kırklareli Barosu.....	72
40- Sakarya Barosu.....	72
41- Yozgat Barosu.....	72
42- Mardin Barosu.....	73
43- Ordu Barosu.....	73
44- Uşak Barosu.....	73
45-Tekirdağ Barosu.....	73
46- Isparta Barosu.....	73
47- Amasya Barosu.....	74
48- Burdur Barosu.....	74
49- Rize Barosu.....	74
50- Van Barosu.....	74
51-Nevşehir Barosu.....	74
52- Adıyaman Barosu.....	75
53-Artvin Barosu.....	75
54- Erzincan Barosu.....	75
55- Gümüşhane (Bayburt Bölge) Barosu.....	75
56- Ağrı Barosu.....	75

57- Osmaniye Barosu.....	76
58- Aksaray Barosu.....	76
59- Çankırı Barosu.....	76
60- Kırıkkale Barosu.....	76
61- Bartın Barosu.....	77
62- Batman Bölge Barosu.....	77
63- Iğdır Barosu.....	77
64- Bilecik Barosu.....	77
65- Karabük Barosu.....	77
66- Yalova Barosu.....	77
67- Düzce Barosu.....	78
68- Tunceli Barosu.....	78
69-Şırnak Barosu.....	78
70- Hakkari Barosu.....	78
71- Muş Barosu.....	78
72- Bitlis Barosu.....	78
Sonuç.....	80

KAYNAKÇA VE ELEKTRONİK AĞ ADRESLERİ

- ADAY, Nejat; Avukatlık Hukukunun Genel Esasları, 2. Baskı, İstanbul 1997.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet; Eski Anayasa Hukukumuz ve İslam Anayasası, İstanbul 1989.
- ANIL, Yaşar Şahin; Osmanlı'da Kadılık, 1. Baskı, Aralık 1993.
- BAŞALAN, Metin; TBB, Barolar ve Avukatların Bağımsızlığı, Aydın Barosu Dergisi, S. 6.
- BAŞÖZ, Lütfü; Avukatın Bağımsızlığı, Günışığı Dergisi, 2003.
- BATTAL, Şener, ERDEM, Nurşen; Avukatlık Mesleğinin Türkiye'deki Tarihçesi, Ankara Barosu Dergisi, 1985, S.5- 6.
- BOYACI, Ender Kamil; İlk Türk Avukatı Kimdir, Kocaeli Barosu Dergisi, 2007, S. 1.
- BOZDAĞ, İsmet; Osmanlı Devlet ve Toplum Yapısı, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, Ekim 1990.
- BOZKURT, H. Argun; Hukukun Öyküsü, Ankara Barosu Yayınları, 2006.
- BÖLÜKBAŞI, Saffet Nezih; Söyleşi, Ankara Barosu Dergisi, 1982.
- BURCUOĞLU, Haluk; Avukatlığın Anlam ve İçeriği, Antalya Barosu Dergisi, 2003, S. 5/48.
- CİRHİNLİOĞLU, Zafer; Türkiye'de Hukuk Mesleği, 1. Baskı, Ankara 1997.
- ÇAPANOĞLU, Münir Süleyman; Eski Arzuhalçiler, Resimli Tarih Mecmuası, C. II, Sayı. 24, Aralık 1951.
- ÇELİK, Adil Giray; Avukatlık Mesleğinin Tarihçesi ve Meslek Öncesi Eğitim, Bursa Barosu Dergisi, 2000, S. 63.
- ÇELİK, Adil Giray; Tarihte Savunma ve Meslek Kuralları,
- ÇELİK, Adil Giray; 5 Nisan Avukatlar Günü, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2000, Sayı. 1.
- ÇELİK, Adil Giray; 5 Nisan Avukatlar Günü Tarihsel Dayanağı, Bursa Barosu Dergisi, 2004, S. 74.
- DURAN, Lütfü; İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul 1982.
- FENDOĞLU, Hasan Tahsin; Eski Anayasa Hukukumuz ve İslam Anayasası, İstanbul 1989.
- GALİP, Ali; Bizim Tarih, İstanbul Barosu Dergisi 1931.
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref, AKILLIOĞLU, Tekin; Yönetim Hukuku, Ankara 1993.
- GÜNER, Semih; Avukatlık Hukuku, Yetkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2007.
- GÜR, Refik; Hukuk Tarihi ve Tefekkürü Bakımından Mecelle, Sebil Yayınevi, 2. Baskı, 1977.
- GÜRDOĞAN, Burhan; Cumhuriyet Döneminde Hukuk Yargılaması Reformu Atatürk ve Hukuk, Anayasa Mahkemesi Yayınları, No.3, Ankara, 1982.
- GÜRİZ, Adnan; Ankara Hukuk Fakültesi ve Hukuk Felsefesi Öğretimi, İstanbul Barosu Yayınları, 2008.

- GÜRSELER, Güneş; Baroların Bağımsızlığı, TBB Dergisi, 2004, S. 54.
- HIRSCH, Ernst H.; Hatıralarım, Türkiye İş Bankası Vakfı Yayınları, Ankara 1985.
- İNANICI, Haluk; Bir Meslek Olarak Dünden Yarına Doğru Avukatlık, İstanbul Barosu Dergisi, 2000, S. 7-8-9.
- İNANICI, Haluk; Cumhuriyet Türkiye'si'nde Bir Meslek: Avukatlık, İstanbul Barosu Dergisi, 2000, S. 7-8-9.
- İNANICI, Haluk; 21. Yüzyılda Avukatlık ve Baro-Eleştirel Bir Değerlendirme, Legal Yayıncılık, 1. Baskı, Şubat 2008.
- KORKUSUZ, M. Refik; Avukatlık Hukukuna Giriş, Karahan Kitabevi, Adana 2008.
- KORUKLU, Aziz; Dava Vekilliği Mesleği, Adalet Dergisi, 1945.
- KUNTMAN, Osman; Türkiye'de Avukatlık Mesleğinin, İstanbul Barosunun Tarihiçesi ve Yabancıların Kurduğu Baro, İstanbul Barosu Dergisi, 1988, S. 4-5-6.
- MAZAHERİ, Ali; Ortaçağda Müslümanların Yaşayışları, Varlık Yayınları, 1972.
- MUMCU, Ahmet; Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi, On Birinci Baskı, 1998.
- MÜDERRİSOĞLU, Feridun; Avukatlıkta Vekâlet ve Ücret Sözleşmesi ve İçtihatlar, Ankara 1974.
- NOYAN, Özkan; Savunmanın Örgütlenmesi ve Stratejik Planlama, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Eylül- Ekim 2004, S.54
- ONAR, Sıdık Sami; İdare Hukukunun Umumi Esasları, 3. Baskı, Cilt. II.
- ÖZDOĞAN, Hüseyin; Basit Bir Yaklaşımla Ülkemizde Barolar ve Avukatlık Mesleğinin Gelişimiyle Günümüzde Özgürlüğü Sorunu, Manisa Barosu Dergisi, Sayı. 12.
- ÖZKAN, Meral Sungurtekin; En Son Değişikliklerle Avukatlık Hukuku, 1. Baskı, İzmir 2006.
- ÖZKENT, Ali Haydar; "Avukatın Kitabı", İstanbul 2002.
- ÖZKENT, Ali Haydar; Dünün ve Bugünün Türk Avukatlığına ve Barolarına Kısa Bir Bakış, İstanbul Barosu Dergisi, Ekim 1948.
- ÖZKENT, Ali Haydar; Türk Avukatlığının Tarihine Kısa Bir Bakış; İstanbul Barosu Mecmuası, 1938.
- ÖZKORKUT, Nevin Ünal; Savcılık, Avukatlık ve Noterlik Kurumlarının Osmanlı Devleti'ne Girişi, Ankara Üniversitesi Dergisi, 2003, sayı. 52-04
- ÖZTUNA, Yılmaz; Klasik Osmanlı Düzeninde Kadı ve Mahkeme, Hayat Tarih Mecmuası, 1977, S. 6.
- ÖZTURANLI, İskender; Avukatlık Mesleği Üzerine (I), İzmir Barosu Dergisi, 1988, C. 7, S. 1-3.
- PAYEN, Fernand, ÖZKENT, Ali Haydar; Baro Sanat ve Vazife, 1. Baskı, 1935.
- SAĞNAK, Sadi, BORALIDAĞ, Kemal; Avukatlık Ve Baro, Ankara 1939.
- SAKAOĞLU, Necdet; Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, C. I, İstanbul 1993.
- TANJU, Fahrettin; Avukatlık ve Vekâlet, Adana 1954.

TANYER, Turan; “Ankara Hukuk Fakültesi’nin Kuruluşu ve Eski Binaları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2004, S.51.

TANYER, Turan; “Eski İstanbul’da Arzuhalçiler”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2004, S.53.

TAŞ, Ali Galip; Bizim Tarih, İstanbul Barosu Dergisi, İstanbul 1931.

TUTAŞ, Şeref Kazım; Geçmişe Ait Birkaç Hatıra, Ankara Barosu Dergisi, 1969.

UZ, Mehmet Ali; Konya Barosu’nun Kuruluşu, Konya Hukuk ve Baro Tarihçesi, Eylül 2006.

ÜÇOK, Coşkun, MUMCU, Ahmet, BOZKURT, Gülnihal; Türk Hukuk Tarihi, Turhan Kitabevi, On İkinci Bası, Ankara, 2007.

ÜSTÜNDAĞ, Saim; Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II, 5. Bası, 1992.

YALTI, Başar; Avukatlık ve Felsefe, İstanbul Barosu Dergisi, 2005, S. 1.

YILMAZ, Ejder; Bir Meslek Olarak Dünden Yarına Doğru Avukatlık, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1995, Sayı. 1–4.

Akdeniz Üniversitesi Tanıtım Kataloğu, 2008.

Anadolu Üniversitesi Tanıtım Kataloğu 2006.

Ankara Hukuk Fakültesi ve Mezunları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Eğitim-Öğretim, Araştırma, Uygulama ve Geliştirme Enstitüsü Vakfı, Yayın No.1.

Avukatlık Kanunu Genel Gerekçe, Türkiye’de Savunma Mesleğinin Gelişimi-Metinler, C. I, İstanbul 1976.

Avukatlık Kanunu Tasarısı Genel Gerekçe, Türkiye’de Savunma Mesleğinin Gelişimi, TBB Yayınları, No. 10, C. II, İstanbul 1973.

Bilecik Barosu Albümü, 1993 yılı baskı.

Bursa Barosu Levhası, 2000 yılı baskı.

Cumhuriyetin 50. Yılında İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1973.

Mardin Barosu Dergisi, Mardin, Ekim 2007, sayı. 1.

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tanıtım Kataloğu, İstanbul, 2007 Basım.

Türk Hukuk Lügatı, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1998, 4. Baskı.

Zonguldak Barosu Bülteni, Zonguldak, Haziran 2007, Sayı 1.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <http://fakulteler.atauni.edu.tr/hukuk/tarihce.php>
- <http://hataybarosu.org.tr/Baromuz/tarihce.htm>
- <http://hukuk.baskent.edu.tr/fak.html>
- <http://hukuk.erciyes.edu.tr/tarihce/tarihce.html>
- <http://hukuk.kocaeli.edu.tr/sayfalar/genel/kisaca.htm>
- <http://hukuk.uludag.edu.tr/tarihce.htm>
- <http://law.atilim.edu.tr/tr/>
- <http://rizebarosu.org/kategoriyazi.aspx?kat=1&alt=8>
- <http://web.deu.edu.tr/hukuk/hakimizda/kisatarihce.htm>
- <http://www.adanabarusu.org.tr/>
- <http://www.adiyamanbarosu.org.tr/main.aspx>
- <http://www.afyonbaro.org.tr/modules.php?sayfa=tarihce>
- <http://www.agribarusu.org.tr/>
- <http://www.aksaraybarosu.org.tr/AKSARAYBARO/index.php>
- <http://www.amasyabarusu.org.tr/tarihce.asp?yes>
- http://www.ankarabarusu.org.tr/Pg_St_Tarihce.aspx
- <http://www.antalyabarusu.org.tr/print.php?tid=101>
- <http://www.aydinbarosu.org.tr/>
- <http://www.balikesirbarosu.org.tr/yenibaro/index.asp>
- <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/artvin/index.aspx>
- <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/bartın/index.aspx>
- <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/burdur/index.aspx>
- <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/erzurum/index.aspx>
- <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/igdir/index.aspx>
- <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/kirsehir/index.aspx>
- <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/malatya/index.aspx>
- <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/yozygat/index.aspx>

<http://www.barobirlik.org.tr/tbb/hakkinda.aspx>

<http://www.batmanbarosu.org.tr/goster.php?konu=0101>

http://www.bitlisbarosu.org.tr/index.php?option=com_content&task=wiev&id=12&ITEMID=188

<http://www.bolubarosu.org.tr/Baro/Tarihce.aspx>

<http://www.cankaya.edu.tr/turkce/fakulte/tanitim.php?no=51>

[http://www.cankiribarusu.org.tr/Default2.aspx?id=\(5-3\)](http://www.cankiribarusu.org.tr/Default2.aspx?id=(5-3))

<http://www.corumbarosu.org.tr/baskanlar.htm>

<http://www.cukurova.edu.tr/Content/Asp/Turkish/cubilgi01.asp>

<http://www.denizlibarusu.org.tr/>

<http://www.diyarbakirbarosu.org.tr/>

http://www.duzcebarosu.org/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=26&Itemid=49

[http://www.edirnebarosu.org.tr/Default2.aspx?id=\(4-3\)](http://www.edirnebarosu.org.tr/Default2.aspx?id=(4-3))

<http://www.elazigbarosu.org.tr/#>

<http://www.eskisehirbarosu.org.tr/?kisa-tarihce>

<http://www.gaziantepbarosu.org.tr/goster.php?konu=101>

http://www.giresunbarosu.org.tr/sayfa_goster.asp?h_id=77&tur=altkat

http://www.gumushanebarosu.org.tr/default.asp?c2&x=287&page_id=1

<http://www.hukuk.gazi.edu.tr/>

<http://www.hukukfakultesi.hacettepe.edu.tr/tarihce.html>

<http://www.iku.edu.tr/sayfa.php?d=8&p=6>

<http://www.istanbul.edu.tr/hukuk/tarihce.htm>

http://www.iticu.edu.tr/genel_bilgi/tarihce.htm

[http://www.izmirbarosu.org.tr/Default2.aspx?id=\(6-4\)](http://www.izmirbarosu.org.tr/Default2.aspx?id=(6-4))

<http://www.kahramanmarasbarosu.org.tr/baromuz/baromuz.asp>

<http://www.karabukbarosu.org.tr/>

<http://www.kastamonubarosu.org.tr/page.asp?id=1>

<http://www.kayseribarusu.org.tr/pxp/baro/tarihce.php>

<http://www.kirikkalebarosu.org.tr/tarihce.htm>

<http://www.kirklarelibarosu.org.tr/icerik.php?git=1>

http://www.kku.edu.tr/hukuk/detay.php?git=okul_hakk

http://www.kutahyabarusu.org.tr/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1

<http://www.kocaelibarusu.org.tr/baro/>

<http://www.ktu.edu.tr/fakulte.ph>

http://www.kutahyabarusu.org.tr/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1

<http://www.manisabarusu.org.tr/#>

http://www.mardinbarosu.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=9

<http://www.mersinbarosu.org.tr/>

<http://www.msxlab.org/forum/universitelerimiz/52803-istanbul-bilgi-universitesi.html>

<http://www.muglabarusu.org.tr/baro/sayfa.asp?blogid=77&pagem=Eski%20Baro%20Ba%C7kanlar%C4%B1>

http://www.musbarosu.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=31&Itemid=37

http://www.ordubarosu.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=247

http://www.osmaniyebarosu.org.tr/viewpage.php?page_id=7

<http://www.sakaryabarusu.org.tr/>

<http://www.samsunbarosu.org.tr/baskanlar.php>,

<http://www.sanliurfabarusu.org.tr/baro/tarihce.asp>

<http://www.sinopbarosu.org.tr/default.asp>

<http://www.sirnakbarosu.org.tr/?act=1&id=1>

<http://www.sivasbarosu.org.tr/statik.asp?cat=baskanlarimiz&m=1>

<http://www.tekirdagbarosu.org.tr/?id=drby&full=&konu=91>

<http://www.tokatbarosu.org.tr/content/view/15/34/>

<http://www.trabzon-barosu.org/ortadizin/?id=20>

<http://www.usakbarosu.org.tr/anasayfa.html>

<http://www.vanbarosu.org/tarihce.asp>

<http://www.webiys.com/baro/>

<http://www.yalovabarusu.org.tr>

<http://www.zonguldakbarosu.org.tr/icerik.php?ice=1>

GİRİŞ

Avukatlık mesleğinin başlangıcına kısaca değinmek gerekirse; tarihte ilk olarak bireyler arasındaki uyuşmazlıklarda bireylerin kendi güçleriyle sorunlarını çözümlenmeyi bıraktıkları, yazılı kaynakların ve temel hak ve özgürlüklerin Yunan-Roma uygarlıklarında yoğun bir şekilde yer almaya başladığı dönemde ortaya çıktığı görülmektedir. Avukatlık mesleğinin anlamı ve önemi büyüktür. Avukat, Avukatlık Kanunu'muzun ikinci maddesinde: "Her türlü hukuki sorun ve anlaşmazlıkların, adalet ve anlaşmazlıkların, adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesi ve genellikle hukuk kurallarının tam uygulanması hususunda, yargı organları ve hakemlerle resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlara yardım etmek amaçlarıyla, hukuki bilgi ve tecrübelerini, adaletin hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis ederek kamu hizmeti gören serbest meslek mensubu kişi" olarak tanımlanmaktadır. Kanun'un birinci maddesinde yer alan hükme göre; "avukat, yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder". Bu çalışmada Türkiye'de avukatlık mesleğinin tarihi ve gelişimi incelenecektir.

Türkiye'de avukatlık mesleğinin tarihi konusu incelendiğinde; Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli olan Osmanlı İmparatorluğu döneminden itibaren ele alınması gerekliliği şüphesiz ki kaçınılmaz olacaktır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde çok hukuklu bir hukuk sistemi mevcut olmasından dolayı bu çalışmada; Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki savunma mesleği açısından; Osmanlı İmparatorluğu döneminde yoğunlukla uygulanmış olan İslam Hukuku çerçevesince savunma mesleğinin gelişiminin ele alınacağını belirtmekte yarar olacaktır.

Bu çalışmada varılmak istenilen hedef; Türkiye'de avukatlık mesleğinin gelişiminin incelenerek hangi aşamaya ulaştığını ortaya koymak, avukatlık mesleği açısından varılan sonuçların ne derece yeterli olduğunu tespit etmektir. Bu çerçevede, çalışma içerisinde savunma mesleğinin Osmanlı İmparatorluğu'ndan itibaren geçirmiş olduğu hukuki değişimler incelenecek olup; Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla avukatlık mesleği konusunda yapılmış olan hukuki düzenlemeler ele alınacak, günümüze kadar kurulmuş olan hukuk fakültelerinin tarihçeleri ve avukatlık meslek örgütleri olan baroların tarihçelerine değinilecektir. Çalışmanın konusuyla ilgili günümüzde son derece az ve yetersiz kaynak olması sebebiyle, bu tezin bir başka işlevinin de kaynak oluşturabileceği kanaatindeyiz.

Türkiye’de Avukatlık Mesleği, Tarihi Ve Gelişimi

BİRİNCİ KISIM

BİRİNCİ BÖLÜM

Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Savunma Mesleğini Yerine Getiren

Kişiler

Osmanlı İmparatorluğu’nun hukuki temelini oluşturan İslam Hukuku, 5. ve 6. yüzyıllarda biçimlenmeye başlamıştır. Bu hukuk, ana kaynağını İslam dininin temel kurallarından almaktaydı. Dolayısıyla İslam’ da hukuk hem dünyevi, hem de dini inanç ve ibadet gibi kuralları da kapsayan bir hukuk olarak karşımıza çıkmaktaydı. İslam dininin dayandığı ve kendi içerisinde bir birlik oluşturan tüm kurallar “Şeriat” adı altında ifade edilmekteydi¹. İslam Hukuku’ndaki hukuki yapı Osmanlı İmparatorluğu’nun hukuki temelini de oluşturmaktaydı.

Osmanlı’da devlet yapısında adalete büyük önem verilmekteydi. Osmanlı hukuk sisteminin temelinde İslam dini yer almaktaydı. Adaletin uygulanma sebebi de Allah’ın uygulanmasını istemesi olarak ortaya çıkmaktaydı. Adaletin uygulanması ise İslam dini tarafından konulmuş olan ilkeler çerçevesinde gerçekleşmekteydi². Yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin yer aldığı Osmanlı hukuk sisteminde hiyerarşik bir yapılanma mevcuttu.

Tanrı ve Tanrı’nın temsilcisi durumunda bulunan padişah birlikte yasama organını oluşturmaktaydılar. İslam Hukuku açısından değiştirilemez nitelikte olan kaynakları padişahın da değiştirmeye hakkı yoktu. Fakat örf-i hukuk diğer bir deyişle padişahın hukuk yapma yetkisine dayanarak ortaya koyduğu hukuk açısından padişahın sahip olduğu yetkiler sınırsız sayılırdı. Padişah örf-i hukuk anlaşmalarını istediği şekilde sonuçlandırabilir, dilerse yeni bir kural bile koyabilirdi. Yürütme yetkisi de padişah tarafından yerine getirilmekteydi ve yürütme kuvveti içerisinde yürütme fonksiyonuna yardımcı olan kişiler padişahı aldıkları yetkiyi kullanarak hareket etmekteydiler. Bu kişiler, şeyhülislam, sadrazam, vezirler ve divan-ı hümayun olarak sıralanmaktaydı. Bu hiyerarşik yapının içerisinde en önemli fonksiyon padişahıta bulunmaktaydı

¹ ÜÇÖK, Coşkun, MUMCU, Ahmet, BOZKURT, Gülnihal; Türk Hukuk Tarihi, Turhan Kitabevi, On İkinci Bası, Ankara 2007, s. 59.

² ANIL, Yaşar Şahin; Osmanlı’da Kadılık, İletişim Yayınları, İstanbul 1993, s. 9.

ve yürütme yetkisi açısından da padişahın yetkileri sınırsızdı. Her ne kadar şeyhülislam ve kazaskerler de yürütme yetkisi kapsamında söz sahibi olsalar bile padişah tarafından atanmaları dolayısıyla bütün yetkinin son aşamada padişahta olduğu açıkça görülmekteydi. Yargı organının başı da padişahı. Osmanlı şer'î hukukunda kazasker, kadı ve divan-ı hümayun yargı fonksiyonunun üç temel ögesini oluşturmaktaydılar³. Padişah, Osmanlı İmparatorluğu'nda merkez örgütünde bulunan, yöneticilerin işlerini ve görevlerini düzenleyen ve "padişahın divanı" anlamına da gelen üst düzey ve geniş kapsamda yetkileri olan mekanizma olan divan-ı hümayun tarafından verilen kararları, fetva veren kişi olarak tanımlanan şeyhülislama danışarak uygulardı⁴. İslam adli teşkilatında yargısal işlevin yerine getirilmesi bakımından asıl kişilerden olan kadıların da önemi büyüktü. Padişah kadının bir yolsuzluğa karışması durumunda yetki sahibi olmaktaydı ve karar alma sürecine katılabilmekteydi. Yetki açısından da kadıyı görevden alarak, yerine yenisini atayabilme yetkisine sahipti. Sistem içerisinde şeyhülislam, padişahтан sonra ikinci sırada, kazasker üçüncü sırada, kadılar ve yardımcıları ise dördüncü sırada önem arz etmekteydiler⁵.

Osmanlı İmparatorluğu'nda savunma mesleğini yerine getiren kişiler arzuhalciler ve dava vekilleriydi. Savunma mesleğini icra eden arzuhalciler ve dava vekillerinin, Osmanlı hukuk sisteminde yerleri son derece az ve yetersiz kalmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda arzuhalciler ve dava vekilleri bugünkü anlamıyla yargının kurucu unsuru sayılmadıkları gibi; yargı faaliyetine yardımcı olma işlevlerini de gereği gibi yerine getirememekteydiler. Çalışmamızın bu bölümünde Osmanlı İmparatorluğu'nda savunma mesleğini yerine getiren arzuhalciler ve dava vekillerini genel olarak inceleyeceğiz.

I- Osmanlı İmparatorluğu'nda Arzuhalciler

Ansiklopedik anlamıyla arzuhal gerek şahsa ve gerek ammeye taalluku olan bir hakkın temini veya bir haksızlığın kaldırılması, tazmini ve siyasi, idari ve adli bir muamelenin yapılması için hakiki ve hükmi şahıslar tarafından mercilerine verilen dilekçeye veya bazen de

³ FENDOĞLU, Hasan Tahsin; İslam ve Osmanlı Anayasa Hukukunda Yargı Bağımsızlığı, Birinci Baskı, 1996, s. 119.

⁴ AKGÜNDÜZ, Ahmet; Eski Anayasa Hukukumuz ve İslam Anayasası, İstanbul 1989, s. 56.

⁵ ÖZTUNA, Yılmaz; Klasik Osmanlı Düzeninde Kadı ve Mahkeme, Hayat Mecmuası, 1997, S. 6, s. 6.

ihbar ve şikâyet kâğıdına denmektedir⁶. Dilekçede dilekçe verenin adı, adresi ve imzasının bulunması gerekmektedir. Arzuhalci ise, resmi devlet dairelerine veya özel kişilere mektup ya da dilekçe yazmayı kendisine meslek edinen kimse olarak tanımlanmaktadır⁷.

Arzuhalciler gerek günümüzdeki gerekse o dönemin batılı ülkelerindeki anlamıyla savunma mesleğini icra etmemekle birlikte, kişilikleri açısından özenle seçilen ve kendi meslek örgütü olan bir meslek gurubunda yer almaktaydılar. Arzuhalcibaşı olarak adlandırılan kişilerin görevleri ise; arzuhalcilerin yaptıkları işleri ve onları denetlemektir⁸.

14. Yüzyılda her meslek için bir ocak kurulmuş ve bu ocakların mensupları belli kurallara bağlanmıştır. O dönemlerde vekillik işi de arzuhalcilere verilmiştir. Arzuhalcibaşılar ocağa, ocaklar da çavuşbaşılığa bağlı idi⁹.

1762 yılında başvuru sonucu resmi yazı ile mesleğe ilişkin ilk yazılı kurallar konularak, bu fermanla birlikte arzuhalci olarak adlandırılan kişilerin çalışmalarına izin verilmiştir. Arzuhalcibaşının saraya dilekçe vermesiyle sadrazam emri ile arzuhalcilik resmi olarak düzenlenmiş ve nizamnamede arzuhalcilik yapanların mesleğe başlarken izin alma koşulları, nitelikleri, mesleğe girebilme koşulları, nerelerde çalışabilecekleri de belirtilmiştir.

Resmi olarak yapılmış düzenlemeye göre, arzuhalcilik yapmak isteyen arzuhalci adayları; arzuhalcibaşına başvurarak, arzuhalcibaşının da bulunduğu Divan-ı Hümayun Çavuşları Ocağı'ndan çavuşlar emini ve kâtibinden oluşan bir kurul önünde özel bir sınava girerlerdi. Bu sınav sonucunda başarı sağlayanlara "izin tezkeresi" (ruhsatname) verilirdi. Ruhsatnamesi olmayanlar arzuhalcilik yapamamaktaydı.

Arzuhalci olmak için öncelikle bu kişilerin tecrübe sahibi, bilgili, ırz ve namus sahibi, toplum huzurunu bozmaktan çekinen, halkın güvenini sarsacak hareketlerden kaçınan, düzgün olarak bilinen, ruhsatname sahibi kişiler olmalı ve en önemlisi bu kişilerin şer' i hukuku

⁶ Türk Hukuk Lügatı, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1998, Dördüncü Baskı, s. 21.

⁷ SAKAOĞLU, Necdet; Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul 1993, C. I, s. 335–337.

⁸ ÇELİK, Adil Giray; Tarihte Savunma ve Meslek Kuralları, s. 39.

⁹ TAŞ, Ali Galip; Bizim Tarih, İstanbul Barosu Dergisi, 1931, s.162.

bilme koşulu aranmaktaydı. Ayrıca, çok sıkıntı çekmek ve ocaktan yetişmek gerekmekteydi. Bunun nedeni, hazinenin ve halkın haklarının korunmasını sağlamaktı¹⁰. Sınavda arzuhalci adayları yazı kuralları, başvuru yöntemlerini bilip bilmeme, yazı ve hat türleri bakımından yetenekli olup olmama açısından sınanırlardı. Bunun yanı sıra sarayın hangi biriminde yazılan dilekçenin işlem göreceğini, bazı dilekçelerin iç kafiye ile yazıldığından terim ve kalıp cümleleri de arzuhalcinin bilmesi gerekmekteydi¹¹.

Arzuhalcilerin görevi; halk tarafından devlet neznindeki işi dolayısıyla yapacağı başvuruyu kaleme almaktı. Bunun yanı sıra okur-yazar sayısının az olması dolayısıyla mektup, pusula, mazhar, senet ve mukavele gibi birçok yazı işleriyle de ilgilenmekteydiler. Hazine ve halkın haklarını korumak için kişilerin yaptığı müracaat bir usule tabi idi¹². Arzuhalci, kendisine başvuran kişinin yazdıracağı konuyu inceleyip, yürürlükteki yasalar ve kurallar doğrultusunda bir sakınca olup olmadığını tespit edip dilekçeyi yazardı. Bunun sebebi arzuhallerin selamlık alaylarında, padişahın ardı sıra giden Kapıcılar Kethüdası'na sunularak, padişah tarafından okunmasıydı. Kapıcılar Kethüdası'na verilen arzuhaller padişah tarafından okunduktan sonra bir tomar halinde bağlanıp mühürlenerek sadrazama gönderilmekteydi¹³.

Arzuhalcinin yazdığı dilekçede belirli formüllere uygun olarak, yazı ve konuşma dilinden bütünüyle farklı bir tarzda yazılan arzuhale “resmi kitabeit” denmekteydi. “Maruz-ı çeker-i Keminelidir ki” diye başlayan arzuhaller, “Ol Babda ve katbe-i ahval de emr-ü ferman hazret-i mehlehü-l-emrindir” şeklinde sona ermekteydi. Okuyup yazma bilmeyen kişiler özel mühürlerini kullanmaktaydılar. Okuma yazma bilmeyenler için arzuhalcilerin bir kısmının bizzat mühür kazdıkları görülürken, birçok arzuhalcinin de yanlarında mühürcülerin bulunduğu görülmekteydi¹⁴.

Herkes arzuhal yazamaz ve her yazılan arzuhal kabul edilmezdi. Arzuhalciler tarafından yazılan arzuhallerde yazım kurallarına, arzuhallerin içeriğinin şeri hükümlere, yasal kurallara ve hükümet kurallarına uygun olma koşulu aranmaktaydı. Yazılan arzuhallerde belirli

¹⁰ TAŞ, Ali Galip; a. g. e., s. 12.

¹¹ TANYER, Turan; Eski İstanbul'da Arzuhalciler, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2004, S. 53, s. 271.

¹² ÖZKENT, Ali Haydar; Avukatın Kitabı, İstanbul, s. 34.

¹³ ÖZTUNA, Yılmaz; a.g.e., s. 6.

¹⁴ TANYER, Turan; a. g. e., s. 275.

bir şablon kullanılır ve arzuhal özel kâğıtlara yazılırdı. Kullanılan kâğıt ortasından ve üst kısmından ikiye katlanır, bu orta çizginin yukarı kısmına besmele-i şerif yerine geçen beduh (günümüzde Aps veya taahhütlü mektup anlamında kullanılan bir kelime) işareti konulurdu. Kâğıt boylamasına ikiye sonra dörde katlanır, kâğıdın üst yarısı boş bırakılarak buraya elkab denilen her makama, makam sahibinin rütbesine göre değişen ve yazılması mecburi olan deyimler yazılırdı. Kâğıdın sağ yanında genişçe bir kenar bırakılır ve yazılan her satır kâğıdın sol kenarına iyice yaklaştırılarak sağda boşluk payı bırakılırdı. Yazılan arzuhalin konusuna bakılmaksızın, arzuhalin tek kâğıtta ve kâğıdın ön yüzünde başlayıp bitmesi, kâğıdın altında ise belirli bir boşluğun bırakılması gerekmektedir¹⁵.

Arzuhalciler küçük hasır iskemlelerde oturur, yanlarında bir şemsiye bulundururlardı. Önlerinde, rahle adı verilen küçük masalar bulunurdu. Bu masaların üzerinde kamış kalemler, keskin bir kalemtırış, birisi siyah diğeri kırmızı mürekkeple dolu iki adet hokka, rıhdan (yazıyı kurutmak için kâğıt üzerine serpilerek renkli ve ince kum), arzuhal kâğıtları bulunmaktaydı. Rahlelerinin yanına müşterilerinin oturmaları için birkaç kısa bacaklı arkalıksız hasır iskemle koyarlardı. Bazılarının önünde ise; portakal veya limon sandıklarından yapılmış bir masa bulunmaktaydı. Bazıları arzuhallerini masada yazmayı tercih ederlerken, bazıları kâğıdı dizlerinin üzerlerine koyarak arzuhallerini yazmaktaydı¹⁶.

18. yüzyıla kadar arzuhalciler arzuhallerini resmi dairelerin önlerinde Saray'a ve Babıâli'ye yakın yerlerde, medrese ve cami avlularında, kahvehane ve dükkân köşelerinde kurdukları sedirleri üzerinde seyyar olarak çalışır ve yazarlardı. 19. yüzyılda ise arzuhalcilerin yoğun olarak Eminönü'nde Yeni Camii çevresinde, Beyazıt Meydanı'nda Serasker Kapısı önlerinde ve Tophane civarları gibi açık havada çalıştıkları görülmekteydi. Bazı arzuhalcilerin ise dükkânları bulunmaktaydı. Dükkânlarında ise seyyar arzuhalcilerin sahip oldukları eşyalardan bulunmaktaydı¹⁷.

¹⁵ TANYER, Turan; a. g. e., s. 274.

¹⁶ ÇAPANOĞLU, Münir Süleyman; Eski Arzuhalciler, Resimli Tarih Mecmuası, C. II, S. 24, Aralık 1951, s. 1174.

¹⁷ SAKAOĞLU, Necdet; a.g.e., s. 335.

Sonraki zamanlarda arzuhalcilik mesleği özünden uzaklaşarak, arzuhalciler kadılar, mahkeme kâtipleri ve mübaşirler ile yakın ilişki içerisinde olan kişiler olmaktadır. Örgüt düzenlerinde başlayan bozulmalar devlet yöneticileri açısından bir sorun haline gelmişti. 1764 yılı sonrasında; arzuhalcilerin izinsiz dükkân açamama kuralına uymadıkları görülmektedir. Arzuhalcilerin, arzuhalcilik mesleklerini icra ederlerken ise dükkân köşelerini, kahvehaneleri, cami ve medrese avlularını seçtikleri ve ayrıca yasa bilmeyen, dividi beline sokan, tecrübe sahibi ve bilgili olmayan kişilerin arzuhalci oldukları görülmektedir. Arzuhalciler bu tutumlarıyla; on beş yıl zamanaşımına uğramış eski kuralların yeniden ortaya çıkmasına, muhasebe defterlerine kaydedilmiş gelirin lağvına, devlet malının hasarına, evlerin değerinin düşmesine ve rütbe verme kurallarına aykırı durumların ortaya çıkmasına yol açmaktaydılar. Bunun yanı sıra tecrübesiz kişilerin rüşvet vererek arzuhalcilik ruhsatı aldıkları görülmektedir¹⁸.

Arzuhalcilik mesleğindeki bu bozulmalar sonucu 1176 tarihli İstanbul Arzuhalcilerinin Usul ve Nizamlarına Dair bir vesika çıkarılmıştır. Bu vesika arzuhalcibaşı tarafından kaleme alınmış, arzuhalcilerin arzuhalcibaşı ve ocak zabitleri aracılığıyla izin alarak arzuhalcilik yapmaları gerektiği, nasıl ve nerelerde arzuhalcilik yapacakları belirtilmektedir. Görülüyor ki; Osmanlı döneminde arzuhalciler bugünkü anlamıyla savunma mesleği niteliğinde olmamasıyla birlikte dilekçe yazarak halka yardım etmeye çalışan kişiler olarak görev yapmaktaydılar¹⁹.

Osmanlı'da meslek olarak yürütülen arzuhalcilik, batı toplumlarındaki hukuk alanında çalışan kişi ve hukuk ile ilgili kurumlarla ilgisi olmayan bir meslekti. Günümüzde ise halen arzuhalcilik mesleğini yapan kişilerin olduğu görülmektedir. Eskiye göre matbu evrak üzerinden yapılan işlemlerin teknolojinin de ilerlemesiyle giderek azalması sonucu arzuhalcilere duyulan ihtiyacın azaldığı ve arzuhalcilerin dilekçe yazmaktan çok mahkemeye başvuran kişilere yol gösterdikleri görülmektedir. Fakat 1762 yılında Padişah Fermanı ile başlayan arzuhalciliğin, 1865'te çıkarılan bir başka yasa ile sona erdiğini belirten bazı avukatlar, arzuhalcilik mesleği yapan kişilerin hukuki yardım yapmasını yasaların ihlali olarak değerlendirmektedirler²⁰.

¹⁸ ÇELİK, Adil Giray; s. 38–39.

¹⁹ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 35.

²⁰ GÜNER, Semih; Avukatlık Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2007, Üçüncü Baskı, s. 63.

II- Osmanlı İmparatorluğu'nda Dava Vekilleri

Osmanlı Devleti'nde ise Şer-i Mahkemelerde tarafları savunan kişilere “dava vekili” ya da “muhami” denmekteydi. Davaya vekâlet yapan kişi, dava vekili olarak adlandırılmaktaydı.

Dava vekilliğinin ortaya çıkma nedeni; duruşmalarda bulunma zorunluluğu düzenlemesi karşısında kişilerin kendilerini bir temsilci yoluyla temsil ettirebilmelerinin ihtiyaç haline gelmesidir.

Tanzimat Döneminden önce; dava vekilleri tezvir (yalancı, arabozucu) veya ayak kavafı (yürüyen, ayaklı esnaf) olarak tanımlanmaktaydı²¹. Reform Hareketleriyle birlikte Tanzimat ve Islahat Fermanları doğrultusunda çıkarılan yasalar ve tüzüklerle dava vekilliğine yönelik düzenlemeler getirilmiştir²². (Örneğin; Ceza Usul Yasası'nın 249. maddesi ile yargılama sırasında savunma yapan bir kişinin bulunması zorunluluğu getirilerek, yargılama esnasında suçlu olarak getirilen kişilere kendilerini savunma sırasında yardımcı olmaları için vekil seçmeleri, kendilerinin seçim yapmamaları halinde ise Dava Vekilleri Cemiyeti'nden vekil görevlendirilip yargılamanın yürütüleceği ve davanın vekilsiz görülmesi durumunda yargılamanın hükümsüz olacağı belirtilmiştir)²³.

Dava vekilliği; Tanzimat döneminde, yargıçlar huzurunda başkasına naiplik etme ve müvekkilinin iddia ve savunmalarını müvekkili adına yargıçlara aktarıp açıklama fiilleri olarak “husumete vekâlet” şeklinde icra edilmiştir²⁴. Dava vekilleri ilk yıllarda, gerçek anlamda savunma yapmamışlar, taraflara yardımcı olarak; taraflara, tarafların savunmalarını yaparken izleyecekleri yolları göstermişlerdir²⁵.

Dava vekilliği açısından hiçbir koşul aranmamaktaydı. Ehliyet açısından tam ehliyetli olsun veya olmasın herkes dava vekili olarak tayin edilmekteydi. Gerek davalı gerekse

²¹ ÖZKENT, Ali Haydar; Türk Avukatlığının Tarihine Kısa Bir Bakış, İstanbul Barosu Mecmuası, İstanbul 1938, s. 5.

²² GÜNER, Semih; a. g. e., s. 65.

²³ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 45.

²⁴ KORUKLU, Aziz; Dava Vekilliği Mesleği, Adalet Dergisi, 1945, s. 657.

²⁵ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 40.

davacı, davasını takip etmek için vekil tayin etmekteydi. Hür, köle, kadın, erkek, müslüman ve gayri müslim ayrımı yapılmaksızın herkes vekil tutabilmekteydi²⁶. Müvekkil ile vekil arasında yapılan vekâletnamede, dava vekilinin müvekkili hangi konularda temsil edeceği açıkça belirtilmekteydi. Mahkemede vekilin vekilliğinin ispatı aranırdı. Hâkim, vekilden vekilliğini ispat açısından bir vesika istemekteydi. Vekil, vekil olduğu hususunda ya iki şahit getirir veya mahkeme veya katib-i adil (bugünkü anlamıyla noter) gibi resmi bir kuruluştan vekil olduğunu gösterir yazılı bir vesika almaktaydı.

Osmanlı İmparatorluğu açısından geçerli olan İslam Hukuku'nda kabul edilen vekâlet teşkilatında; vekil müvekkilinden ücret almaktaydı. Fakat sırf para kazanma amacıyla her türlü davaların vekil aracılığı ile kabul edilip yürütülmesi yasal ve yerinde bulunmamaktaydı²⁷.

Bir davada vekilin tayin edilmesi için davanın taraflarının mahkeme huzuruna gelmesinin mümkün olmaması gerekmekteydi. Bu durumda kadı davanın taraflarına vekil atamaktaydı. Bu nedenle de; tayin edilen müvekkil ile vekil arasında bir ilişki kurulması mümkün olmadığından, vekil dava hakkındaki vakıaları ve hukuki nedenleri bilmeden vekillik yapmaktaydı. Vekil sadece tarafların iddialarını inkâr etmekteydi ve savunma yapamamaktaydı²⁸.

Bir kısım hukukçular dava vekillerinin; günümüzün aksine adaletin gerçekleşmesine hizmet eden özellikte kamu hizmeti yapan nitelikte kişiler olmadığını savunurlarken, Prof. Dr. Coşkun Üçok ve onun gibi düşünen hukukçular dava vekillerinin yaptığı görevin, (Avrupa hukukunca benimsenen avukatlık vasıflarına İslam Hukuku'ndaki vekillerce her ne kadar haiz olunmasa da), bugünkü avukatların görevi niteliğinde olduğunu savunmaktadırlar²⁹.

²⁶ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 33.

²⁷ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 20.

²⁸ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 61–62.

²⁹ BOZKURT, H. Argun; Hukukun Öyküsü, Ankara Barosu Yayınları, 2006, s. 101.

İKİNCİ BÖLÜM

Osmanlı İmparatorluğu'nda Savunma Mesleğini Yerine Getiren Arzuhalciler Ve Dava Vekilleri Açısından Genel Olarak Dönem Dönem Hakkın Savunulması Süreçleri

Tanzimat dönemi öncesinde Osmanlı hukuk sisteminde savunma mesleğini yerine getiren arzuhalciler ve dava vekilleri için yeterli hukuki düzenlemeler yapılamamış; devlet bu alanda yeterli düzenlemeler yapmadığından bu meslekler açısından gereken alt yapı ve düzen oluşturulmamıştır.

Geçmiş yıllarda çok iyi işlemediği gözlemlenen Osmanlı Hukuk Sistemi'nin yeniden düzenlenmesi amacıyla; 1839 Tanzimat Fermanıyla başlayıp ve 1856 Islahat Fermanıyla devam eden Reform Hareketleri yapılmıştır. Tanzimatla başlayan reform hareketleri ve Tanzimat ve Islahat Fermanları doğrultusunda çıkarılan yasalar ile tüzüklerle dava vekilliğine yönelik birçok düzenleme getirilmiş ve bu meslek açısından Osmanlı İmparatorluğu'nda bu zamana kadar gerçekleşmiş en kapsamlı gelişmeler sağlanabilmiştir; sağlanmış olan bu gelişmeler savunma mesleği açısından son derece önemli olmuştur³⁰.

10 Temmuz 1908 tarihinde Meşrutiyet'in ilan edilmesinden sonra da dava vekilleri açısından az da olsa düzenlemeler yapılmış, gelişmeler yaşanmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde Osmanlı İmparatorluğu'nda dönem dönem savunma mesleği ile ilgili gerçekleşmiş hukuki düzenlemeleri ve gelişmeleri inceleyeceğiz.

§ 1- Savunma Mesleğini Yerine Getiren Kişiler Açısından Tanzimat Dönemi Öncesi

Tanzimat dönemine kadar bütün davalar ve hukuki sorunlar şer'i hükümler ile çözülmekteydi. Davalarda savunma yapmak ve karara varmak, şer'i hükümler kanun şeklinde

³⁰ ÜÇÖK, Coşkun, MUMCU, Ahmet, BOZKURT, Gülnihal; a. g. e., s. 371.

toplanmadığı ve tasnif edilmediği için fıkıh kitaplarının ve fetvaların irdelenmesiyle mümkün olmaktadır. Bu koşullar altında savunma mesleğini icra etmek isteyen kişi ve kurumlar açısından bu mesleği icra edebilmenin güçlüğü açıkça görülmektedir³¹.

Tanzimat dönemine kadar her türlü hukuki ve cezai davalara girebilen kadılar şeriat hükümlerine göre karar almaktaydılar. Kadılar, dava taraflarını dinleyip şeriate göre hüküm kurmaktaydılar. Davalarda taraf teşkilinin sağlanması için dava taraflarının yani davacı ve davalının mahkemede hazır bulunmaları gerekmektedir. Görülmekte olan bir hukuk davasında taraflardan birinin kadının huzuruna gelmemesi sonucu yargılama o kişinin yokluğunda yapılamazdı. Taraf teşkilinin sağlanmasının amacı tarafların haklarını savunabilmelerinin sağlanması olmayıp, usulen kadının hüküm verebilmesini sağlamaktı³². Dolayısıyla kadı tarafından vekil tayin edilir ve taraflar vekil ile temsil edilirdi. Fakat kadı tarafından vekil tayin edilen kişilerin taraflar ile bir münasebeti olmadığından, tayin edilen dava vekillerinin tarafları savunması mümkün değildi. Dolayısıyla bu kişiler sadece karşı tarafın iddiasını inkâr etmekteydiler. Vekil tarafından iddiası inkâr edilen kişi ise vekilin inkârı karşısında sadece kanıtlara dayanabilmekteydi. Kadılar hüküm verirken her iki tarafı dinleyip olayın oluş şekline bakarak şer' i hükümlere göre karar verirlerdi³³.

Tanzimat dönemine kadar Osmanlı İmparatorluğu'nda dava vekiline "kaat kavafi" denilmekteydi. Bu dönemde dava vekiline "kaat kavafi" denilmesinin sebebi, dava vekilliği yapanların ceplerinin kâğıtlarla dolu olmasıydı. Bu mesleği icra eden kişilerin çoğu Karamanlı, Diğdeli ve İncesulu mahalle bakkallarıydı. Bu kişiler çoğunlukla İstanbul'da Küçük Çamlıca, Büyük Çamlıca, Üsküdar ve Boğaziçi gibi yazlık yerlerde oturan kadı ve şer'i mahkemelerin başkâtibini bakkallarından alışveriş yapmış olmaları sebebiyle tanınmaları dolayısıyla davası olan kişiler tarafından tercih edilmekteydiler. Bu kişiler davası olan kişiler tarafından görevlendirildiklerinden vekâlet alıp dava vekilliği yaparlardı. Bu kişilerin yazihaneleri olmaması ve ayakta dolaşmaları sebebiyle "ayak kavafi" da denilmekteydi³⁴.

³¹ ANIL, Yaşar Şahin; a. g. e., s. 50.

³² MAZAHERİ, Ali; Ortaçağda Müslümanların Yaşayışları, Varlık Yayınları, 1972, s. 141.

³³ BOZDAĞ, İsmet; Osmanlı Devlet ve Toplum Yapısı, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, Ekim 1990, s. 34.

³⁴ BÖLÜKBAŞI, Saffet Nezihi; Söyleşi, Ankara Barosu Dergisi, 1982, s. 71.

Kaat kavafı denilen dava vekillerinin çoğunun okuma yazması yoktu ve çoğu zaman girdikleri davaları yanlış anlayıp yanlış savunma yapar ve müvekkillerine durumlarını yanlış açıklarlardı. Çoğunlukla müvekkillerine açıkladıkları hususlar olayın tersi yönünde olurdu. Bu nedenle o tarihlerde bu kişilere “yalancı” ve “müzevir” de denildiği bilinmektedir. Bu kişiler İstanbul’un yanı sıra Konya, Kayseri, Sivas, Van, İç Trabzon, Mersin, Samsun gibi yerlerde faaliyet göstermekteydiler³⁵.

Tanzimat dönemine kadar Osmanlı İmparatorluğu döneminde savunma mesleğini yerine getiren kişiler açısından yeterli ve gerekli hukuki düzenlemeler yapılamamış ve bu sebeple bu mesleği yerine getiren kişiler açısından gereken alt yapı ve düzen oluşturulamamıştır.

2- Savunma Mesleğini Yerine Getiren Kişiler Açısından Tanzimat Dönemi

1839 yılında Tanzimat Fermanı ve 1856 yılında Islahat Fermanı yayınlanmıştır. Bu iki belge ülkemizdeki savunma mesleği açısından yapılan ilk düzenlemelerdir. Tanzimat Fermanı ve hatta Islahat Fermanı’nın yayınlanmasının Türk avukatlığının ve barolarının tarihinde temel teşkil ettiği söylenebilir. 1839 yılında yayınlanan Tanzimat Fermanıyla padişah tarafından Müslüman olmayan tebaya haklar tanınacağı, toplumun emniyetinin, mülkiyetin, can, mal, ırz ve namusunun korunması için yasalar yapılacağı ilan edilmiştir.

Bu fermanların yayınlanmasından sonra 1854 yılında Muallim Hane-i Nüvab açılmış ve içerisinde dava vekilliğine ilişkin olarak az da olsa hükümler bulunan kanunlar olan (tarih sırasıyla); Usulü Muhakemei Ticaret Nizamnamesi(1861), Dersaadet ve Mülhakatı İdare-i Zabıta ve Mülkiye Nizamnamesi, Şurayı Devlet Nizamnamesi(1869), Divan-ı Ahkâmı Adliye Nizamnamesi(1869), Mecelle(1874), Usulü Muhakematı Hukukiye(1879) ve Usulü Muhakematı Cezaiye(1879) kanunları yapılmıştır³⁶.

³⁵ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 37.

³⁶ GÜRDOĞAN, Burhan; Cumhuriyet Döneminde Hukuk Yargılaması Reformu, Atatürk ve Hukuk, Anayasa Mahkemesi Yayınları, No. 3, Ankara 1982, s. 282.

1854 yılında şeri hukuk alanında eğitim yapılması planlanan ve yüksekokul olan Muallim Hane-i Nüvvab açılmış, 1924 yılına kadar eğitimin devam ettiği okul o yılda şeriye mahkemelerinin feshiyle kapatılmıştır³⁷.

1858 tarihli, Ceza Kanunu'nun 215. maddesinde meslek sırrını saklamayanlar hakkında düzenleme yapılmış, madde içerisinde sadece hekimler, eczacılar ve ebe kadınlar açısından sır saklama yükümü getirilmiş olup, maddede dava vekillerinin sır saklama yükümü gibi bir düzenlemeye yer verilmemiştir³⁸. Bu da o dönemde; dava vekilliğinin meslek olarak görülüp kurumsallaşmadığını göstermesi açısından önemli bir örnek olarak gösterilebilir.

1861 tarihli Usulü Muhakeme Ticaret Nizamnamesi'nin dava vekillerine ait üç maddesi bulunmaktadır. Bu maddeler 28, 29 ve 30. maddelerdir. Bu kanunda yer alan düzenlemelere göre tarafların mahkemeye bizzat gelmeleri ya da dava vekilliği yoluyla kendilerini temsil ettirmeleri zorunlu kılınmıştır. Vekâletnamenin savunma yapmadan önce mahkeme başkâtibine ibraz edilip harçlandırılması zorunlu hale getirilmiştir. Geçerli bir vekâletnamesi olmaksızın hiç kimsenin dava vekilliği görevi yürütemeyeceği düzenlenmiştir.

Dersaadet ve Mühakata İdare-i Zabita ve Mülkiye Nizamnamesi'nde 76, 77 ve 78. maddeler dava vekillerine yönelik olarak düzenlenmiştir. Nizamnamede yer alan düzenlemelere göre; cinayet davalarında davacı veya davalı tarafından dava vekili tayin edilebileceği, bizzat hazır bulunması gereken sanığın vekil bulundurabileceği belirtilmiştir. Dava vekilinin, müvekkili tarafından mühürlü olarak ve imzasıyla verilmiş olan vekâletnameyi mahkemeye sunmasının gerekli olduğu düzenlenmiştir.

1869 tarihli Ticaret Deavi Kalemi Nizamnamesinin 4. maddesinde arzuhalçiler ile ilgili bir düzenleme yer almaktadır. Düzenlemeye göre kalem mahiyetinde arzuhalci esnafından iki kişi bulundurulacağı ve isteyenlerin kendileri karşılama suretiyle bu kişilere dilekçe yazdırabilecekleri hükme bağlanmıştır³⁹.

³⁷ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 41.

³⁸ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 65.

³⁹ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 38.

1869 tarihli, Şurayı Devlet Nizamnamesi'nin 6. maddesinde yapılmış olan düzenlemeye göre; muhakemat dairesine ilgili kişinin gidememesi durumunda dairenin kabul ettiği bir dava vekilinin tayin edilebileceği belirtilmiştir.

Divan-ı Ahkâmı Adliye Nizamnamesi'nin 28. maddesinde dava vekilinin dilekçe verebilmesi ile ilgili bir düzenleme yer almıştır.

1874 tarihli, Mecelle'de de vekâlet ile ilgili düzenlemeler yer almıştır. Mecellenin çeşitli maddelerine göre; davacı veya davalıdan her birinin dilediği kişiyi davaya dâhil edebileceği; vekil olan kişinin dava sırasında mahkeme huzurunda müvekkili aleyhine beyanda bulunduğu bu beyanının geçerli sayılacağı ancak bu beyanını mahkeme huzurunda yapmayıp herhangi başka bir yerde yaparsa azil edilmiş sayılacağı hüküm altına alınmıştır. Kanunda; müvekkilin vekilini, vekilin ise kendisini azledebileceği, vekilin azledilmesi durumunda bu durumun vekilin durumdan haberdar olmasından itibaren sonuç doğuracağı; aynı şekilde vekilin kendisini azletmesi durumunda da bu durumun müvekkil tarafından öğrenildiği andan itibaren geçerlilik kazanacağı belirtilmiştir. Müvekkilin vefatıyla vekâlet ilişkisinin sona ereceği düzenlenmiştir. Mecelle'de dava vekillerinin temyiz kudretine sahip olması gerektiği, vekâleti olduğu konuda bir başkasını yetkilendirebileceği ancak bu yetkilendirmenin geçerli olabilmesi için müvekkilinin durumdan haberdar olması gerektiği; aynı konu ile ilgili bir kişinin birden fazla vekili bulunması durumunda ancak birisinin vekâletini kullanabileceği hükümleri de yer almıştır⁴⁰.

Mecelle; yukarıda incelediğimiz düzenlemelerin de anlaşılacağı üzere özel hukuk bakımından dava vekillerine ilişkin düzenlemeler içermektedir. Mecellenin içerisinde yer alan bu düzenlemelerin günümüz hukuk düzenimizde de benzerlikler gösterdiğini tespit etmek doğru olacaktır. Ancak konuyla ilgili Sayın Avukat Ali Haydar Özkent tarafından da belirtildiği üzere; dava vekillerinin adaleti sağlama işinde de önemli bir işlevi olduğuna dair herhangi bir hükmün Mecelle'de yer almayışı büyük bir eksiklik olarak tespit edilmelidir.

⁴⁰ GÜR, Refik; Hukuk Tarihi ve Tefekkürü Bakımından Mecelle, Sebil Yayınevi, İkinci Baskı, s. 187.

1879 yılında yürürlüğe giren Usulü Muhakematı Hukukiye Kanunu'nun 16, 41 ve 42. maddelerinde dava vekilleri hakkında düzenlemeler yer almıştır ve bu mesleği yapanlar için Kanun'da vekil deyimi kullanılmıştır⁴¹. Bu maddelere göre; dava vekillerinin vekâleti bulunması halinde dilekçe verebilecekleri, dava taraflarının mahkemeye gelmeye ya da vekil göndermeye zorunlu oldukları ve vekâlette davanın her aşaması için temsil yetkisi verilmediyse dava vekilinin her aşamada müvekkilini temsil edemeyeceği ancak vekâlet verilen sınır dâhilinde temsil yetkileri bulunduğu düzenlenmiştir⁴².

1879 yılında yürürlüğe giren Usulü Muhakematı Cezaiye Yasası avukatlık mesleği açısından önemli bir düzenleme getirmiştir. Yasanın 249. maddesi ile yargılama esnasında sanığın savunulmasında yardımcı olması için vekil seçmesi, vekil seçmemesi durumunda mahkeme tarafından bir dava vekilinin görevlendirileceği ve davanın vekilsiz görülmesi durumunda da yargılamanın hükümsüz sayılacağı belirtilmiştir⁴³. Mahkeme tarafından bir dava vekili görevlendirilecek ise bu vekilin ancak Dava Vekilleri Cemiyeti'nde kaydı bulunan vekillerden olabileceği yasaca düzenlenmiştir. Yeminli dava vekilinin bulunmadığı yerlerde mahkemenin, sanık akraba veya arkadaşlarından birini vekil tayin edebileceği, eğer sanığın yakınları yoksa ya da olan yakınları dava vekilliği yapmak istemez iseler mahkemenin dışarıdan kanunları iyi bilen bir kişiyi dava vekili olarak tayin edebileceği, eğer bu da mümkün olamıyorsa mahkemenin zabıt kâtiplerinden birini(sonraki zamanlarda bu hüküm değiştirilmiş ve maddede yer alan zabıt kâtiplerinin yerini adliye müfettişleri almıştır) vekil tayin edebileceği hükme bağlanmıştır. Kanunda yer alan dava vekilleri ile ilgili 264. maddede yer alan bir başka hükme göre, usul olarak mahkeme başkanının sanık vekiline hukuka veya vicdana aykırı savunma yapamayacağını ve savunma sınırları içerisinde savunma yapması gerektiğini hatırlatması gerektiği düzenlenmiştir.

Yapılmış olan bu düzenlemelerin hepsini incelediğimizde Osmanlı İmparatorluğu'nda vekâlet müessesesinin ceza davalarında yer almaya başladığını, ceza davalarından sonra hukuk davalarında yasalaştığını söylemek doğru olacaktır. Ceza hukukunun

⁴¹ KUNTMAN, Osman; Türkiye'de Avukatlık Mesleğinin, İstanbul Barosunun Tarihçesi ve Yabancıların Kurduğu Baro, İstanbul Barosu Dergisi, 1988, S. 4-5-6, s. 262.

⁴² ÖZKORKUT, Nevin Ünal; Savcılık, Avukatlık ve Noterlik Kurumlarının Osmanlı Devleti'ne Girişi, Ankara Üniversitesi Dergisi, 2003, S. 52-04, s. 151.

⁴³ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 45.

konusuna giren cinayet konularına bakan ceza mahkemelerinde uygulanan kayıtlı savunma vekilliği sistemi sonraki yıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nda giderek kökleşmiştir.

Tanzimat döneminde çıkarılmış olan Dava Vekillerinin Seçilmesine Dair Kararname ile kanunları bilen dava vekilleri yetiştirmek amacıyla bir komisyon kurularak bu komisyon tarafından yapılacak sınavda başarılı olanlara dava vekâleti ruhsatnamesi verilmiştir. Kararnameye göre; sınava girebilmek için, 21 yaşını doldurmuş olmak, memur olmamak, daha önce hapse girmiş olmamak, Türkçe okuyup yazmayı bilmek ya da en azından Türkçe okuyabilmek koşulları aranmıştır. Komisyon sınav için başvuruları değerlendirmiş ve kazananlara ruhsatname vermiştir. Bu komisyonun görevi; Mekteb-i Hukuk'un ilk öğrencilerini yetiştirdiği yıla kadar devam etmiş ve bu tarihten sonra dağılmıştır⁴⁴.

Tanzimat döneminden 1908 yılı Meşrutiyetin ilanına kadar savunma mesleği açısından özel olarak birçok düzenleme yapılmış, savunma mesleğinde çalışan kişi ve kurumların mesleki örgütlenmelerine yönelik olarak birçok gelişme yaşanmış ve bu kişilerin yetiştirilmesi amacıyla eğitim kurumları kurulmuştur. Yaşanmış olan bu sürece ayrıntılı olarak çalışmamızın üçüncü bölümünde değinilecektir. Bu gelişmelerin burada ele alınmamasının nedeni yaşanan bu süreçte doğrudan savunma mesleğine yönelik olarak gerçekleşmiş sürecin çalışmamızda ayrıntılı olarak irdelenmesi ve incelenmesi gerekliliğidir.

3- Savunma Mesleğini Yerine Getiren Kişiler Açısından 1908 Meşrutiyet'in İlanı İle 460 Sayılı Muhammat Kanunu'nun Çıkarılmasına Kadarki Dönem

10 Temmuz 1908 tarihinde Meşrutiyet ilan edilmiştir. Meşrutiyetin ilanından sonra; meşrutiyet idaresi tarafından bir takım yasa ve nizamnameler çıkarılarak, bu tarihten sonraki nizamnamelerin “tüzük” sayılacağı karara bağlanmıştır⁴⁵.

18 Temmuz 1908 tarihinde; İstanbul dava vekilleri, varlıklarını kanıtlamak amacıyla Divan Yolu'nda bulunan Arif'in Kiraathanesi adlı kiraathanede toplanmışlardır. İhtiyar

⁴⁴ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 49.

⁴⁵ BATTAL, Şener, ERDEM, Nurşen; Avukatlık Mesleğinin Türkiye'deki Tarihçesi, Ankara Barosu Dergisi, 1985, S. 5-6, s. 678.

Edip Efendi'nin başkan olarak seçildiği toplantıya 125 dava vekili katılmıştır. Toplanan bu 125 dava vekilinin isimleri bir levhaya kayıt edilmiştir. Levhaya, Hukuk ve Nüvab Mektepleri mezunları ve basit bir imtihan sonucu ruhsatname almış olan kişiler kaydedilmiştir. 1939 yılına kadar bu levha İstanbul Barosu levhasının esasını oluşturmuş ve baroya dâhil olan avukatların sicilleri ve numaraları bu kayda dayanmıştır⁴⁶.

Bu toplantıda meslekle ilgili birçok konu konuşulmuş ve bir takım kararlar alınmıştır. Meslek hakkındaki kötü fikirleri ortadan kaldırmak amacıyla propaganda yapmak, kanunen ve ahlaken gereken şartları taşımayan kişilerin mahkemelere kabulüne engel olmak ve bu konuda ilgili olarak da resmi makamlar huzurunda çalışmalarına kuvvet vermek gibi konular toplantıda konuşulan konulardan sadece bir kısmıdır⁴⁷.

03 Eylül 1909 tarihinde geçici bir kanun çıkarılarak, yabancı hukuk mekteplerinden mezun olanların veya bir hukuk mektebinden mezun olmayıp da en az üç yıldan beri ara vermeden Türk Mahkemelerinde vekâlet görevini yapan kişilerin durumlarını belgeleyerek ve yapılacak olan sınavı geçerek vekillik yapabilecekleri konusunda bir takım esaslar konulmuştur. Ayrıca bu kişilerin Dava Vekilleri Derneği'nden ruhsat alabilecekleri kabul edilmiştir⁴⁸.

11 Nisan 1913 tarihinde Sulh Hâkimleri Kanunu yayımlanmıştır. Bu kanunda savunma mesleğine ilişkin olarak iki madde yer almıştır. Bu kanunun 20. maddesi gereğince tarafların sulh mahkemelerine vekil gönderebilecekleri bu vekillerin müvekkillerin köy ve kasabada ikamet eden akrabalarından olmaları ve ücret almaları şart koşulmuştur. Kanunun 94. maddesinde ise Dava Vekilleri Cemiyeti'nin bulunduğu yerlerde kayıtlı olan dava vekillerinin görev yapabilecekleri, bu cemiyetin bulunmadığı yerlerde ise dava vekillerinin görev yapamayacakları vekâletten yasaklanacağı hükme bağlanmıştır. Sulh Hâkimleri Kanunu, baroya kaydı bulunmayan dava vekillerinin, mesleklerini icra edemeyeceklerine ilişkin düzenlemeler getirmiştir.

⁴⁶ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 57.

⁴⁷ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 65.

⁴⁸ YILMAZ, Ejder; Bir Meslek Olarak Düünden Yarına Doğru Avukatlık, Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, 1995, S. 1-4, s. 197.

17 Şubat 1915 tarihinde kanun çıkartılarak şer'i mahkemelerde dava vekilliği yapabilmek için hukuk mektebinden mezun olma, en az beş sene kadılıkta veya müftülükte çalışmış olma ve ehliyet, yeterlilik ve edinmiş oldukları tecrübeler ile yaptıkları hizmetlere dayanarak mezuniyet vesikası almış olma şartları aranmıştır.

23 Şubat 1916 tarihinde “Memaliki Osmaniye’de Bulunan Yabancıların Hukuk ve Vazifeleri” adlı geçici kanun çıkarılmış; bu kanun gereğince, avukatlık mesleğinin sadece Türklere ait olacağı belirtilmiştir⁴⁹.

02 Nisan 1919 tarihinde bir kanun çıkarılmış, kanunla getirilen hükümlerle mahkemelerin davalarda gerekirse dava vekilleri için vekillik görevlerini geçici yasaklama hakkında karar alabilecekleri yönünde düzenleme getirilmiş, bu kararlara ilgililer tarafından süresi içerisinde istinaf mahkemelerine itiraz edilmesinin mümkün olduğu düzenlenmiştir⁵⁰.

Tanzimat döneminin başladığı 1839 yılından Cumhuriyet ilan edilene kadarki süre içerisinde, dava vekilliğini ilgilendirir nitelikte birçok tüzük ve yasa çıkarılmıştır. Fakat tüm bu hukuki düzenlemeler yeterli olmamıştır. Hukuk bilgisi olmayan ve mesleki eğitimden geçmeyen kişilerce meslek yürütülür hale gelmiştir. Bunun nedeni gerek Mecelle’de yer alan herkese alım ve satım vekâleti verir gibi vekâlet verilebileceği hususundaki düzenlemeler, gerekse 1886 tarihli Dava Vekâletinin Ruhsatname İstihsal Edenlere İnhisarı Hakkındaki Hükmü Nizamın Umuru Cezaiyeden Maada Devaide Dair Kanun ile dava vekillerinin ceza davaları dışındaki tek haklarının kaldırılması olmuştur⁵¹.

⁴⁹ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 69.

⁵⁰ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 66.

⁵¹ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 69.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Döneminde Savunma Mesleği Alanında Çalışan Kişilere İlişkin Yapılan Hukuki Düzenlemeler Ve Bu Kişilerin Yetiştirilmesi Amacıyla Kurulan Eğitim Kurumları

Tanzimat döneminden 1908 yılı Meşrutiyetin ilanına kadar Osmanlı İmparatorluğu'nda savunma mesleği açısından özel olarak birçok düzenleme yapılmış, savunma mesleğinde çalışan kişi ve kurumların mesleki örgütlenmelerine yönelik olarak bir çok gelişme yaşanmış ve bu kişilerin yetiştirilmesi amacıyla eğitim kurumları kurulmuştur. Yaşanmış olan bu süreci savunma mesleğinin gelişimini ortaya koyabilmek amacıyla ayrıntılı olarak çalışmamızın bu bölümünde inceleyeceğiz.

§ 1- Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Döneminde Savunma Mesleği Alanında Çalışan Kişilere İlişkin Yapılan Hukuki Düzenlemeler

Osmanlı İmparatorluğu'nda tanzimat döneminde savunma mesleği alanında çalışan kişilere ilişkin özel olarak yapılmış olan düzenlemeleri çalışmamızın bu bölümünde ele alacağız.

I- 1870 İstanbul'da Ecnebi Barosu'nun Kuruluşu, Baronun Örgütlenmesi Ve Baro'nun Üyeleri

İstanbul Barosu Cemiyeti (Constantinople) adı altında İstanbul'da kurulan ilk baronun 1870 yılında Fransız uyruklu Louis Amiable tarafından kurulmuş olduğu 1872 tarihinde Fransızca yazılmış bir rapordan açıkça anlaşılmaktadır⁵².

1908 Meşrutiyet'in ilanına kadar varlığını sürdüren Constantinople Barosu'nun kuruluşunun kapitülasyonlara dayandığı belirtilmektedir. Kapitülasyon anlaşmalarıyla yabancılara tanınan ayrıcalıklar sonrasında çoğu İstanbul'da olmak üzere birçok ilde mahkemeler

⁵² ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 47.

kurulmuştur. Kurulan mahkemelerde savunmalar yabancılar tarafından yapılmaktaydı. Önceleri kapitülasyonlar dolayısıyla kurulmuş konsolosluk mahkemelerinde savunma görevini yerine getiren yabancı hukukçuların görev alanları zamanla genişlemiştir⁵³.

Baronun ilk levhasında kayıtlı 33 üye İngiliz, İtalyan, Yunanlı, Avusturyalı, Rus ve Belçikalı yabancıardan oluşmaktaydı. Levhada sadece beş Osmanlı uyruklu üye bulunmaktaydı. Baronun yabancılar tarafından kurulup, savunmaların da yabancılar tarafından yapılmasından dolayı İstanbul Barosu Cemiyeti adı altında 1870 tarihinde kurulan baronun ulusal nitelikte sayılmadığı savunulmaktadır⁵⁴.

Baro levhasından anlaşıldığı üzere Baro Yönetim Kurulu'nun 7 kişiden oluştuğu görülmektedir. Baro Başkanı olarak İtalyan olan Furlani, sayman olarak İtalyan olan A. Rosasco, kâtip olarak İngiliz olan F. Mizzi isimli kişiler görevlendirilmiştir⁵⁵.

Bu baro meşrutiyetin ilanı olan 1908 yılına kadar varlığını sürdürmüştür. Baro levhasına kayıt olabilmek için Devleti Osmaniye Cemiyetleri'nden birinden verilmiş bir diplomaya sahip olmak, en aşağı yirmibir yaşında olmak, kamu hizmetinde veya maaşlı bir devlet memurluğu görevinde çalışıyor olmamak ya da ticaretle meşgul olmamak ve daha önce herhangi bir suçtan dolayı hüküm giymiş olmamak gerekmektedir.

Bu baroda dava vekilleri üç sınıfa ayrılmıştı. Dava vekillerinden birinci sınıfta olanlar ilk derece mahkemeleri, istinaf mahkemeleri ve temyiz mahkemelerinde; ikinci ve üçüncü sınıftakiler ise sadece ilk derece mahkemeleri ve istinaf mahkemelerinde çalışabilmekteydiler⁵⁶. Dava vekilliği mesleğinde kıdemli olanlar ve olgun yaşta olanlar ayrıcalıklı bir konuma sahip bulunmaktaydılar. Ecnebi Barosu'nun iç nizamnamesinde baroya kayıtlı olan dava vekilleri için gerekirse bir seneyi geçmemek üzere dava vekilliğinden men cezası verilebileceği düzenlemesi yer almaktaydı. Baro içerisinde İdare Heyeti ve Genel Heyet yer almaktaydı. Baro Genel Heyeti bu cezayı kaldırmak, azaltmak veya çoğaltmak hakkına sahipti. Ecnebi Barosu İç Nizamnamesi

⁵³ ÖZKORKUT, Nevin Ünal; a. g. e., s. 152.

⁵⁴ BOYACI, Ender Kamil; İlk Türk Avukatı Kimdir, Kocaeli Barosu Dergisi, 2007, S. 1, s. 91.

⁵⁵ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 47.

⁵⁶ SAĞNAK, Sadi; BORALIDAĞ, Kemal; Avukatlık ve Baro, Ankara 1939, s. 24.

Türkçe ve Fransızca olarak basılmış ve dört sene boyunca değiştirilemeyeceği bu nizamnamede hükme bağlanmıştır⁵⁷.

Osmanlı İmparatorluğu'nda savunma mesleğine yönelik olarak kurulmuş olan ilk meslek örgütlenmesinin yabancı avukatlar tarafından kurulmuş olması ve içerisinde bir adet dahi Türk üye bulunmaması üzerinde düşünülmesi gereken bir olgudur.

II- 1876 Mehakimi Nizamiye- Dava Vekilleri Hakkında Nizamname

13 Ocak 1876 tarihinde resmi sicillerdeki ismiyle “Mehakimi Nizamiye- Dava Vekilleri Hakkında Nizamname” adı altında tüzük ile savunma makamı dava vekilliği adı altında düzenlenmiştir. Bu tüzük ile ilk defa savunma mesleği olan dava vekâletini yürüten dava vekillerine ilişkin olarak düzenlemeler yürürlüğe konulmuş ve modern anlamda meslek kurulmuştur. Bu tüzüğün metninde her ne kadar avukat ve baro gibi kelimeler yer almamış olsa da, Türk avukatlığının ve barolarının tarihinde Tanzimat ve Islahat Fermanlarından sonra gelen ikinci aşama olduğu, avukatlık mesleğinin bu tüzükle yükselişe geçtiği ve Türk barolarına geniş bir özgürlük yarattığı belirtilmektedir⁵⁸.

1876 tarihli tüzüğün birinci bölümünde Dava Vekâleti Mesleğine Giriş ve Mesleğe Kabul Şartları, ikinci bölümünde Dava Vekillerinin Görev ve Sorumluluklarının Kapsamı, üçüncü bölümde Dava Vekillerinin Ücretlerinin Kapsamı, dördüncü bölümde Dava Vekilleri Cemiyetinin Örgütlenmesi ve Görevleri'ne ilişkin hükümler yer almaktadır⁵⁹.

Kırk maddeden ve sonuç bölümünden oluşan tüzüğün 1. maddesinde dava vekilliği kurumu bugünkü anlamıyla kabul edilerek, vekâletin ruhsatname alınarak yürütülecek bir meslek olduğu belirtilmektedir. Ayrıca tüzük ile dava vekili olacak kişilerin hukuk mektebi mezunu olması gerektiği veya diplomasını hukuk mektebine onaylatmış olmak koşuluyla yabancı hukuk fakültesini bitirmiş olması, yirmibir yaşını doldurmaları, devlet memuru ve tüccar olmamaları, mahkûmiyet almamış olmaları ve iflas etmemiş olmaları koşullarının yanı sıra

⁵⁷ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 49.

⁵⁸ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 50.

⁵⁹ KUNTMAN, Osman; a. g. e., s. 264.

baroya kaydolma koşulu getirilmiştir⁶⁰. Tüzüğe göre tüzüğün yayınlanmasından önce dava vekilliği yapanlar sınava tabi tutularak ruhsatname alacaklardır.

Dava vekilleri bu tüzük ile üç sınıfa ayrılmıştır. Sınav sonucunda belirlenen bu sınıflandırma, vekilin sınavda gösterdiği yeterlilik ve ustalığa göre belirlenmekteydi. Temyiz, istinaf ve yerel mahkemelere girme yetkisine birinci sınıf dava vekilleri sahipken; ikinci ve üçüncü sınıf dava vekillerinin mahalli mahkemeler ile istinaf mahkemelerinde görev yapabilecekleri hüküm altına alınmıştır. İkinci ve üçüncü sınıf dava vekillerinin bir üst sınıfa yükselmeleri için en az bir yıllık bir uygulama sonrası sınava girmeleri ve bu sınavda başarılı olmaları gerektiği belirtilmektedir. Birinci sınıf ruhsatnamesinden harç olarak beş adet yüzük Osmanlı altını, ikinci sınıftan dört ve üçüncü sınıftan üç adet yüzük Osmanlı altını alınmaktaydı. Tüzükte getirilmiş olan düzenlemeyle dava vekilleri ihmal ve kusurlarından doğan zararlarından dolayı müvekkillerine karşı sorumlu kılınmıştır. Dava vekilleri bu zarar ve ziyanı karşılamakla sorumlu tutulmaktaydılar. Dava vekilleri için meslekten geçici olarak çıkarılmaya ilişkin ceza verilebilirdi.

Vekâlet ücreti hakkında da düzenlemelere yer verilen tüzükte; vekilin müvekkilden alacağı ücret konusunda aralarında yapacakları sözleşme ile belirlenebileceği, ücret sözleşmesi olsa da olmasa da tarifede yer alan ücreti alma hakkı olduğu hükmü yer almaktadır⁶¹. Vekilin davada haklı olması halinde ücretini ayrıca taraftan isteyebileceği, davanın anlaşma ile sonuçlanması durumunda dahi vekilin ücret almasının zorunlu olduğu ve davanın olumsuz sonuçlanması durumunda vekilin ücretini almasının engellenemeyeceği belirtilmiştir⁶².

Tüzüğün 30. maddesinde ise bugünkü anlamıyla bir baro kurulması öngörülmüştür. Baronun seçimle belirlenen bir baro başkanı, bir başkan yardımcısı ve dört yönetim kurulu üyesi bulunmaktaydı. İki yıl süreyle görev yapan bu kişilerin yarısının her yıl

⁶⁰ Avukatlık Kanunu Genel Gerekçe Türkiye’de Savunma Mesleğinin Gelişimi-Metinler, Yörük Matbaası, C. I, İstanbul 1976, s. 3.

⁶¹ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 52.

⁶² ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 50.

yenilenmesi şartı getirilmiştir⁶³. Nizamname önceleri sadece İstanbul genelini kapsar şekilde çıkarılmış fakat zamanla ülke genelinde uygulama alanı bulmuştur⁶⁴.

III- 1878 İlk Osmanlı Barosu Olan İstanbul Dava Vekilleri Cemiyeti (Barosu)'nin Kurulması

İstanbul Dava Vekilleri Cemiyeti 1876 tarihli “Mehakimi Nizamiye- Dava Vekilleri Hakkında Nizamname” adlı tüzüğün 30. maddesine göre kurulmuştur. İstanbul Dava Vekilleri Cemiyeti'nin, Cemiyet Genel Kurulu'nun ilk toplandığı gün olan 5 Nisan 1878 tarihinde kurulduğu kabul edilmektedir. Tüzüğün 32. maddesiyle tüzüğün uygulanmasından hemen sonra iki üyenin görevi sona ermiş ve yerine görev yapmak üzere iki üye seçilmiş, ikinci yıl sonunda başkan, başkan yardımcısı ve iki üyenin görevi sona erip yerlerine yenileri seçilmiştir. Bu suretle üyelerin yarısının değişimi sağlanarak yönetimde bütünlük ve devamlılığın sağlanması amaçlanmıştır⁶⁵.

Önceleri yalnızca İstanbul'a özgü olan bu tüzüğün, meslekle ilgili olumlu düzenlemelerinden alınan faydalar sonucunda tüm ülkeye yayılarak uygulanmasına karar verilmiştir. Tüzüğün birçok faydalı düzenlemeleri olmasının yanı sıra, tüzükte dava vekilliğinin Osmanlılara mahsus bir meslek olarak yer almaması ve vekillik açısından vatandaşlık koşulu aranmaması bu tüzüğün eksikliği olarak belirtilmektedir⁶⁶. Bu eksikliğin sebebinin savunma mesleği açısından bu zamana kadar yaşanmış olan süreç ve yaşanan dönemin koşulları olduğu savunulmaktadır.

Osmanlı Dava Vekilleri Cemiyeti'nin ilk dava vekili levhasında 62 dava vekilinin yer aldığı ve bunlardan sadece 11 vekilin müslüman olduğu levhanın bir kısmının Rus, İngiliz, Fransız, İtalyan, 11 dava vekilinin Rum ve 38'inin de Ermeni kişilerden oluştuğu görülmektedir⁶⁷.

⁶³ ADAY, Nejat; Avukatlık Hukukunun Genel Esasları, Beta Yayınları, İstanbul, Ocak 1997, s. 27–28.

⁶⁴ TANJU, Fahrettin; Avukatlık ve Vekâlet, Adana 1954, s. 105.

⁶⁵ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 67.

⁶⁶ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 50–51.

⁶⁷ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 11.

Cemiyetin ilk başkanı olarak; Aleksandre Meryem Kouli Efendi, başkan yardımcısı olarak Mehmet Şehri Efendi, Başkâtip(yazman) olarak Karabet Gürci Efendi ve diğer üç üye olarak da Bedros Şaşayan Efendi, Kostaki Sardeneski Efendi ve Agop Mircikyan Efendi görevlendirilmişlerdir.

Cemiyetin ilk Genel Kurulu'nu en yaşlı üye olan Kostabi Sardenski açmıştır. Padişaha duayla başlayan yirmi üç sayfadan oluşan nutkunda Genel Kurul'a katılanlara seslenerek; Romalılar Dönemi'nden başlayarak, Fransa'daki devrim öncesi ve sonrası savunma mesleğini kısaca anlatarak, mesleğin o günlere nasıl geldiğinden bahsetmiştir. Dört bölümden oluşan nutkunun son kısmında padişaha seslenerek, yaptığı bu düzenleme için duyulan minnettarlığını sunmuştur⁶⁸.

Yasal dayanağı olmaması ve bünyesinde yok denecek kadar az Osmanlı vatandaşının bulunması sebebiyle resmi bir meslek örgütü niteliğinde kabul edilmeyen İstanbul Dava Vekilleri Cemiyeti, savunma mesleğiyle ilgili ayrıntılı bir düzenlemeye duyulan ihtiyacın önemini ortaya çıkarmıştır⁶⁹.

5 Nisan 1878 tarihinde cemiyetin ilk Genel Kurul'unun yapılmasından bir yıl sonra 1879 yılında, ikinci dava vekili levhası resmi olarak düzenlenmiştir. İkinci dava vekili levhasında 105 avukatın kayıtlı olduğu görülmektedir. Cemiyetin üyeleri arasında başkan olarak Rus vatandaşı olan Rusalato Fransuva, ikinci başkan olarak Nezaret Hançeryan, Kararin Melekyan, İngiliz vatandaşı olan Edward İd, Manuk Narlıyan yer almaktadır⁷⁰.

İstanbul Dava Vekilleri Cemiyeti yoğun çalışmaları ve çabaları sonucu 1884 tarihli Dava Vekilleri'nin İmtihanına Dair Nizamname'yi yayınlamıştır. Yayımlanan bu nizamnameye göre; mahkemelerde dava vekilliği yapabilmek için Hukuk Mektebi'nden mezun olmak şarttı. Nizamnamede bu hükmün istisnası olarak İstanbul dışında dava vekili olabilmek için; 25 yaşından büyük olmak, İstanbul Hukuk Mektebi'nde kurulacak olan komisyonca Kara Ticareti

⁶⁸ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 53.

⁶⁹ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 49.

⁷⁰ ÖZKENT, Ali Haydar; Dün ve Bugünün Türk Avukatlığına ve Barolarına Kısa Bir Bakış, İstanbul Barosu Dergisi, Ekim 1948, s. 648.

Hukuku, Deniz Ticareti Hukuku, Mecelle, Arazi Kanunnamesi, Tapu Nizamnamesi alanında yapılacak olan sınavda başarılı olmak gerekmektedir. Bu sınavı İstanbul dışında bulunan il merkezlerindeki adliyelerde, belirli yetkili kişilerden oluşan heyetler de yapabilmekteydi. Bu heyetlerin yaptığı sınavda başarılı olanlar ancak başarılı buldukları heyetlerin bulunduğu illerin sınırları dâhilinde dava vekilliği yapabilmekteydiler⁷¹.

1876 tarihli Mehakimi Nizamiye- Dava Vekilleri Hakkında Nizamname adlı tüzük ve 1884 tarihli Dava Vekilleri'nin İmtihanına Dair Nizamname'de yer alan dava vekili olabilmek için gerekli koşulları içeren düzenlemeler; 3 Eylül 1886 tarihli İrade-i Seniye ile ortadan kaldırılarak; ceza davalarında dava vekilliği yapabilmek için herhangi bir koşul aranmayacağı, hukuk davalarında ise dava vekillerine verilmiş ruhsatnamelerin müvekkiller açısından tavsiye niteliğinde sayılacağı tüm davalarda herkesin dava vekilliği yapabilecekleri hükmü getirilmiştir.

Getirilen bu son düzenleme ile Osmanlı İmparatorluğu'nda bu zamana kadar dava vekilliği mesleği için gerçekleşmiş olan tüm kazanımlar ve yaşanmış olan tüm gelişmeler neredeyse tamamen yok olmuş bu da meslek açısından son derece kötü olmuştur. İstanbul Dava Vekilleri Cemiyeti'nin kurulmuş olması; dava vekilliği mesleğinin gelişimi açısından son derece az bir etki yaratabilmiştir.

IV- 1882 Doğu Rumeli Vilayetine Ait Avukatlık Yasası

Osmanlı Devleti'nde yapılan en çağdaş ve en kapsamlı düzenleme olan, 14 Şubat 1883 tarihinde Rumeli Vilayeti İl Genel Meclisi tarafından, bu vilayete özgü olarak kabul edilen düzenleme; vali tarafından, “Doğu Rumeli Vilayetine Ait Avukatlık Yasası” adı altında çıkarılmıştır⁷². Bu yasanın 3. maddesi ile ilk kez “avukat” ismi resmi olarak kullanılmış, “Avukatlık Sanatı” kavramı “Avukat Fenni” olarak isimlendirilmiştir⁷³.

Yasa tarafından avukat olabilmek için aranan koşullar; 21 yaşında olmak, yüz kızartıcı ya da başka suçtan mahkûm olmamak, hükümette memurluk görev yapmamak, avukat

⁷¹ SAĞNAK, Sadi; BORALIDAĞ, Kemal; a.g.e., s. 24.

⁷² ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 54.

⁷³ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 46.

fenni olarak görevini yürütmek için ruhsata sahip olmak ve yapılacak sözlü ve yazılı sınav sonucunda başarılı olmak olarak sıralanmaktadır. Yasada; yerli ve yabancı ayırt edilmeksizin herkesin avukatlık yapabileceği belirtilmektedir.

Adliye müdürü tarafından yapılacak çağrı üzerine yılda üç kere toplanan sınav komisyonunun adayları sınavdan geçirmesi sonucu kazanan adayların isimleri, ikametgâhları ve yazıhanelerini adliye müdürü cetvele yazmaktadır ve bu cetvel adliyelere tebliğ edilmektedir⁷⁴. Hukuk fakültesi mezunu olmak koşuluyla 2,5 yıl yargıçlık yapanların sınav şartından ayırık tutulacağı yasa tarafından kabul edilmektedir⁷⁵.

Yasada yer alan meslek kurallarına göre; “avukat meslek sırrı gizli tutmaya mecburdur. Evvelce bir tarafın davasını almış avukat diğer tarafa danışmanlık yapamaz ve savunmasını alamaz. Önceleri, bir uyuşmazlıkta savcı ve yargıç olarak görev alanlar, o dava ile ilgili avukatlık yapamazlar, tarafların savunmasını alamazlar. Avukat, dosyalarını üç yıl boyunca saklamaya zorunludur. Avukatın bir bürosunun bulunması zorunludur. Avukatın bürosunu nakletmesi durumunda Adliye Müdürüne haber vermesi gerekmektedir ve bu durum Avukat Cetveli’ne işlenmelidir. Bir avukat aleyhine ceza davası açılır ve tutuklanırsa, tutuklanan avukat geçici olarak meslekten men edilir ve bu karar vilayetin diğer mahkemelerine bildirilir.” şeklinde düzenlenmektedir.

Yasaya göre; mesleğe aykırı davranan avukatlar, Sancak Mahkemesi tarafından cezalandırılmaktaydı. Sancak Mahkemesi tarafından avukatlara verilen cezalar; uyarı, altın akçe olarak beş bin kuruşa kadar para cezası, bir seneden fazla olmamak üzere avukatlık fenninin (sanatının) yasaklanması, avukatlık cetvelinden kaydının silinmesi olarak düzenlenmektedir. Aleyhinde ceza davası açılmış avukatın avukatlıktan men ve nitelik durumu mahkeme tarafından ildeki diğer mahkemelere adliye müdürüne bildirilmek üzere tebliğ edilmektedir. Sancak Mahkemesi tarafından verilen men kararının istinaf edilmesi kanun tarafından uygun görülmektedir⁷⁶.

⁷⁴ ÖZKENT, Ali Haydar; a.g. e., s. 55.

⁷⁵ GÜNER, Semih; a.g.e., s. 68.

⁷⁶ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 55.

Kanun tarafından getirilen tüm düzenlemelere bakıldığında Mehakimi Nizamiye-Dava Vekilleri Hakkında Nizamname'ye kıyasen daha modern olduğu ve o dönem Avrupa'sının gelişmiş ülkelerindeki meslek ilke ve kurallarının neredeyse tümüne kanunda yer verildiği görülmektedir.

2- Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat Döneminde Savunma Mesleği Alanında Çalışan Kişilerin Yetiştirilmesi Amacıyla Kurulan Eğitim Kurumları

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat döneminde savunma mesleği alanında çalışan kişilerin yetiştirilmesi amacıyla iki eğitim kurumu kurulmuştur. Çalışmamızın bu bölümünde Tanzimat döneminde kurulmuş olan bu iki eğitim kurumunu inceleyeceğiz.

I- 1874 Galatasaray Lisesi'nde Hukuk Okulu'nun Açılması

1874 yılında Galatasaray Lisesi'nde kurulan Darülfünunu Sultaniye'de; fen ve edebiyat şubeleri bulunmaktaydı. Osmanlı İmparatorluğu'nda kurulan ilk Hukuk Fakültesi; Sultan Aziz Devri'nde Galatasaray Sultanisi (Lisesi)'nde bir sınıf açılmasıyla olmuştur. Açılan bu özel sınıfta Mecelle, Roma Hukuku, İdare Hukuku, Hukuk Tarihi ve Mantık dersleri okutulmuştur. 1877 yılında; meclisteki görüşmeler sonucunda yeni yargı sistemi açısından eksikliği duyulan hukukçuların yetiştirilmesi amacıyla alınan karar sonucunda Galatasaray Lisesi'nde Mekteb-i Hukuk-i Sultani adı verilen hukuk okulu açıldı. Açılan bu okulda sadece hukuk eğitimi verileceği karara bağlanmıştır. Bu okulda dersler Fransızca olarak verilmiştir. Bu tarihten itibaren okulda öğrencilere Fıkıh, Roma Hukuku, Ticaret Hukuku, Mecelle, idare Hukuku ve Hukuk Tarihi dersleri verilmeye başlanmıştır⁷⁷.

Sonraki süreçte daha çok yetişmiş hukuk insanına duyulan ihtiyaç ve okulda okutulan derslerin Fransızca oluşunun yadırganması sebepleriyle Galatasaray Lisesi'ndeki

⁷⁷ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 47.

Mekteb-i Hukuki Sultani 1878 yılında kapatılmıştır; bu okulun yerini 1880 yılında kurulan Mekteb-i Hukuk (Hukuk Mektebi) almıştır⁷⁸.

II- 1880 Mekteb-i Hukuk'un Kurulması

Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda 1877 yılında alınan kararla, verilen eğitim sonucunda iyi yargıçların ve dava vekillerinin yetiştirilmesi için yeni bir üniversitenin kuruluşunun kararlaştırılmasını takiben yeni bir Hukuk Mektebinin kurulması kararlaştırılmış ve 1878 yılında Mekteb-i Hukuk Sultani olan okul kapatılmıştır. Adliye Nezareti bahçesinde faaliyet gösterecek olan Mekteb-i Hukuk 17 Haziran 1880 (5 Haziran 1926) tarihinde kurulmuştur. Her ne kadar yayınlanmış olan Mekteb-i Hukuk Nizamnamesi 35. maddesinde, 'mektepten mezun olmadıkça hiç kimseye dava vekâleti için ruhsatname verilmeyecektir' hükmü yer almış olsa da, bu hüküm uygulama kabiliyeti bulamamış ve hükmün uygulama kabiliyeti bulamamış olması savunma mesleği adına olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına sebep olmuştur⁷⁹.

1 Eylül 1900 tarihinde Darülfünunu Şahane'nin açılmasıyla Mekteb-i Hukuk'a bunun içerisinde bir fakülte olarak yer verilmiştir. 20 Nisan 1912 tarihinde kabul edilen Nizamname ile kurum İstanbul Darülfünunu adını almıştır.

⁷⁸ YILMAZ, Ejder; a. g. e., s. 197.

⁷⁹ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 45.

İKİNCİ KISIM

BİRİNCİ BÖLÜM

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşundan Sonra Savunma Mesleği Alanında Çalışan Kişiler Açısından Gerçekleştirilen Hukuki Düzenlemeler

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla yeni, laik, çağdaş ve modern bir hukuk sistemi benimsenmiş ve çok hukuklu bir sistemden tek hukuklu bir sisteme geçilmiştir. Kurulmuş olan yeni Türkiye Cumhuriyeti için en uygun olabilecek hukuk sistemi modern hukuk sistemlerinde araştırılmış “Kıta Avrupası Hukuk Sistemi”nin benimsenmesi uygun bulunmuş ve bu doğrultuda birçok kanun yeni oluşturulan Türk hukuk sistemine uygun değişiklikleri de içerir şekilde iktibas edilmiştir. Bu gelişmeler neticesinde savunma mesleği alanında çalışan kişiler açısından yeni düzenlemelerin yapılması şart olmuştur.

Çalışmamızın bu bölümünde Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra savunma mesleği alanında çalışan kişiler açısından gerçekleştirilen hukuki düzenlemeleri inceleyeceğiz.

§ 1- 03 Nisan 1924 Tarihinde Kabul Edilen 460 Sayılı Muhamat Kanunu İle Başlayıp 3499 Sayılı Avukatlık Kanunu'nun Kabulüne Kadarki Dönem

1900'ün ilk yıllarında “avukat” kelimesi kullanılmaktaydı fakat kelimenin yabancı bir kelime olması dolayısıyla resmi olarak kullanılması istenmemekteydi. Avukat kelimesinin yerine “muhami” kelimesi kullanılmaktaydı⁸⁰.

03 Nisan 1924 yılında; 460 sayılı Muhamat Kanunu kabul edilmiştir. Kanunun tasarısının teklifini Adalet Komisyonu'nda ve mecliste savunanların çoğunluğunu İstanbul Barosu'na kayıtlı milletvekilleri oluşturmuştur⁸¹. 17 maddeden oluşan “Muhamat Kanunu”; muhami (avukat) ve baro kavramlarının ilk defa hukuk düzenine girmesi, avukatlığın bir meslek haline gelişi, baroların meslek cemiyeti (derneği) olmaktan çıkması ve bir meslek olarak kamu kurumu haline gelmesi açısından önemli bir yer teşkil etmektedir. Osmanlıca bir kelime olan

⁸⁰ YILMAZ, Ejder; a. g. e., s. 197.

⁸¹ ÖZKENT, Ali Haydar; a. g. e., s. 645.

“muhamat”; “himaye”, “saldırdan koruma”, “himaye eden, müdafaa eden, koruyan” anlamına gelen muhami kelimesinden gelmektedir⁸².

Kanun’un 1. maddesinde muhami’nin tanımı; “Bilumum hukuki meselelerde başvuranlara sözlü ve yazılı görüş bildiren, dilekçe veren her nevi evrakı düzenleyip mahkemeler, hakemler, tüm daire ve meclisler huzurunda gerçek ve tüzel kişilere ait hukuku vekâleten takip, dava ve savunmayı meslek olarak yürütenler” olarak yapılmaktadır. Dolayısıyla; Muhamat Kanunu bugünkü anlamıyla Avukatlık Kanunu olarak ifade edilebilecektir⁸³.

Kanunda 1876 tarihli nizamnameye göre farklı bir düzenleme getiren düzenleme olan “muhami” olmanın şartları sıralanmaktadır. Muhami olmanın şartları; “1- Türk vatandaşı olmak, 2- Cinayet işleyen veya namus bozan ve kabahatten ağır bir suç ile mahkûm veya herkesçe bilinen bir şöhreti olmamak, 3- Hukuk Fakültesi’ni bitirmek veya yabancı Hukuk Fakültesi’nden mezun olmakla birlikte Hukuk Fakültesi programlarına göre fark derslerini verip eşdeğerlik belgesi almak, 4- Üç yıllık bir süre ile cinayet mahkemesinde staj yapmak” olarak sıralanmaktadır. Lozan Anlaşması’nda yer alan İkamet ve Adli Yetkileri Hakkındaki Sözleşme’nin 4. maddesinde, 01 Kasım 1923 tarihinden önce kazanılacak hakların korunacağı belirtildiğinden, Muhamat Kanunu’nun çıkarıldığı 03 Nisan 1924 tarihine kadar ülkemizde avukatlık mesleğini yürüten yabancılar mesleklerini yürütebilmişlerdir⁸⁴.

Kanun’un 3. maddesinde; ilk kez barodan bahsedilirken, 5. maddesinde baronun teşkiline ilişkin düzenlemeye yer verilmektedir. Bu madde gereğince; her baronun Genel Kurulu’nun yanı sıra bir başkanı ve üçten ona kadar üyeden oluşacağı belirtilmektedir⁸⁵. Kanunda yer alan bir başka düzenlemeye göre ise baro kurulmuş olan yerlerde baroya kaydedilmeden avukatlık yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Kanunda düzenlenmeyen detayların yer verildiği bir Tatbik Talimatnamesi ve İstanbul Barosu İç Nizamnamesi ile birlikte uygulamada bir bütünlük oluşturan Muhamat

⁸² ÖZDOĞAN, Hüseyin; Basit Bir Yaklaşımla Ülkemizde Barolar ve Avukatlık Mesleğinin Gelişimiyle, Günümüzde Özgürlüğü Sorunu, Manisa Barosu Dergisi, S. 12, s. 8.

⁸³ ONAR, Sıdkı Sami; İdare Hukukunun Umumi Esasları, Üçüncü Baskı, II. Cilt, s. 906.

⁸⁴ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 70.

⁸⁵ KUNTMAN, Osman; a. g. e., s. 268.

Kanunu'nun geçici maddesi gereğince; 1876 tarihli Nizamname uyarınca dava vekilleri dernekleri oluşmuş olan yerlerde, dava vekillerinin bu kanuna dayanarak gerekli vasıf ve koşulları taşıyıp taşımadığına karar vermek üzere Adliye Vekili'nce tayin edilecek kişilerden oluşacak bir Tefrik Meclisi'nin kurulacağı hükme bağlanmıştır. Meclis tarafından gerekli incelemenin yapılmasından sonra, gerekli şartları taşımayanların levhadan silineceği belirtilmektedir. Fakat bu geçici madde gereğince 960 dava vekilinden 473'ünün levhadan silinmesi dolayısıyla mesleğin zarar gördüğü görüşü vardır⁸⁶.

Kanun ülkenin her yerinde baro kurulamayacağından hareketle ve kazanılmış hakları korumak amacıyla dava vekilliğine izin vermiştir. Bu itibarla; Hukuk Fakültesi mezunu olma koşulu taşımayan ancak beş yıl süresince adli görevlerde veya ruhsatnameli olarak aynı süre ile dava vekilliği yapmış olan kişilere, baro oluşturuluncaya kadar dava vekili olma hakkı tanıdığıdır⁸⁷.

1926 yılında Muhamat Kanunu 708 sayılı yasa ile değişikliğe uğramıştır. Yasanın ismi "Avukatlık Yasası" olarak değiştirilirken, muhami nitelemesinin uygun olmadığı gerekçesiyle 1926 tarih ve 708 sayılı kanunla; avukatlık kelimesi muhamat kelimesinin, avukat kelimesi muhami kelimesinin yerini almıştır. Aynı kanunla; bir yerde avukat sayısının yediye ulaşması durumunda baro kurulması zorunlu hale getirilmiştir.

11 Nisan 1928 tarihli ve 1220 sayılı kanunla disiplin cezaları ve onlara karşı itiraz yollarını düzenleyen hükümler açısından 1938 tarihine kadar yürürlükte kalan Muhamat Kanunu değişikliğe uğramıştır.

⁸⁶ İNANICI, Haluk; Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Meslek Avukatlık, İstanbul Barosu Dergisi, 2000, S. 7-8-9., s. 821.

⁸⁷ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 71.

2- 01.12.1938 Tarihinde Kabul Edilen 3499 Sayılı Avukatlık Kanunu İle Başlayıp 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu'nun Kabulüne Kadarki Dönem

3499 sayılı Avukatlık Kanunu; Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Fransa, İngiltere, İtalya, Romanya ve Yugoslavya yasa, tüzük ve mesleki geleneklerinin dikkate alınmasıyla hazırlanmış ve yasallaşmıştır. 01 Aralık 1938 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren kanun 07 Temmuz 1969 tarihine kadar otuz yıl itibarıyla yürürlükte kalmıştır. Kanun; yürürlükte kaldığı süre zarfında kanunda altı kere farklı tarihlerde değişiklik yapılmıştır⁸⁸.

21 maddeden oluşan kanunun birinci babında; “Avukatlık Mesleğine Kabul ve Staj”a ilişkin hükümler yer almaktadır. Kanunun ikinci babında; 22–50’inci maddeler arasında, “Avukatların Hak ve Vazifelerini” düzenleyen hükümler mevcuttur. Levha ile ilgili düzenlemeler; kanunun üçüncü babında 51–60’uncü maddeler arasında düzenlenmektedir. Kanunun dördüncü babında 61-81’inci maddeler arasında; barolar ile ilgili hükümler yer almaktadır. Disiplin muamelelerinin düzenlendiği kanunun beşinci babı, 82-121’inci maddeler arasında hüküm altına alınmıştır. Kanunun altıncı babında; 122-134’üncü maddeler arasında “Adli Müzaheret ve Avukatlık Ücretleri”, yedinci babında ise 135–141’inci maddeleri arasında “Meslek Sigortası” ile ilgili düzenlemeler yer almaktadır⁸⁹.

1938 kanununun görüşülmesi sırasında üzerinde en çok tartışılan; avukatlığın kamu hizmeti mi serbest meslek mi olduğu konusu yasayla avukatlığın kamu yararına hizmet veren bir meslek olarak tanımlanmasıyla hükme bağlanmıştır⁹⁰. Görüldüğü üzere; meslek açısından kamu hizmeti tanımı yapılmadan sadece niteleme yapılarak, avukatlığın amacı olarak avukatlığın tanımının yapıldığı maddede avukatlık, “hukuki bilgi ve deneyimlerini adalet hizmetine yönelten, yanların hukuki ilişkilerinden veya karşılıklı çıkar çatışmalarından doğan uyuşmazlıkları hakka uygun olarak çözümlenmeye yönelik çalışma yapan meslek mensubu” olarak tanımlanmaktadır. Günümüzdeki anlamından farklı bir şekilde tanımı yapılan avukat, yasada “mahkemelere yardım eden, haklı işleri savunan, haksızları geri iten ve devletin gördüğü işten bir kısmını gören” kişi olarak belirtilmektedir.

⁸⁸ Avukatlık Kanunu Tasarısı Genel Gerekçe, Türkiye’de Savunma Mesleğinin Gelişimi, TBB Yayınları, No. 10, C. II, İstanbul 1973, s. 94.

⁸⁹ KUNTMAN, Osman; a. g. e., s. 269.

⁹⁰ CİRHİNLİOĞLU, Zafer; Türkiye’de Hukuk Mesleği, Gündoğan Yayınları, Ankara 1997, Birinci Baskı, s. 40.

Kanun ile getirilen en önemli ilkenin kamu hizmeti ilkesi olmasının yanı sıra, Hukuk Fakültesi mezunlarına bir büro açarak serbest olarak avukatlık yapma hakkı da verilmiştir. Avukatlık stajı açısından da, stajın bir kısmının avukat yanında yapılması hükmü getirilmiştir. Avukatlıkta staj kurumunun kapsamlı biçimde yeniden düzenleyen 3499 sayılı kanunda avukatlık staj süresi 2(iki) yıl olarak belirlenmiştir. Stajın ilk yılı avukat yanı stajı, ikinci yılı ise mahkeme bünyesinde yapılacak staj olarak belirtilmiştir. Staj sonunda; iki profesör, iki yüksek yargıç ve bir avukattan oluşan jüri önünde başarılı olanların baroya kabul edileceği belirtilmiştir⁹¹.

Kanunun gerekçesini hazırlayan Adalet Bakanı Şükrü Saraçoğlu; avukatların ve baroların adli otoritenin denetiminde olması gerektiğini savunmuştur. O dönem avukatlar tarafından dahi desteklenen bu görüş sonraki zamanlarda baroların bağımsız olması gerektiğinin savunulmasıyla birçok eleştiriye maruz kalmıştır⁹². Kanunun 117. maddesinin yasanın “devletçi” bir zihniyetle yapıldığına örnek olarak gösterildiği görülmektedir. Bu maddeye göre; suç isnadı altında tutulan avukatın savunmasının alınmasına gerek olmadığı belirtilmektedir. Dolayısıyla; avukatın bizzat kendisinin çok ağır bir iddia karşısında savunmadan mahrum bırakılması her yönden kanundaki eksikliği ortaya koymaktadır⁹³.

27 Haziran 1938 tarihinde kabul edilen, altmış sayfadan oluşan ve 141 asıl madde ve 9 geçici maddesi bulunan 3499 sayılı Avukatlık Kanunu; ülkemizde avukatlık mesleği ve onların mesleki kuruluşu niteliğindeki barolar açısından yeni ve esaslı düzenlemeler getirerek önemli katkılar yapmış olması, adli yaşamın gereklerine uygun ve dönemi için en güncel kurallardan oluşan bir yasa olması ve Cumhuriyet’e yaraşır bir yasa olması gibi sebeplerle olumlu özellikler içermektedir. Fakat kanunun, ülkede hızla gerçekleşen toplumsal, hukuksal, ekonomik ve kültürel gelişmeler ile birlikte avukatlık mesleğinde ortaya çıkan beklentileri karşılayamaz duruma gelmesiyle yeni bir kanun yapılması ihtiyacının ortaya çıkması, kanun için olumsuz eleştiriler yapılmasına sebebiyet vermiştir⁹⁴.

⁹¹ ÇELİK, Adil Giray; Avukatlık Mesleğinin Tarihçesi ve Meslek Öncesi Eğitim, Bursa Barosu Dergisi, Mayıs 2000, S. 63, s. 65.

⁹² ÖZTURANLI, İskender; Avukatlık Üzerine (I), İzmir Barosu Dergisi, S. 3, C. 7, 1988, s. 44.

⁹³ İNANICI, Haluk; a. g. e., s. 823.

⁹⁴ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 73.

3- 19.03.1969 Tarihinde Kabul Edilen 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu İle Başlayıp 4667 Sayılı Kanun İle Yapılan Değişikliklere Kadarki Dönem

Türkiye Baroları ve özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir Baroları'nın bir araya gelmesi ve yaptıkları çalışmalar sonucunda hazırlamış oldukları metin milletvekillerinin teklifleri haline getirilmiş, bu teklifler hükümet tasarısıyla birlikte meclise sunulmak suretiyle 19.03.1969 tarihinde 1136 sayılı Avukatlık Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Dolayısıyla Barolar Birliği'nin yeni yetkiler devraldığı 1136 sayılı Kanun pek çok baronun görüşü alınarak hazırlandığı için Türk avukatları ve Türk hukuk sistemi açısından en demokratik sayılabilecek kanun olarak belirtilmektedir⁹⁵.

Sistematik açıdan 1938 tarihli 3499 sayılı Avukatlık Kanunu'ndan farklı bir sistematığı olan ve 201 Asıl, 17 Geçici ve 2 Ek maddeden oluşan 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun birinci kısmı; "Avukatlık ve Avukat" başlığı altında iki maddeden oluşmaktadır. İkinci kısım 3–10 maddeleri arasında düzenlenmiş olup "Avukatlık Mesleğine Kabul" şartlarını içermektedir. "Yasak Haller" başlığı altında düzenlenen üçüncü kısım 11–14 maddeler arasında yer almaktadır. Kanunun dördüncü kısmında 15–27'inci maddeler arasında "Staj" hükümleri, beşinci kısımda ise "Avukatlık Sınavı" 28-33'üncü maddeler arasında düzenlenmektedir. Altıncı kısımda 34-65'inci maddeler ile "Avukatın Hak ve Ödevleri" hükme bağlanmıştır. Yedinci kısımda 66-75'inci maddeler arasında "Baro Levhası ve Avukatlar Listesi" düzenlenmektedir. Sekizinci kısımda "Barolar ve Baro Organları" 76–108 maddeleri arasında hükme bağlanmıştır. "Türkiye Barolar Birliği" her yönüyle 109-133'üncü maddelerde dokuzuncu kısımda düzene bağlanmıştır. Kanunda onuncu kısım "Disiplin İşlem ve Cezaları" başlığı altında 134-162'inci maddeler arasında yer almaktadır. "Avukatlık Ücreti" kanunun 163-175'inci maddeleri arasında on birinci kısımda yer almaktadır. "Adli Müzaharet" in düzenlendiği 176-181'inci maddeler kanunun on ikinci kısmında, 182-201'inci maddeler arasında düzenlenen "Çeşitli Hükümler" ise kanunun on üçüncü kısmında düzenlenmektedir⁹⁶.

⁹⁵ ÖZTURANLI, İskender; a. g. e., s. 44.

⁹⁶ KUNTMAN, Osman; a. g. e., s. 270–271.

3499 sayılı kanunun ihtiyaçlara cevap verememesi sonucu yeni bir kanun hazırlanmasının beş temel nedeni olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenler Anayasa ile yeni anayasal kurumların oluşturulmuş olması, baroların yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç duyulması, avukatlık mesleğinin kamu hizmeti olduğunun vurgulanmak istenmesi, avukatların sosyal sigortalar yasası kapsamına alınması ve mesleğe başlarken avukatlara sınav şartı konulması olarak sıralanmaktadır. Kanunkoyucu tarafından 3499 sayılı Kanun'da yer alan 117. madde bu kanun kapsamına alınmayarak, 1136 sayılı Kanun ile devletçi zihniyetten uzaklaşılacak amaçlanmış olsa da bu zihniyetin bu kanunda da varlığını sürdürdüğü görülmektedir⁹⁷.

Baroların yeniden yapılandırılmasına duyulan ihtiyaç ve avukatlık mesleğinin kamu hizmeti olduğunun vurgulanmak istenmesi kanunun çıkartılması açısından ele alınması gereken ilk iki neden olarak tespit edilmiştir. Barolar kamu kurumu niteliğinde olmakla birlikte yasada yer alan anlamda meslek örgütü olarak görev yapmamaktaydılar. Dolayısıyla tüm baroları ve avukatları kapsayan bir birliğe ihtiyaç duyulmuştur. Ayrıca avukatlık mesleğinin bir kamu hizmeti olarak yer almasına rağmen kanunda kamu hizmeti niteliğinin daha çok vurgulanması ve geniş bir şekilde yer verilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. 1136 sayılı Kanun ile avukat hukuki uyuşmazlıkların tam olarak uygulanmasında yargı organlarına, hakem, resmi, özel kurul ve kurumlara yardım eden, kamu hizmeti ve serbest meslek olarak nitelenen, görevini bağımsız olarak yerine getiren yani bağımsız savunmayı temsil eden kişi olarak tanımlanmıştır⁹⁸.

Kanunun 110. maddesinin 16. fıkrası gereğince; Türkiye Barolar Birliği'ne "Uyulması Gerekli Meslek Kurallarını Tespit ve Tavsiye Etmek Görevi" verilmesi sonucu, Birlik Yönetim Kurulu'na hazırlanan Meslek Kuralları 8-9 Ocak 1971 günlü IV. Genel Kurul Toplantısı'nda kabul edilerek, 26.01.1971 tarih ve 5 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Bülteni'nde yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur⁹⁹.

Kanun çıkartılmasının bir başka nedeni ise; avukatların Sosyal Sigortalar Yasası kapsamına alınmalarının istenmesi olarak belirtilmiştir. 3409 Sayılı Kanun döneminde çıkartılan 6207 Sayılı Avukatlar Yardımlaşma Kanunu ile her baro çevresinde kurulan yardım sandıkları ile

⁹⁷ İNANICI, Haluk; a. g. e., s. 823.

⁹⁸ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 73.

⁹⁹ KUNTMAN, Osman; a. g. e., s. 272.

sosyal güvenlik sağlanmaya çalışılmış fakat başarılı olunamamıştır. Bunun sonucunda, hizmet sözleşmesine dayalı çalışanlar için tasarlanmış Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan avukatların da yararlanması düşünülmüştür. Böylece; sosyal güvenliğin sağlanmasının mümkün olabileceği amaçlanmıştır. Bu amacın gerçekleşmesi için yeni bir avukatlık kanununa ihtiyaç duyulmuştur. Kanunda oluşturulan sistem ile Sigortalar Kurumu ile Türkiye Barolar Birliği arasında yapılacak tip sözleşmesi ile tüm avukatların (1136 Sayılı Yasanın 1238 Sayılı Yasa ile değişik 188. maddesinde sayılanlar hariç olmak üzere) malullük, yaşlılık ve ölüm sigortasına girmeleri uygun görülmüştür.

Mesleğe başlarken avukatlara sınav şartı konulması gerekliliği ise kanunun çıkartılması için sayılacak bir diğer sebeptir. Sınav sonucunda avukatlık mesleğine başlamanın savunulmasında amaç nitelikli kişilerin avukat olarak mesleği icra etmelerini sağlamaktır. Baro tarafından yapılacak avukatlık stajı sonunda gerçekleştirilecek sınavda bu sınavda yeterli görülenlerin avukat olarak mesleklerini icra etmeleri hükmü getirilmiştir. Ancak 1979 tarihli 2178 sayılı kanunla sınav uygulaması kaldırılmıştır¹⁰⁰.

Cumhuriyet döneminin ilk ayrıntılı düzenlemesi olması sonucu önem teşkil eden Adli Müzaheret hükümleri; kanunun 122–127. maddeler arasında düzenlenmektedir. Kanunun 73. maddesi m bendi ile Baro Yönetim Kurulu'na “Adli Müzaheret Bürosu Teşkil ve İdare Etme” görevi de verilmiştir. Kanun; her Asliye Mahkemesi bünyesinde bir adli müzaharet bürosunun kurulması gerektiğini belirtmiştir¹⁰¹.

1969 yılından itibaren, 12 kez önemli değişikliğe uğramış olan 1136 sayılı Avukatlık Kanunu avukatların ve avukatların mesleki kuruluşları olan barolar ve Türkiye Barolar Birliği'nin görevlerini gereği gibi yapmalarını engelleyen hükümler içermesi gibi nedenlerle eleştirilmiştir. Yapılan eleştiriler, 1961 Anayasası'na uygun bir ruhla özgürlükçü ve çağdaş bir ruhla hazırlanmış olan 1969 tarihli 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun; 1982 Anayasası'nın yapılmasından sonra gerçekleştirilmiş olan 15.05.1984 tarihli 3003 sayılı yasa ile kısıtlayıcı bir

¹⁰⁰ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 75.

¹⁰¹ İNANICI, Haluk; 21. Yüzyılda Avukatlık ve Baro-Eleştirel Bir Değerlendirme, Legal Yayıncılık, Şubat 2008, Birinci Baskı, s. 115.

hal aldığı yönündedir¹⁰². 3003 sayılı yasa ile bazı avukat grupların barolara kayıt olma zorunluluğu ortadan kaldırılarak, baroya kayıt olma bu avukatlar açısından isteğe bağlı hale getirilmiştir. Böylelikle ülkemizde baroya kayıtlı olan veya baroya kayıtlı olmayan avukat şeklinde ikili bir ayırım ortaya çıkmıştır ki bunun avukatlık mesleği açısından son derece yanlış olduğu kanaatindeyiz.

4- 10.05.2001 Tarihli 4667 Sayılı Kanun İle Yapılan Değişikliklerle Başlayan Dönem

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nde değişiklik yapıldıktan sonra mecliste bulunan siyasi parti gruplarının mutabakatıyla verdikleri ortak önerge sonucunda, 1136 Sayılı Kanun'da yapılacak değişiklik çalışmalarına ait tasarı metni 01.05.2001 günü yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda üzerinde çalışılmaya başlanmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda 02.05.2001 tarihinde 4667 Sayılı Kanun olarak yasalaşarak, 10.05.2001 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak (bazı maddeleri hariç olmak üzere) yürürlüğe girmiştir¹⁰³.

Kanunun asıl amacı mesleğin toplumdaki saygınlığını arttırmak ve mesleğe kabul koşullarını yeniden düzenlemektir. Anayasanın “Yargı” başlıklı 3. kısmının 3. bölümünde bulunması gereken savunma kuvvetinin de ivedilikle bu bölüme alınmasının, yapılması gereken önemli bir düzenleme olduğu belirtilmektedir. Bu düşüncelerle yola çıkılarak Anayasa'nın yürürlüğe girmesinden önce 1978, 1984, 1987–1988, 1991 ve 1998 yıllarında değişiklik çalışmaları için yapılan girişimler sonucu oluşturulan teklifler geçerliliğini yitirerek uygulanamamışlardır. Kanunun 2001 tarihinde yürürlüğe girmesiyle getirilen birçok değişiklikler açısından bir yandan devrim nitelikli kurallar içerdiği fakat avukatlık mesleğinin gelişimi açısından ulaşılmak istenilen hedeflere sınırlı derecede ulaşıldığı görülmektedir.

Kanun tarafından getirilen en önemli değişiklik; kanunun 1. maddesine eklenen 2. fıkra olan “avukat, yargının kurucu unsurlarından olan bağımsız savunmayı serbestçe temsil eder.” hükmüdür. Bu madde ile avukatlara görevlerini uygulama açısından bazı yetki ve görevler

¹⁰² GÜNER, Semih; a. g. e., s. 75.

¹⁰³ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 78.

verilmiştir. Kanunun 2. maddesine eklenen son fıkra ile bağımsız savunmanın temsilcisi konumunda olan avukata görevi esnasında, başta yargı organları olmak üzere, emniyet makamlarının, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının ile kamu iktisadi teşebbüslerinin, bankaların, noterlerin, sigorta şirketlerinin ve vakıfların yardımcı olmaları yükümlülüğü getirilmiştir¹⁰⁴. 4667 Sayılı Kanun ile getirilen bu değişiklik hem olumlu hem de olumsuz yönden eleştirilmektedir. Bu değişikliğin olumlu yönde olduğunu savunan hukukçular yapılan bu tanım ile savunmanın gereken niteliğe ulaştığı, yargının tamamlayıcı parçası olan savunma kurumu adına kurumsal yetki kullanan bir güce dönüşmüş olduğu ve iddia, savunma ve karar üçlüsünün bütünlük içerisinde bulunması gereken yere gelmiş olduğunu belirtmektedirler¹⁰⁵. Bu değişikliğin olumsuz olduğunu savunan hukukçular ise; avukatın temsil ettiği bağımsız savunmanın, adalete yardımcı unsur olmaktan, yargının kurucu unsuru seviyesine çıkartılmasını eleştirmektedirler¹⁰⁶.

Kanun tarafından getirilen ikinci önemli değişiklik baroların ve Türkiye Barolar Birliği'nin daha bağımsız bir niteliğe getirilmiş olmasıdır. Ancak her ne kadar kanunun 109. maddesinde “Türkiye Barolar Birliği bütün baroların katılmasıyla oluşan bir kuruluştur” denilse de ve avukatların, baroların ve Türkiye Barolar Birliği'nin bir bütün olarak bağımsız savunmayı oluşturduğu vurgulansa da kanun ile birliğin fiilen de olsa bir üst kuruluş niteliğine getirilmesi dolayısıyla kanunun ruhuyla örtüşmemesi nedeniyle kanuna yapılan bir çok eleştiri mevcuttur¹⁰⁷. Avukatlık Kanunu'nun otuz beş maddesi (8, 9, 10, 17, 20, 27, 27/a, 28, 29, 30, 31, 34, 38/f, 44, 49, 54, 56, 69, 70, 71, 74, 75, 77, 83, 87, 94, 97/7, 121, 142, 168, 180, 181, 182, 191 ve geçici 13. maddeleri) gereğince baroların Türkiye Barolar Birliği karşısında bağımsızlığı mümkün olmamaktadır.

4667 sayılı Kanun ile baroları ve Türkiye Barolar Birliği'ni bağımsız niteliğe getiren maddelerden olan kanunun 8. maddesine d bendinin eklenmesiyle yapılan değişiklik ile avukatlık mesleğine kabulde avukatlık sınavını başarmış olmak koşulu getirilmiştir. Avukatlık sınavıyla ilgili olarak getirilen yeni hükümler kanunun 28–31. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu hükümler çerçevesinde; sınavın Türkiye Barolar Birliği tarafından yapılacağı (m. 28); avukat

¹⁰⁴ BURCUOĞLU, Haluk; Avukatlığın Anlam ve İçeriği, Antalya Barosu Dergisi, 2003, S. 5/48, s. 17.

¹⁰⁵ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 79.

¹⁰⁶ BURCUOĞLU, Haluk; a. g. e., s. 17.

¹⁰⁷ GÜRSELER, Güneş; Baroların Bağımsızlığı, TBB Dergisi, 2004, S. 54, s. 317.

adayının dört yıl içerisinde toplam altı sınav hakkına sahip olduğu ve sınavı başarma zorunluluğu (m. 29); sınavın amacının stajyerin meslek kuralları ile hukuk ilkelerini ve mevzuat hükümlerini somut olaylara uygulayabilme yeterliliğini değerlendirmek olduğu; sınavın yılda iki kez yapılacağı ve tarihlerinin Türkiye Barolar Birliği tarafından belirleneceği (m. 30) ve sınav sonuçlarının Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılacağı düzenlenmiştir.

Kanun'un 9. maddesinin 3. fıkrasıyla yapılan değişiklik ise; yalnızca Türkiye Barolar Birliği tarafından verilecek olan avukatlık kimliklerinin resmi kimlik niteliğinde olduğunun hüküm altına alınmasıdır. Uygulamada bankalar tarafından bu hükmün dikkate alınmaması pek çok sıkıntıya yol açmaktadır¹⁰⁸. 1136 sayılı Kanun'da yaklaşık yirmi konu açısından Adalet Bakanlığı'na Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu ve Disiplin Kurulu'nun verdiği kararların onaylanması ilkesi bulunmaktaydı. Yapılan değişikliklerle bu konular açısından da son karar yetkisi Türkiye Barolar Birliği'ne bırakılmıştır.

4667 Sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra 1136 Sayılı Kanun'a eklenen hükümlerde dört değişiklik yapılmıştır.

4667 Sayılı Kanun'da 4765 Sayılı Kanun ile Avukatlık Kanunu'nun 3. maddesinin d bendinde değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik ile 10.05.2001 tarihinde Hukuk Fakülteleri'nde öğrenci olanlara sınav uygulanmayacağı, 10.05.2001 tarihinden evvel ilköğretim ve orta öğretimde öğretmenlik görevi ile avukatlık mesleğini birlikte yapanlar ve aynı durumda olup avukatlık stajı yapmakta olanlar hakkında kanunun 11. maddesinin uygulanmayacağı kabul edilmiştir. Ancak avukatlık sınavı ile ilgili yapılmış olan düzenlemeler; 28.11.2006 kabul tarihli 5558 sayılı kanun ile kaldırılarak avukatlık sınavı kaldırılmıştır.

13.01.2004 tarihinde getirilen ikinci değişiklik ise; 5043 Sayılı Kanun ile yapılmıştır. Yapılan değişiklikle avukatlık ruhsatnamelerinin birlik başkanı ve baro başkanı tarafından imzalanması gerektiğinin kabul edilmesinin yanı sıra avukatlık kimliklerinin tüm resmi ve özel kuruluşlarda resmi kimlik niteliğinde sayılacağı kabul edilmiştir¹⁰⁹. 4667 sayılı

¹⁰⁸ BURCUOĞLU, Haluk; a. g. e., s. 18

¹⁰⁹ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 81.

Kanun'da, 5043 sayılı Kanun ile yapılan değişikliklerle kanunun 9. maddesi ve 121. maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen avukatlık ruhsatname ve kimliklerinin tek tip olarak Barolar Birliği tarafından düzenlenip bastırılacağı yönünde bir hüküm getirilmiştir. Getirilmiş olan bu hüküm için Barolar Birliği'ni Adalet Bakanlığı'ndan daha aktif kılması dışında yeni bir fark yaratmadığı konusunda eleştiriler bulunmaktadır.

21.07.2004 tarihinde 5218 Sayılı Kanun çıkarılarak, Avukatlık Kanunu'nun 65. maddesi 3. fıkrasında yapılan değişiklikle; yıllık kesenek ödenmedikçe avukatın Baro Genel Kuruluna katılamayacağı, seçme ve seçilme hakkını kullanamayacağı yönündeki hüküm kaldırılmıştır.

29.06.2006 tarihinde çıkarılan 5533 Sayılı Yasa ile Avukatlık Kanunu'nun 96. maddesindeki baro başkanının görev süresinin iki dönemden fazla olamayacağını düzenleyen hüküm kaldırılarak, iki dönemden fazla baro başkanlığı yapılabilmesine imkân tanınmıştır¹¹⁰.

¹¹⁰ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 82.

İKİNCİ BÖLÜM

Türkiye Cumhuriyeti'nde Hukuk Fakültelerinin Kuruluşları Ve Tarihleri

Yeni, modern ve tek hukuklu bir hukuk sistemini benimseyen Türkiye Cumhuriyeti'nde hukuk sistemi alanında çalışacak eğitimli kişilerin yetiştirilmesi ihtiyacı ortaya çıkmış; bu amaçla Cumhuriyet'in ilk yıllarında az sayıda kurulabilmiş olan Hukuk Fakülteleri'nin sayıları zamanla artarak günümüzde otuz bir adede kadar ulaşmıştır. Günümüzde Hukuk Fakülteleri'nin sayısının bu denli artması kimi hukukçular tarafından ülkemizde hukuk alanında her sene ihtiyaçtan fazla mezun verilmesi nedeniyle eleştirilmektedir. Çalışmamızın bu bölümünde Türkiye Cumhuriyeti'nde kurulmuş olan hukuk fakültelerinin tarihçelerini kronolojik sıra ile inceleyeceğiz.

§ 1- Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tarihçesi

16 Mart 1921 tarihinde Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Kastamonu milletvekili olan Abdülkadir Kemali (Öğütçü) Bey, Birinci Dünya Savaşı dolayısıyla şehit düşen genç hukukçular olduğunu ve savaş bittikten sonra hukukçuların öğrenimlerini tamamlayamadıkları gerekçesiyle yeni bir hukuk mektebinin açılmasından bahisle bu konuda bir yasa önerisi hazırlamıştır. Önerisini meclise sunduğunda, gerekçe kabul görmesine rağmen bütçenin yetersizliği konusunda çıkan sorunlar dolayısıyla önerinin daha sonraki zamanlarda yeniden müzakere edilmesi hükme bağlamıştır.

1 Mart 1922 tarihinde; Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üçüncü toplantı yılının açılışında konuşma yapan Mustafa Kemal Atatürk konuşmasında, yeni hukuk kurumlarının kurulması gerekliliği ve mevcut yasaların ihtiyaçlara cevap verememesi dolayısıyla yeni hukukçuların yetiştirileceği, hukuk öğrenimini bilimsel anlamda ele alan bir mektebin açılması gerekliliğine değinmiştir¹¹¹.

¹¹¹ TANYER, Turan; Ankara Hukuk Fakültesinin Kuruluşu ve Eski Binaları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 51, Mart/Nisan 2004, s. 153.

Okulun açılışından önce kurulan komisyonca; İstanbul Hukuk Medresesi müderrislerinden Cemil Bilsel okulun ilk dekanı olarak görevlendirilmiştir. Açılış tarihi 5 Kasım 1925 olan ve Atatürk tarafından Hukuk Devriminin başlangıcı olarak görülen Ankara Adliye Hukuk Mektebi; Mahmut Esat Bozkurt'un da girişimiyle kurulmuştur. Atatürk'e göre mevcut yasalar artık toplumsal ihtiyaçları karşılayamıyordu. Dolayısıyla; böyle bir fakültenin kurulmasıyla çağdaş Cumhuriyet Hukukunu koruyup geliştirecek hukukçular yetişmesi amaçlanmıştır.

Mektebin açılışında; Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere Büyük Millet Meclisi Reisi Kazım Özalp, Başvekil İsmet İnönü, vekiller, Adliye Hukuk mektebinin öğretim üyeleri ve mektebin ilk öğrencileri bulunmuşlardır. Üniversitenin büyük toplantı salonunda konuşma yapan Mustafa Kemal Atatürk mektebin ilk öğrencilerine de yönelik yaptığı konuşmasında; Cumhuriyet'in yeni hukuk düzeninin koruyucusu olacak mektebin bu doğrultuda çok büyük bir amaca hizmet edeceğini ve hukuk öğreniminin bilimsel açıdan ele alınacağı bir fakültenin kurulmasının önemini vurgulamıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün konuşmasından sonra Adliye Vekili olan Mahmut Esat Bozkurt bir konuşma yapmıştır¹¹².

23.04.1920 tarihinde; Büyük Millet Meclisi olarak açılan binanın toplantı salonu, ikinci meclis binasının yapımının tamamlanmasıyla, 15.10.1925 tarihinde okula tahsis edilmiştir. 1925 yılında; Ankara Üniversitesi Hukuk Mektebi'nin ikinci binası olan, postane binası Ankara Hukuk Mektebi'ne tahsis edilmiştir. 1929 yılında ise; yeni bir binaya taşınılmış ve bu binada da 10 yıl süreyle öğretim vermeye devam edilmiştir. 1941 yılında; yapımı tamamlanan bugünkü hukuk fakültesinin bulunduğu binaya taşınmıştır¹¹³.

Cumhuriyet'in ilk yüksek öğretim kurumu olan Ankara Hukuk Mektebi; ilk mezunlarını 1928 yılında vermiştir. 1934 yılında; Ankara Hukuk Mektebi çıkarılan bir kanunla Ankara Hukuk Fakültesi olarak isimlendirilmiştir. 1946 yılında ise; Üniversiteler Kanunu ile Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi olarak değiştirilmiştir. Kuruluş döneminde; öğretim süresi üç yılken, 1940–1941 öğretim yılında öğrenim süresi dört yıla çıkarılan fakülte 1940 yılına kadar

¹¹² TANYER, Turan; a.g. e., s. 153.

¹¹³ TANYER, Turan; a. g. e., s. 161.

Adalet Bakanlığı'na bağlı kalmıştır¹¹⁴. Fakültenin Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmesiyle birlikte o zamana kadar üç yıl olan hukuk fakültesi tahsili dört yıla çıkarılmıştır¹¹⁵.

2- İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tarihçesi

Yukarıda daha önce incelediğimiz üzere, Osmanlı İmparatorluğu döneminde kurulan Mekteb-i Hukuk 20 Nisan 1912 tarihinde kabul edilen Nizamname ile İstanbul Darülfünunu adını almış; 11 Ekim 1919 tarihinde tüzel kişilik ve bilimsel özerklik kazanmıştır. 7 Ekim 1925 tarihinde çıkarılan Darülfünunu Talimatnamesi ile de bilimsel ve idari özerklik kazanmıştır¹¹⁶.

Eğitimin laikleştirilmesi ile birlikte medreseler fakülte adını almasına rağmen, islamdan kaynaklanan bu medrese ruhu uzun süre değişmemiştir. İslamdan kaynaklanan bu medrese ruhundan kopmak ve yerine Batı Avrupa geleneğinde eğitim veren bir üniversite merkezli bir bilim özgürlüğünü getirmek amacıyla 31 Temmuz 1933 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi kurulmuştur. 2252 numaralı ve 31 Mayıs 1933 tarihli “İstanbul Darülfünununun İlgâ Edilmesi İle Yeni Bir Üniversite Kurulmasına Dair Kanun” ile İstanbul Darülfünunu'na bağlı Hukuk Fakültesi ortadan kaldırılmıştır¹¹⁷.

Fakültenin açıldığı ilk yıllarda; fakültede, İslam Hukuk yapıları ve düşünce süreçlerinin etkisiyle İslam Hukuk ağırlıklı dersler verilmekteydi. Yerli profesörlerin İslam düşüncesine eğilimli olmaları dolayısıyla yabancı profesörlerin eğitim vermelerinin daha uygun olduğu fikri her ne kadar dönemin Eğitim Bakanı tarafından da desteklenmiş olsa da ilk yıllarda sadece üç hukuk kürsüsü yabancı profesörlere verilmiştir. 1943'lü yıllara gelindiğinde ise fakültede yabancı profesörlerin ağırlıklı olarak eğitim vermesiyle eğitimin modernleştiği görülmektedir¹¹⁸.

¹¹⁴ GÜRİZ, Adnan; Ankara Hukuk Fakültesi ve Hukuk Felsefesi Öğretimi, İstanbul Barosu Yayınları, 2008, s. 97.

¹¹⁵ Ankara Hukuk Fakültesi Ve Mezunları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Hukuk Eğitim-Öğretim, Araştırma, Uygulama ve Geliştirme Enstitüsü Vakfı, Yayın No. 1, s. 19.

¹¹⁶ <http://www.istanbul.edu.tr/hukuk/tarihce.htm>; 17.02.2008

¹¹⁷ “Cumhuriyetin 50. Yılında İstanbul Üniversitesi”, İstanbul,1973, s. 417.

¹¹⁸ HIRSCH, Ernst H.; Hatıralarım, Türkiye İş Bankası Vakfı Yayınları, Ankara, 1985, s. 264.

3-Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tarihçesi

Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin kuruluş çalışmaları 1959 yılında kurucu rektör Ord. Prof. Dr. Muhiddin Erel ile birlikte başlamış, ikinci rektör Prof. Dr. Mustafa Ulugöz ve sonraki rektörler tarafından da devam ettirilmiştir.

1966 yılında Ege Üniversitesi Senatosu yaptıkları oturum sonucunda Devlet Planlama Teşkilatı tarafından verilecek mütalaa doğrultusunda hareket edecekleri doğrultusunda altı yeni fakültenin gelecek 5 yıllık plan devresinde açılması yönünde bir karar almıştır. Bu karar gereğince hukuk fakültesinin kurulması öncelik açısından 3. sırada yer almış olmasına rağmen bu konuda Devlet Planlama Teşkilatı tarafından olumlu görüş bildirilmemiş ve fakülte kurulamamıştır.

1969 ve 1971 yıllarında da hukuk fakültesinin kurulması için verilen çabalar yine sonuçsuz kalmış ve 20.11.1973 tarihinde Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Mahmut Birsnel tarafından hukuk fakültesi açılması yönünde verilen önerge Senato tarafından görüşülerek bir komisyon kurulmuştur. Komisyon tarafından verilen rapor Senato'da görüşülerek hukuk fakültesinin açılması kabul edilmiş, üst makamlara sunulmak üzere kurulan komisyonda fakültenin kurulma gerekçeleri ele alınarak hazırlanan rapor Devlet Planlama Teşkilatı tarafından olumsuz görüş almıştır.

Senato'nun 1978 tarihindeki oturumunda; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi için önerilen kadroların hukuk fakültesine tahsis edilmesi yönünde karar verilerek hukuk fakültesinin açılması doğrultusunda önemli bir adım atılmıştır. Böylelikle fakülte kurulabilmesi için gerekli olan öğretim üyesi sayısı sağlanmıştır. Fakülte Kurulu'nun önerisi ve Senato'nun 09.05.1978 tarih ve 220/24 sayılı kararı ile hukuk fakültesinde 7 kürsü kurulmuştur. Bunlar; Hukuk Tarihi ve Roma Hukuku, Medeni Hukuk, Ticaret Hukuku, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Medeni Usul Hukuku ve İcra İflas Hukuku, Anayasa ve İdare Hukuku, Ceza Hukuku ve Devletler Hukuku kürsüleridir.

14.04.1978 tarihinde fiili kuruluşunu tamamlayan Ege Üniversitesi Hukuk Fakültesi 15.11.1978 tarihinde öğretime açılmıştır. 20.07.1982 tarihinde Üniversiteleri ve Bağlı Kuruluşlarını Yeniden Düzenleyen 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin yürürlüğe girmesi ile birlikte Ege Üniversitesi ikiye bölünmüş, hukuk fakültesi yeni kurulan Dokuz Eylül Üniversitesi'ne bağlanmıştır¹¹⁹.

4- Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tarihçesi

20 Temmuz 1982 tarihinde 2547 sayılı Yasa ile ve Marmara Üniversitesi'nin kuruluşuna bağlı olarak 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve bu Kararnameyi yasalaştıran 2809 sayılı Kanuna dayanılarak Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi kurulmuştur. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi eğitim ve öğretimine ise; 3 Kasım 1982 tarihinde İstanbul Göztepe Kampüsü'nde başlamıştır. 1984 yılı sonrasında fakülte, öğretim faaliyetine Marmara Üniversitesi'nin de bulunduğu Haydarpaşa Kampüsü'nde devam etmiştir. Fakültenin kurucu dekanı Ergun Önen'dir.

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde hukuk alanında birçok uygulama merkezi kurulmuştur. Bunlar; “İnsan Hakları Hukuku, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi”, “Karşılaştırmalı Özel Hukuk ve İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi” ve “Deniz Hukuku ve Deniz Çevresi Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi”dir¹²⁰.

5- Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Diyarbakır'da yer alan Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 1982 yılında kurulmuştur.

6- Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

1987 yılında Erzincan'da kurulan Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 1991 yılında eğitim-öğretime başlamıştır. 2006 yılında Erzincan Üniversitesi'nin açılmasıyla fakülte

¹¹⁹ <http://web.deu.edu.tr/hukuk/hakkimizda/kisatarihce.htm>; 12.02.2008

¹²⁰ Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tanıtım Kataloğu, İstanbul 2007 Basım, s. 3.

Erzincan Üniversitesi'ne bağlanmıştır. 07.08.2006 tarih ve 2006/10912 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Atatürk Üniversitesi'ne bağlı olarak yeni bir Hukuk Fakültesi kurulmasının kararlaştırılması sonucu Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2007–2008 eğitim-öğretim yılında 52 öğrenci ile lisans eğitimine başlamıştır¹²¹.

7- Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 1992 yılında İstanbul'da kurulmuştur.

8- Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ankara'da bulunan Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 1992 yılında kurulmuş ve bugüne kadar mezun sayısı 700'e ulaşmıştır¹²².

9- Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 1993 yılında kurulmuştur. Fakültenin öğrenci alınmayan fakat eğitime destek veren Kamu Hukuku, Maliye ve Ekonomi, Özel Hukuk olmak üzere üç bölümü bulunmaktadır¹²³.

10- Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 1994 yılında kurulmuştur. 1994–1995 öğrenim yılında eğitim-öğretime başlamıştır. Fakülte ilk mezunlarını; 1999 yılında vermiştir¹²⁴.

11- Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Kırıkkale'de bulunan Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi 03 Ocak 1995 tarihinde kurulmuş olup, 1997–1998 yılında eğitim öğretim faaliyetlerine başlamıştır¹²⁵.

¹²¹ <http://fakulteler.atauni.edu.tr/hukuk/tarihce.php>; 10.04.2008

¹²² <http://www.hukuk.gazi.edu.tr/>; 07.04.2008

¹²³ Anadolu Üniversitesi Tanıtım Kataloğu 2006.

¹²⁴ <http://hukuk.kocaeli.edu.tr/sayfalar/genel/kisaca.htm>; 24.02.2008

¹²⁵ http://www.kku.edu.tr/hukuk/detay.php?git=okul_hakk; 17.04.2008

12- Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Bursa Gemlik'te bulunan Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 21 Temmuz 1995 tarih ve 22350 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 04 Temmuz 1995 tarih ve 95/7044 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmuştur. 1995'ten 2007 yılına kadar faaliyete geçmesi konusunda çeşitli hazırlık çalışmaları yapılmış ve dekan olarak Prof. Dr. Mehmet Genç'in 2007 yılının Mayıs ayında atanmasıyla resmen faaliyete geçmiştir. 2007–2008 yılında ilk öğrencilerini almıştır¹²⁶.

13- İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İstanbul'da bulunan İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi 1996 yılında ilk öğrencilerini alarak eğitim öğretime başlamıştır. Hukuk Fakültesi'nin ilk dekanı Prof. Dr. Uğur Alacakaptan'dır.

14- Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İstanbul'da yer alan Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 1996 yılında kurulmuştur.

15- Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ankara'da bulunan Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 1997–1998 öğrenim yılında eğitim öğretime başlamıştır¹²⁷.

16- Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ankara'da bulunan Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 1997 yılında kurulmuştur¹²⁸.

17- Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İstanbul'da bulunan Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 1997 yılında kurulmuş olup; ilk mezunlarını 2001 yılında vermiştir.

¹²⁶ <http://hukuk.uludag.edu.tr/tarihce.htm>; 17.04.2008

¹²⁷ <http://hukuk.baskent.edu.tr/fak.html>; 10.04.2008

¹²⁸ <http://www.cankaya.edu.tr/turkce/fakulte/tanitim.php?no=51>; 18.04.2008

18- İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İstanbul'da yer almaktadır. İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1999 yılında ilk öğrencilerini alarak eğitim öğretim hayatına başlamıştır¹²⁹.

19- Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Akdeniz Üniversitesi'nin Antalya merkez yerleşkesi içinde bulunan hukuk fakültesi; 03.Temmuz.1992 tarih ve 3837 sayılı yasayla ("Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun"un 23/a maddesi değiştirilerek) kurulmuştur.

2000–2001 eğitim-öğretim yılında öğrenci olarak faaliyete geçen Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2005–2006 eğitim-öğretim yılından itibaren üniversite yerleşke alanı içerisinde yer alan yeni binasında faaliyet göstermeye başlamıştır¹³⁰.

20- Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İstanbul'da yer alan Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 2000 – 2001 öğrenim yılında faaliyete başlamıştır.

21- İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi 2001–2002 öğrenim yılında eğitim öğretime başlamıştır¹³¹.

22- Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İstanbul'da bulunan Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin; Kadir Has Üniversitesi Rektörlüğü' ne bağlı olarak Yüksek Öğretim Kurulu' nun teklifi ve Milli Eğitim Bakanlığı' nın 28.03.2003 tarih ve 8453, 8470, 8471 sayılı yazıları üzerine, 28.03.1983 tarihli ve 2809 sayılı Kanun'un değişik ek 30.maddesine göre, Bakanlar Kurulu' nca 03.04.2003 tarihinde kurulması kararlaştırılmıştır. Bu karar 17.04.2003 tarihli Resmi Gazete' de yayınlanarak; Hukuk Fakültesi kurulmuştur.

¹²⁹ <http://www.iku.edu.tr/sayfa.php?d=8&p=6>; 12.01.2008

¹³⁰ Akdeniz Üniversitesi Tanıtım Kataloğu, Antalya 2008, s. 27.

¹³¹ http://www.iticu.edu.tr/genel_bilgi/tarihce.htm; 10.04.2008

23- Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ankara’da yer alan Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 2003 yılında kurulmuş olup 2003 yılının Kasım ayında öğretime başlamıştır¹³².

24- Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ankara’da yer alan Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 2002–2003 öğrenim yılında eğitim öğretime başlamış olup, 2006 yılında ilk mezunlarını vermiştir.

25- Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ankara’da bulunan Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 2002–2003 öğrenim yılında eğitim öğretime başlamıştır.

26- Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Kayseri’de bulunan Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 05 Eylül 2003 tarih ve 25220 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararıyla kurulmuş olup, 15.01.2004 tarihinde dekanlığa görevlendirme yapılması sonucu faaliyete geçirilmiştir. Yüksek Öğretim Yürütme Kurulu’nun 29.01.2004 tarihli toplantısında alınan kararla hukuk fakültesi içyapısında yer alan bölümler ve ana bilim dalları kurulmuştur.

Üç bölüm ve bu bölümlere bağlı 21 ana bilim dalı mevcut olan Hukuk Fakültesi’nde Kamu Hukuku Bölümüne bağlı olarak; Devletler Umumi Hukuku, Genel Kamu Hukuku, Anayasa Hukuku, İdare Hukuku, Ceza ve Ceza Usulü Hukuku, Hukuk Felsefesi ve Sosyoloji, Hukuk Tarihi, Vergi Hukuku, Çevre Hukuku; Özel Hukuk Bölümüne bağlı olarak; Medeni Hukuk, İş Hukuku Ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Ticaret Hukuku, Devletler Özel Hukuku, Roma Hukuku, İslam Hukuku, Deniz Hukuku, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku, Karşılaştırmalı Hukuk, Avrupa Birliği Hukuku; Maliye ve ekonomi Bölümüne bağlı olarak; Maliye Anabilim Dalı ve Ekonomi Anabilim Dalları kurulmuştur¹³³.

¹³² <http://law.atilim.edu.tr/tr/>; 07.04.2008

¹³³ <http://hukuk.erciyes.edu.tr/tarihce/tarihce.html>; 04.05.2008

27- Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İstanbul'da bulunan Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 2003–2004 öğrenim yılında eğitim öğretime başlamıştır.

28- Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Ankara'da yer alan Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin kurulmasına ilişkin teklif; Üniversite Senatosu tarafından verilen 01.05.2002 tarih 7 oturum sayılı 2002–53 sayılı karar ile Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın görüşüne sunulmuş ve Bakanlıkça sunulmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı'nın 6.7.2005 tarihli ve 15524 sayılı yazısı üzerine 28.3.1983 tarihli ve 2890 sayılı Kanunun ek 30 uncu maddesine göre fakültenin kurulması Bakanlar Kurulu'na 14.7.2005 tarihinde kararlaştırılmıştır. Bakanlar Kurulu'nun bu kararı 5 Ağustos 2005 tarih ve 2005/9184 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi kurulmuştur¹³⁴.

29- Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Adana'da bulunan Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi; ilk öğrencilerini 2008–2009 öğrenim yılında alarak eğitim-öğretim hayatına başlamıştır¹³⁵.

30- Karadeniz Teknik Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Trabzon'da yer alan Karadeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi; ilk öğrencilerini 2008–2009 öğretim yılında alarak eğitim-öğretim hayatına başlamıştır¹³⁶.

Mersin'de bulunan Çağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin tarihçesi konusunda herhangi bir kaynak bulamadığımızdan çalışmamızda bu üniversitenin tarihçesini inceleyemedik.

¹³⁴ <http://www.hukukfakultesi.hacettepe.edu.tr/tarihce.html>; 22.11.2008

¹³⁵ <http://www.cukurova.edu.tr/Content/Asp/Turkish/cubilgi01.asp>; 20.04.2008

¹³⁶ <http://www.ktu.edu.tr/fakulte.php>; 22.05.2008

ÜÇÜNCÜ KISIM

BİRİNCİ BÖLÜM

Günümüz Avukatlık Kanunu Işığında Avukatlık Mesleği

Geçmişten günümüze tarihsel süreç içerisinde Türkiye Cumhuriyeti’nde avukatlık mesleği alanında birçok gelişme yaşanmış ve sonuçta yaşanan bu tarihsel gelişmelerle avukatlık mesleği bugünkü konumuna ulaşmıştır. Şüphesiz ki, avukatlık mesleği bakımından ülkemizde bugün gelinen nokta yeterli olmayıp mesleğin gelişimi açısından zaman içerisinde önemli, zamanımızın ve geleceğin mesleki ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak ve mesleğin tarihsel köklerini taşıyan nitelikte yapılacak yeni düzenlemelere ihtiyaç vardır. Çalışmamızın bu bölümünde günümüz Avukatlık Kanunu ışığında avukatlık mesleği konusunu avukatlık mesleğinin günümüz Türkiye’sinde varmış olduğu noktayı ortaya koyabilmek amacıyla inceleyeceğiz.

§ 1- Avukatlık Mesleği

I- Tanımı

Avukat kelimesi Latince “ımdada çağrı” anlamında kullanılan “advokatüs” yorumundan alınmıştır. Avukatlık Kanunu’nun 2. maddesinde avukat “Her türlü hukuki sorun ve anlaşmazlıkların, adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesi ve genellikle hukuk kurallarının tam olarak uygulanması hususunda, yargı organları ve hakemlerle resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlara yardım etmek amaçlarıyla, hukuki bilgi ve tecrübelerini, adaletin hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis ederek kamu hizmeti gören serbest meslek mensubu kişi” olarak tanımlanmaktadır.

Ansiklopedik anlamıyla avukat; çeşitli yargı organları önünde, temsil ettiği kişilerin haklarını savunan, yargıya yansıyan sosyal olgunun aktarıldığı ilk kişi, somut hukuksal konularda bilgisine başvurulmuş ve kamu hizmeti gören, serbest meslek sahibi kişi olarak tanımlanmaktadır¹³⁷.

¹³⁷ YALTI, Başar; Avukatlık ve Felsefe, İstanbul Barosu Dergisi, 2005, S. 1, s. 3, 4, 5, 6.

Tüm bu tanımlamalardan yola çıkarak, kısaca avukatın hukuksal bilgi ve deneyimlerini kişilerin yararlanmasına sunarken hukukun üstünlüğünden kaynaklanan ve adaletin gerçekleşmesine hizmet eden savunma mesleğini icra eden avukatın adaletin gerçekleşmesine hizmet eden kişi olduğunu söyleyebiliriz¹³⁸.

Avukatlık mesleğinin başlangıcına kısaca değinmek gerekirse tarihte ilk olarak bireyler arasındaki uyuşmazlıklarda bireylerin sorunlarını kendi güçleriyle çözümlenmeyi bıraktıkları, yazılı kaynakların ve temel hak ve özgürlüklerin Yunan-Roma uygarlıklarında yoğun bir şekilde yer almaya başladığı dönemde ortaya çıktığı görülmektedir. Romalılar zamanında suçlu olduğu düşünülen kişilerin cinayet davalarında yanlarına onları savunabilmesi için yakınları ve dostları çağırılmaktaydı¹³⁹. Sanık kişilerin yanlarına çağırdıkları kişilere ad-vocare denilmekteydi. Köklerini o dönemlerden alan avukat kelimesi Latince Advocatus, Fransızca Avocat, İtalyanca Advacato ve Almanca Advokat sözcük anlamıyla kullanılmaktadır¹⁴⁰.

II- Avukatlık Mesleğinin Nitelikleri

Avukatlık mesleğinin: 1- Kamu hizmeti niteliği, 2- Serbest meslek niteliği, 3- Bağımsızlık niteliği, 4- Tekelci niteliği olmak üzere dört temel niteliği söz konusudur. Avukatlık mesleğinin bu dört temel niteliğini çalışmamızın bu kısmında ele alacağız.

A- Kamu Hizmeti Niteliği

Kamu hizmeti; kamu hukuku açısından temel bir kavram olmasına rağmen gerek anayasada, gerek yasalarda ve gerekse yargı kararlarından açıkça bir tanımı yapılmamıştır.

Organik açıdan kamu hizmeti “belli bir görev yürütmek üzere kamu tüzel kişileri tarafından tahsis edilmiş ajan ve vasıtalar bütünü” olarak; maddi açıdan kamu hizmeti ise “görülmesinde kamu yararı olan ve toplumsal bir gereksinmeyi karşılayan faaliyet” olarak tanımlanmaktadır¹⁴¹. Bu iki tanımdan yola çıkılarak yapılan tanımda kamu hizmeti; “siyasal organlar tarafından kamuya yararlı olarak kabul edilen, bir kamu kuruluşunun ya kendisi ya da

¹³⁸ ÖZTURANLI, İskender; Avukatlık Mesleği Üzerine (I), İzmir Barosu Dergisi, 1988, C. 7, S. 1, s. 13–14–15.

¹³⁹ BOZKURT, H. Argun a. g. e., s. 21.

¹⁴⁰ ÇELİK, Adil Giray; a. g. e., s. 44

¹⁴¹ DURAN, Lütfi; İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul 1982, s. 304.

yakın denetimi ve gözetimi altında özel kesim tarafından yürütülen faaliyetler” olarak ifade edilmektedir¹⁴².

19.03.1969 tarihli Avukatlık Yasasının 1. maddesinde kamu hizmetinin tanımı; anayasal hak arama özgürlüğünün yaşama geçirilebilmesi bakımından önem arz eden avukatlık faaliyeti olarak yapılmaktadır¹⁴³. Kanun koyucu kamu hizmeti yapmakta olan avukatların görevlerini kolaylaştırmak amacıyla kanuna çeşitli hükümler koymuştur. Avukatlık Kanunu’na getirilen düzenleme ile yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları, iktisadi devlet teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve vakıflar gerektiğinde avukata yardımcı olmak durumundadırlar¹⁴⁴.

Avukatlık mesleğinin amacının Avukatlık Kanunu 2. maddesinde belirtildiği üzere her türlü hukuki sorun ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesinin ve hukuk kurallarının uygulanmasını çeşitli organlar nezdinde sağlamak olmasından da, avukatlık mesleğinin kamu hizmeti olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca avukatlar tarafından yürütülen savunma mesleğinin kamu yararına olduğu da söylenebilir; avukatlık mesleğinin bu yönü ile de kamu hizmeti sayılması gerektiği açıktır.

Avukatlık Kanunu’nun 62. maddesinde avukatların üstlendikleri görevleri yerine getirirken, görevleri veya yetkilerini ihmal etmeleri veya kötüye kullanmaları halinde ve eylemleri başka bir suç oluşturmadığı takdirde Türk Ceza Kanunu’na göre cezalandırılacakları düzenlenmiştir. Avukatlık Kanunu’nun 57. maddesinde de; avukata karşı avukatın görevi sırasında veya yaptığı görev nedeniyle bir suç işlenmesi durumunda suçlular hakkında, bu suçun yargıçlara karşı işlenmiş sayılmasına ilişkin kuralların uygulanacağı düzenlemesi yer almaktadır. Bu iki madde de avukatlığın kamu hizmeti niteliğini ortaya koyan ve bu niteliğini güçlendirir nitelikte önemli maddelerdir¹⁴⁵.

¹⁴² GÜNER, Semih; a. g. e. , s. 86.

¹⁴³ ÖZKAN, Meral Sungurtekin; a. g. e., s. 3.

¹⁴⁴ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 89.

¹⁴⁵ ÜSTÜNDAĞ, Saim; Medeni Yargılama Hukuku, C. I-II, Beşinci Bası, 1992, s. 399.

Tüm bu nitelermelerden hareketle; yasa veya siyasal organ tarafından bir faaliyetin kamu hizmeti olarak kabul edilmesiyle, o hizmetin kamu hizmeti sayılmasının yeterli olması, ayrıca avukat tarafından yapılan faaliyet ile verilen hizmetin bizzat kamu kuruluşları tarafından yapılması veya kamu kuruluşunun denetim ve gözetimi altında özel kişi ve kuruluşlar tarafından yapılması nedeniyle ve yasalar tarafından getirilen birçok düzenlemede avukatlık hizmetinin kamu kuruluşunun denetimi altında yapılan bir kamu hizmeti olarak kabul edildiği görülmektedir¹⁴⁶.

B- Serbest Meslek Niteliği

Avukatlık Kanunu'nun 1. maddesinde; avukatlığın serbest meslek olduğu belirtilmektedir. Avukatlığın serbest meslek olması; avukatın mesleki faaliyette bulunmakta veya bulunmamakta ya da bu faaliyetin içeriğini düzenlemekte ve türünü seçerken bir denetlemeye tabii tutulmamasını ve kendisine teklif edilen bir davayı almaya veya kendisinden istenilen hukuki bir mütalaayı vermeye zorlanmamasını aynı zamanda gerekirse işini her aşamada bırakabilmesini gerektirmektedir¹⁴⁷.

Avukatın her ne kadar bir serbest meslek mensubu olduğu açık olsa da avukatın mesleğini icra ederken çeşitli kurallara uymakla yükümlü olduğu açıktır. Avukat mesleğini icra ederken kendi bireysel yararı ile çatışmaması suretiyle toplumsal yararı esas almalıdır. Dolayısıyla avukat, mesleğini yürütürken hukuka aykırı istemlerde bulunamayacağı gibi işini gereği gibi yapmak durumundadır. Avukatın işini yaparken gerek devlete gerek topluma gerekse sözleşmenin karşı tarafına karşı bir işverene tabii olmaksızın yoğun şahsi bir hukuki sorumluluk taşıması gerekmektedir¹⁴⁸. Avukat müvekkilleriyle yapılan özel hukuk sözleşmelerinin yerine getirilmesi ve işin icrası açısından elinden gelen gayreti göstermelidir. Avukatın ilmi ve mesleki açıdan bilgi birikimi olması ve avukatlık faaliyetini yürüten avukatın ticari boyutta davranıp kar amacı taşıması gerekmektedir¹⁴⁹. Dolayısıyla; avukat müvekkili tarafından kendisine verilen iş ile sınırlı olarak değil işi yürütürken serbest meslek olması nedeniyle işin devamı esnasında

¹⁴⁶ GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref, AKILLIOĞLU, Tekin; Yönetim Hukuku, Ankara 1993, s. 8.

¹⁴⁷ ADAY, Nejat; a. g. e., s. 19.

¹⁴⁸ MÜDERRİSOĞLU, Feridun; Avukatlıkta Vekâlet ve Ücret Sözleşmesi ve İçtihatlar, Ankara 1974, s. 9.

¹⁴⁹ ÖZKAN, Meral Sungurtekin; a. g. e., s. 9-10-11-12-13-14-15-16.

müvekkile zarar vermeyecek şekilde veya verilecek zararları karşılamak şartıyla koşullar oluşmuşsa davadan çekilebilme hakkına da sahiptir¹⁵⁰.

C- Bağımsızlık Niteliği

Avukatlık mesleğinin bağımsızlığı avukatın, işin alınmasında, işin takibinde ve işin sonuçlandırılmasında bağımsız bir şekilde hareket etmesidir. Bağımsızlığın tanımı avukatın görevi esnasında gerek devletle olan ilişkisi bakımından, gerek avukatlık mesleği açısından, gerekse avukatlık meslek kuruluşlarının özerkliği bakımından doğrudan ya da dolaylı olarak bir kısıtlama, baskı ya da müdahale olmaksızın, eşitliğe dayalı, adli idari, hukuki ilkelerinin konulması ve korunması olarak yapılmaktadır¹⁵¹.

Avukatın ve örgütünün bağımsızlığı üstlendikleri görev nedeniyle avukatın avukatlık faaliyetinin yürütülmesi esnasında gerek hukuki çıkarlara gerekse iş sahibinin çıkarlarına hizmet edebilmesinin tarafsızlıkla gerçekleştirilmesinin mümkün olmasını gerektirmektedir¹⁵². Avukat işi alırken, takip ederken, işi sonuçlandırırken veya işi bırakırken bağımsızdır. Avukat aynı zamanda; meslek örgütüne, devlete ve hatta toplumuna karşı bağımsızdır¹⁵³.

Görüldüğü üzere; ülkemizde avukatın müvekkile, baroya, topluma ve devlete karşı olan bağımsızlığı açısından mesleği uygularken sıkıntıların oluşmaması amacıyla düzenlemelerin arttırılmasıyla avukatlık mesleğinin bağımsızlık niteliği kuvvetlendirilmiş olacaktır. Böylece avukata avukatlık onurunun ve meslek düzeninin korunmasını, mesleğin adalet amaçlarına uygun olarak bağlılık ve onurla yapılmasını sağlamak görevini veren avukatlık kanunu tarafından amaçlananın; avukatın görevini kamuoyunun, Adalet Bakanlığı'nın veya başka bir oluşumun baskısı olmadan yapabilmesinin sağlanması olduğu görülecektir¹⁵⁴.

¹⁵⁰ KORKUSUZ, M. Refik; Avukatlık Hukukuna Giriş, Karahan Kitabevi, Adana 2008, s. 6

¹⁵¹ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 96.

¹⁵² ADAY, Nejat; a. g. e., s. 21.

¹⁵³ BAŞÖZ, Lütfü; Avukatın Bağımsızlığı, Günışığı Dergisi, 2003, s. 41.

¹⁵⁴ BAŞALAN, Metin; TBB, Barolar ve Avukatların Bağımsızlığı, Aydın Barosu Dergisi, s. 6, 25–26–27.

D- Tekelci Olma Niteliği

Avukatlık Kanunu'nun 35. maddesi gereğince; sadece avukatlar tarafından yapılabilecek işler “kanun işlerinde ve hukuki meselelerde mütalaa vermek, mahkeme hakem ve yargı yetkisine sahip diğer organlar huzurunda gerçek ve tüzel kişilere ait hakları dava etmek ve savunmak, adli işlemleri takip etmek, bu işlere ait bütün evrakı düzenlemek” olarak sayılmaktadır¹⁵⁵. Sadece avukatlar tarafından yapılması kabul edilen bu hizmetlerin ancak baro levhasına kayıtlı ve işten yasaklanmamış avukatlar tarafından sunulabileceğinin düzenlenmesi avukatın tekelci olma niteliğinin kanun tarafından düzenlendiğini göstermektedir. Bu nedenle; Avukatlık Kanunu tarafından söz konusu tekele dâhil olduğu belirtilen işlerin davalar ile sınırlandırılmayacağından hareketle kavramın avukat tekelci olarak adlandırılmasının daha isabetli olduğu savunulmaktadır¹⁵⁶.

Avukatlık mesleği tekel özelliğinin temelinde gerek birey menfaati gerekse kamu menfaati yer almaktadır. Bireysel menfaat hukuki yardıma ihtiyaç duyan kişilerin işin uzmanı kişilere danışıp o kişiler tarafından menfaatlerinin korunmasını, kamusal menfaat ise yargılamanın kaliteli bir şekilde yürütülmesini ifade etmektedir¹⁵⁷.

2- Günümüz Avukatlık Kanunu Işığında Avukatların Örgütlenmesi Bağlamında Baro Kavramı Ve Baro'nun Organları

I- Baro Kavramı

Sözlük anlamıyla Barreau veya Barre kelimelerinden Türkçeleştirilmiş olan baro; bir bölgedeki avukatların kurduğu, kamu kurumu niteliğinde meslek örgütleri olarak tanımlanmaktadır. Daha geniş ifade etmek gerekirse baro mahkeme huzurunda görevlerini yerine getiren avukatların teşkilatlandırılmış topluluğu olarak da tanımlanmaktadır¹⁵⁸.

¹⁵⁵ GÜNER, Semih; a. g. e, s. 112.

¹⁵⁶ ADAY, Nejat; a. g. e., s. 36.

¹⁵⁷ ÖZKAN, Meral Sungurtekin; a. g.e., s. 22

¹⁵⁸ PAYEN, Fernand, ÖZKENT Ali Haydar; Baro Sanat ve Vazife, s. 70.

Avukatlık Kanunu'nun 76. maddesinde ise baroların; "avukatlık mesleğini geliştirmek, meslek mensuplarının birbirleri ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak; meslek düzenini, ahlakını, saygınlığını, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak, avukatların ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüm çalışmalarını yürüten tüzel kişiliği bulunan, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları" olarak tanımlanmaktadır.

Barolar kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olmalarının yanı sıra aynı zamanda temel hak ve özgürlüklerin yaşama geçirilmesi, hukuk devletinin yerleşmesi, bağımsız ve adil yargılamanın düzenlenmesi alanlarında faaliyette bulunma hak ve yükümlülükleri olması dolayısıyla sivil toplum örgütlenmeleri olarak da ifade edilmektedir¹⁵⁹. Baroların bu iki niteliği dışında siyasal baskı grubu oluşturduğunu belirten yazarlar dayanak olarak Anayasa 135. maddeyi göstermektedirler¹⁶⁰.

II- Baro'nun Organları

Avukatlık Kanunu'nun 29. maddesine göre; bir ilde baro bulunabilmesi için o ilde en az otuz avukatın bulunması gerekmektedir. Baroların organları arasında; baro genel kurulu, baro yönetim kurulu, baro başkanlığı, baro başkanlık divanı, baro disiplin kurulu ve baro denetleme kurulu yer almaktadır. Çalışmamızın bu kısmında baroların organlarını inceleyeceğiz.

A- Baro Genel Kurulu

Baroların en yüksek organı; Baro Genel Kurulu'dur. Baro Genel Kurulu; baro levhasına kayıtlı bütün avukatlardan oluşmaktadır.

Baro Genel Kurulu'nun görevleri arasında; Baro Yönetim Kurulu'nu, Baro Başkanı'nı, Baro Başkanlık Divanı'nı, Baro Disiplin Kurulu'nu, Baro Denetleme Kurulu'nu ve Türkiye Barolar Birliği delegelerini seçmek, mesleğe giriş ve yıllık keseneklerini belirlemek,

¹⁵⁹ NOYAN, Özkan ; Savunmanın Örgütlenmesi ve Stratejik Planlama, TBB Dergisi, S. 54, Eylül-Ekim 2004, Y. 17, s. 328.

¹⁶⁰ İNANICI, Haluk; a. g. e., s. 37.

yönetimi ibra etmek, bütçeyi yapmak, yönetim kurulunca hazırlanmış iç düzenlemeleri onaylamak ve kanunla belirlenmiş diğer görevleri yapmak yer almaktadır.

B- Baro Yönetim Kurulu

Baro Yönetim Kurulu; Baro Genel Kurulu'na seçilmiş olan en az bir başkan ve dört üyeden oluşmaktadır. Baro Yönetim Kurulları'na, baroya kayıtlı avukat sayısı 50–100 arasında ise altı asil ve altı yedek, 100–250 arasında ise sekiz asil ve sekiz yedek ve 250'den fazla ise on asil ve on yedek olmak üzere üye seçilmektedir. Avukatlık Kanunu'nda yer alan düzenlemeye göre; Baro Yönetim Kurulu'na, haklarında avukatlığa engel bir suçtan dolayı son soruşturma açılmasına karar verilmiş veya geçmiş beş yıl içerisinde Disiplin Kurulu'na verilecek kesinleşmiş bir kararla kınama, para veya işten çıkarılma cezası alanlar seçilememektedirler. Avukatlık Kanunu'na göre; Yönetim Kurulu'nun görev süresi iki yıl olarak düzenlenmektedir.

Baro Yönetim Kurulu'nun, baroya kayıtlı avukatlar açısından birçok önemli görevleri bulunmaktadır. Yönetim Kurulu'nun görevleri arasında; mesleki ödevler konusunda baro üyesi avukatlara yol göstermek, mesleki ödevler konusunda baro üyesi avukatları denetlemek, baro levhasını tutmak, stajyerlerin baro üyesi avukatların ve nakil ile gelen avukatların baroya kabulü ile ilgili kararları vermek gibi görevleri bulunmaktadır.

C- Baro Başkanı

Avukatlık Kanunu'na göre; Baro Başkanı iki yıl görev süresi için seçilmektedir. Avukatlık Kanunu'nda yapılan değişiklik ile bir kişinin birden fazla kez üst üste Baro Başkanı seçilebilmesi mümkündür. Baro Başkanı, barosunu temsil eder ve barosunda bulunan Yönetim Kurulu'na başkanlık eder.

Baro Başkanı'nın görevleri arasında; Baro Genel Kurulu, Baro Yönetim Kurulu ve Baro Disiplin Kurulu kararlarını uygulamak, avukatlık mesleğinin onuru ve bağımsızlığının bütün organlar önünde savunmak, baro sicilinin gereği gibi tutulmasını sağlamak ve baro ve

Yönetim Kurulu'nun faaliyetleri hakkında her yıl Türkiye Barolar Birliği'ne yazılı raporlar sunmak gibi görevler yer almaktadır.

D- Baro Başkanlık Divanı

Avukatlık Kanunu'na göre Baro Başkanlık Divanı; Baro Başkanı, Baro Başkan Yardımcısı, Baro Genel Sekreteri ve Baro Saymanı'ndan oluşmaktadır. Baro başkanlığının kurulması, baroda bulunan avukat sayısının elliden fazla olduğu barolarda zorunludur.

Baro Başkanlık Divanı'nın görevleri; Baro Yönetim Kurulu'nca kendisine verilen görevleri yerine getirmek ve baroya ait malların yönetimini gerçekleştirmektir.

E- Baro Disiplin Kurulu

Baro Disiplin Kurulu'nun üye sayısının Avukatlık Kanunu'na göre; baro levhasına kayıt avukat sayısı 250'ye kadar olan barolarda üç, baro levhasına kayıtlı avukat sayısı 250'den fazla olan barolarda beş üyeden oluşacağı düzenlenmektedir. Baro Disiplin Kurulu üyeleri iki yıl görev süresi için seçilmektedirler.

Baro Disiplin Kurulu'nun görevleri; Baro Yönetim Kurulu'nun baro levhasına kayıtlı bir avukat ile ilgili vermiş olduğu disiplin kovuşturması açılmasına yönelik kararı söz konusu olduğunda, bu kovuşturmayı gerçekleştirerek avukat ile ilgili karar vermek ve Avukatlık Kanunu'nda düzenlenmiş diğer görevlerini gerçekleştirmektir.

F- Baro Denetleme Kurulu

Avukatlık Kanunu'na göre; Baro Denetleme Kurulu üç üyeden oluşmaktadır. Baro Denetleme Kurulu üyeleri iki yıl görev süresi için seçilmektedir.

Baro Denetleme Kurulu'nun görevleri; Baro Genel Kurulu adına baronun mali işlerini denetlemektir.

3- Günümüz Avukatlık Kanunu Işığında Türkiye Barolar Birliği ve Organları

I- Türkiye Barolar Birliği

Türkiye Barolar Birliği'nin kurulması ilk kez, 03–08 Ocak 1934'te İzmir'de düzenlenen Türk Avukatlar Kongresi'nde; gündeme getirilmiştir. Yapılan toplantı sonucunda, katılımı gerçekleşen tüm baro temsilcileri Türkiye Avukatlar Birliği kurulması konusunda karar vermişlerdir¹⁶¹. Türkiye Avukatlar Birliği İkinci Genel Kurulu'nu 05 Ocak 1935 tarihinde yapmış, üçüncü Genel Kurul toplantısını ise 13 Ocak 1937 tarihinde yapmıştır. Birlik bu toplantılarda 3499 sayılı Avukatlık Kanunu için önemli katkılarda bulunmuş, ancak bu kanunda barolar birliği kavramı yer almamıştır.

1957 yılında ve 1958 yılında baro temsilcilerinin katılımıyla yapılan toplantı sonucunda; Türkiye Barolar Birliği'nin kurulması yönünde uzlaşma sağlanmıştır¹⁶². 1969 yılında 1136 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesi ile 52 baro temsilcisinin katılımıyla Türkiye Barolar Birliği adını taşıyan kamu kurumu niteliğinde tüzel kişiliğe sahip olan birliğin kurulmasına yasal olarak karar verilmiştir. Birlik ilk Genel Kurulu'nu 09–10 Ağustos 1969 tarihinde yaparak fiilen de hayata geçirilmiştir. Genel Kurul'da yapılan seçimler sonucunda Birlik Başkanlığı'na Avukat Faruk Erem seçilmiştir¹⁶³.

Türkiye Barolar Birliği; merkezi Ankara'da bulunan, başlangıçta 52 baro temsilcisiyle kurulmuş olan, kamu kurumu niteliğinde ve tüzel kişiliği olan bir üst meslek kuruluşudur.

II- Türkiye Barolar Birliği'nin Organları

Türkiye Barolar Birliği organları dört yılda bir yenilenen seçimlerle göreve gelen idare yönetimlerinden oluşmaktadır.

¹⁶¹ TUTAŞ, Şeref Kazım; Geçmişe Ait Birkaç Hatıra, Ankara Barosu Dergisi, 1969, s. 2.

¹⁶² <http://www.barobirlik.org.tr/tbb/hakkinda.aspx>; 17.01.2008

¹⁶³ GÜNER, Semih; a. g. e., s. 455.

A- Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu

Avukatlık Kanunu'nun 114. maddesinde Genel Kurul'un kuruluğu düzenlenmektedir. Türkiye Barolar Birliği'nin en yüksek organı olan Genel Kurul; meslekte en az 10 yıl kıdemli üyeler arasından baroya kayıtlı avukatların gizli oylarıyla seçecekleri ve görev süresi iki yıl olan ikişer delege den oluşmaktadır. Fakat avukat sayısının yüzden fazla olduğu barolarda yüzden sonraki her üç yüz üye için ayrıca birer delege seçileceği belirtilmektedir. Genel Kurul'un olağan üyeleri ise; görevde bulunan baro başkanları ve Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı yapmış ve yapmakta olan avukatlardan meydana gelmektedir.

Avukatlık Kanunu'nun 117. maddesinde sayılan Genel Kurul'un görevleri arasında; Birlik Başkanı'nı seçmek, Yönetim, Disiplin ve Denetim Kurulları'nı seçmek, uyulması zorunlu meslek kurallarını tespit etmek, Birlik Yönetim Kurulu'na talimat vermek, Birliğin hesaplarını incelemek ve bütçesini onaylamak yer almaktadır.

B- Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu

Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu; aynı zamanda kurula da başkanlık yapan Birlik Başkanı ve Genel Kurul tarafından Genel Kurul'a katılan kişiler arasından seçilen on üyeden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu'nun görev süresi dört yıldır ve süresi dolan kişinin yeniden seçilmesi mümkündür. Kurul'un toplantısı ayda bir kez olağan olarak yapılmaktadır.

Birlik Yönetim Kurulu'nun görevleri arasında gündemi hazırlayıp Genel Kurul'u toplantıya çağırarak, birliğin ve malların yönetimini sağlamak, bütçeyi hazırlamak, Genel Kurul tarafından alınan kararları uygulamak, taşınmaz alıp satmak, ipotek etmek ve benzeri uygulamaları yapmak, eleman görevlendirmek, barolarca verilen kararlara karşı itirazlar konusunda karar vermek, avukatlık ruhsatnameleri ve kimlikleri düzenlemek, avukatların, ortak avukatların ve avukat ortaklıklarının kayıtlarını tutmak ve yetki belgelerini düzenlemek, meslekle ilgili görüş yayınlamak, mesleki yayınlar yapmak, avukatlık ortaklığı tip sözleşmesini hazırlamak, Birlik Kurulu'na rapor vermek yer almaktadır.

C- Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı

Görev süresi dört yıl olan ve yeniden seçilebilmesi yasalar açısından mümkün olan Türkiye Barolar Birliği Başkanı; Genel Kurul'un üyelerinin gizli oyuyla seçilmektedir.

Avukatlık Kanunu'nun 123. maddesinde yer alan Birlik Başkanlığı'nın görevleri arasında, birliğin temsilini gerçekleştirmek; Birlik Yönetim ve Disiplin Kurulu Kararları'nın yerine getirilmesini sağlamak; Yönetim Kurulu tarafından verilen yetki dâhilinde birlik adına kazandırıcı yüklenim altına sokucu işlemleri yapmak; birliğe yapılan bağışların kabulünü yapmak; birlik avukatının tayinini gerçekleştirmek; yabancı baro birlikleri baroları ve hukuk kuruluşları ile ilişki kurulmasını ve yürütülmesini sağlamak; meslek onuru ve bağısızlığı ile ilgili işlerde yasalar ve meslek kurallarının gereğinin savunulmasını sağlamak ve yasalarla verilen tüm görevleri gerçekleştirmek yer almaktadır.

D- Türkiye Barolar Birliği Başkanlık Divanı

Birlik Başkanı, iki Başkan Yardımcısı, Genel Sekreter ve Sayman'dan oluşan Başkanlık Divanı'nda, başkan dışında kalan diğer üyeler Birlik Yönetim Kurulu için yapılan her seçimden sonra ilk toplantıda gizli oyla seçilirler.

Başkanlık Divanı'nın görevleri arasında; yasa hükümlerince ve Yönetim Kurulu'nca kendisine verilen görevleri yerine getirmek, birlik mallarının yönetimi hakkında karar almak ve baro başkanlarını gerektiğinde toplantıya çağırarak yer almaktadır.

E- Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu

Genel Kurul tarafından kendi üyeleri arasından gizli oyla seçilen yedi kişiden oluşan Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu'nun görev süresi dört yıldır. Kurul başkanı ise; seçimden sonra yapılan ilk toplantıda yine Genel Kurul tarafından kendi üyeleri arasından seçilmektedir.

Disiplin Kurulu'nun toplantı nisabı üye tam sayısının salt çoğunluğu olup, en az dört üyenin bir oyda birleşerek karar alabilmesi mümkündür. Disiplin Kurulu ayda bir kez olağan olarak toplanmaktadır. Disiplin Kurulu; Avukatlık Kanunu ile avukatlık mesleğinin ilke ve kurallarına aykırı davranan eylem ve davranışlarda bulunan avukatlar ile mesleki çalışmalarda görevini gereği gibi yapmayan kişiler hakkında baro disiplin kurulları tarafından verilen kararlar ile tedbir mahiyetinde verilen işten çıkarmaya ilişkin kararları itiraz mercii sıfatıyla inceleyip karara bağlamakla görevlidir.

F- Türkiye Barolar Birliği Denetleme Kurulu

Türkiye Barolar Birliği Denetleme Kurulu, üç asil ve üç yedek üye olmak üzere dört yıllık bir süre için Genel Kurul'ca seçilmektedir.

Kurul'un görev ve yetkileri Avukatlık Kanunu Yönetmeliği'nin 61. maddesinde düzenlenmektedir. Kurul'un görevi; birliğin mali işlerini denetlemektir.

İKİNCİ BÖLÜM

Türkiye Cumhuriyeti'nde Bulunan Tüm Baroların Kısa Tarihçeleri

Türkiye Cumhuriyeti'nde günümüz itibarıyla toplam 77 adet baro bulunmaktadır. Çalışmamızın bu bölümünde kronolojik olarak Türkiye Cumhuriyeti'nde kurulmuş olan baroların kısa tarihçelerini inceleyeceğiz.

1- İstanbul Barosu

İstanbul Barosu'nun, yukarıda da daha önce incelediğimiz gibi, İstanbul Dava Vekilleri Cemiyeti'nin ilk Genel Kurul Toplantısı'nın yapıldığı 05.04.1878 tarihinde kurulmuş olduğu kabul edilmektedir. 03.01.1934 tarihinde İzmir'de yapılan "Türkiye Avukatlar Birliği" toplantısı sonucunda, 5 Nisan'ın Avukatlar Günü olarak kutlanmasına karar verilmiştir¹⁶⁴. 06 Şubat 1963 tarihinde toplanan İzmir Barosu Yönetim Kurulu da; 5 Nisan tarihini Avukatlar Günü olarak kabul etmiştir.

11.08.1969 tarihinde yapılan Türkiye Barolar Birliği'nin ilk toplantısında İstanbul Barosu avukatı Avukat Osman Kuntman'a Avukatlar Günü'nün tespiti için gereken incelemeleri yapma görevi verilmiştir. İstanbul Barosu'nun 05.04.1878 tarihinde kurulmuş olduğu 04.01.1975 tarihinde Avukat Osman Kuntman tarafından araştırılarak bulunmuş; Avukat Kuntman tarafından İstanbul Barosu'nun kuruluş tarihi ile ilgili hazırlanmış altı sayfalık rapor, İstanbul Barosu Yönetim Kurulu'nun 20 Şubat 1975 tarihli toplantısında 8/2 numaralı kararla değerlendirilerek kabul edilmiştir. Kabul edilen raporda; her ne kadar "Baro" şeklindeki meslek kuruluşu kavramı ilk olarak 13 Ocak 1876 tarihli Mehakimi Nizamiye- Dava Vekilleri Hakkında Nizamname ile getirilmiş de olsa, İstanbul Dava Vekilleri Cemiyeti'nin ilk Genel Kurul Toplantısı'nın 05.04.1878 tarihi tarihinde yapılması sebebiyle bu tarihin İstanbul Barosu'nun kuruluş tarihi sayılması gerektiği belirtilmiştir.

¹⁶⁴ ÇELİK, Adil Giray; 5 Nisan Avukatlar Günü Tarihsel Dayanağı, Bursa Barosu Dergisi, 2004, S. 74, s. 5, 6, 7.

15–16 Mayıs 1987 tarihlerinde Tekirdağ'da yapılan Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu'nda da oy birliğiyle 5 Nisan gününün Avukatlar Günü olarak kutlanmasına karar verilmiştir¹⁶⁵.

2- Bursa Barosu

Bursa Barosu; Dava Vekilleri Nizamnamesi'nin kabulüyle 1909 yılında on beş avukattan meydana gelerek kurulmuştur. Muhamat Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle baronun yeniden oluşumu tamamlanmıştır. Bursa Barosu'nun ilk baro başkanı; Avukat Osman Nuri Özpay; 1918–1919 yılları arasında başkanlık görevini yürütmüştür¹⁶⁶.

3- Konya Barosu

Konya Barosu; 1912 yılında kurulmuştur. Konya Barosu'nun kuruluşunda; 1912–1930 yılları arasında baro başkanlığı da yapan Selanik Mekteb-i Hukuk müderrislerinden Musa Kazım Efendi, Konya Hukuk Mektebi profesörlerinden Avukat Hilmi Aksoy ve Avukat Mümtaz Ataman da önemli katkılarda bulunmuşlardır. Konya Barosu; kurulduğu ilk yıllarda Dava Vekilleri ve Muhami Cemiyeti adını taşımaktadır, baro unvanı kullanımı daha sonra gerçekleşmiştir.

1920–1930 yılları arasında Musa Kazım Efendi'nin mecliste görevde bulunması dolayısıyla o yıllar arasında Hilmi Aksoy tarafından baro başkanlığı görevinin yürütüldüğü tahmin edilmektedir. Ayrıca; 1930–1936 yılları arasında Konya Barosu başkanlığının kimin tarafından yürütüldüğü de tespit edilememiştir¹⁶⁷.

4- Balıkesir Barosu

Balıkesir Barosu; 26.01.1920 tarihinde kurulmuştur. Kurucuları arasında; Avukat Mustafa Necati Bey, Avukat Süleyman Sadi Bey, Avukat Mehmet Sait Bey, Avukat İbrahim Etem Bey, Avukat Mehmet Esat Bey ve Avukat Bahur Salomon Bey yer almaktadır¹⁶⁸.

¹⁶⁵ ÇELİK, Adil Giray; 5 Nisan Avukatlar Günü, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2000, S. 1, s. 160.

¹⁶⁶ Bursa Barosu Levhası; 2000 yılı baskı, s. 6.

¹⁶⁷ UZ, Mehmet Ali; Konya Barosunun Kuruluşu, Konya Hukuk ve Baro Tarihçesi, Eylül 2006, s. 66.

¹⁶⁸ <http://www.balikesirbarosu.org.tr/yenibaro/index.asp>, 24.12.2007

5- Kastamonu Barosu

Kastamonu Barosu; 1920 yılında kurulmuştur. Hukuk Mektebi mezunları 1920 yılı Eylül ayı başlarında kendi aralarında toplanarak, baro başkanlığını kurmaya karar vermişler ve bu doğrultuda resmi işlemlere başlamışlardır. Baronun ilk baro başkanlığına Avukat Mehmet Hayrettin Bey'i seçmişlerdir. 1921 yılında yapılan bir seçim neticesinde ise yeni bir Yönetim Kurulu oluşturulmuştur¹⁶⁹.

6- Adana Barosu

Adana Barosu; 1923 yılında kurulmuştur. İlk baro başkanı olan Avukat İbrahim Günay; 1964–1980 yılları arasında baro başkanlığı görevini yapmıştır¹⁷⁰.

7-Aydın Barosu

Aydın Barosu 1923 yılında kurulmuştur¹⁷¹.

8- Edirne Barosu

Edirne Barosu; 1923 yılında kurulmuştur. 1924 yılında Avukatlık Kanunu'nun çıkarılmasını takiben baro bölge barosu niteliğini alarak, Kırklareli ve Tekirdağ illerinde avukatlık yapan kişilerin kayıtları Edirne Barosu'na yapılmıştır. İlk baro levhasının ilk beş sırasındaki avukatlar olan Avukat Hayrettin Belli, Avukat Kemal Şağban, Avukat Hayim Bemooras, Avukat Fevzi Sengelli ve Avukat Cevdet Öner'in diğer avukatların da muvafakatini almasıyla ilk Baro Yönetim Kurulu toplantısı 7.12.1924 tarihinde yapılmıştır.

1953 yılında Kırklareli Barosu'nun kurulmasıyla Kırklareli'nde görev yapan avukatlar kayıtlarını Kırklareli Barosu'na nakletmişlerdir. 1958 yılında ise Tekirdağ Barosu'nun kurulmasıyla Tekirdağ ilinde avukatlık yapanlar kayıtlarını Tekirdağ Barosu'na nakletmişlerdir¹⁷².

¹⁶⁹ <http://www.kastamonubarosu.org.tr/page.asp?id=1>; 02.02.2008

¹⁷⁰ <http://www.adanabarosu.org.tr/>, 07.01.2008

¹⁷¹ <http://www.aydinbarosu.org.tr/>; 07.02.2008

¹⁷² [http://www.edirnebarosu.org.tr/Default2.aspx?id=\(4-3\)](http://www.edirnebarosu.org.tr/Default2.aspx?id=(4-3)); 19.10.2008

9- Elazığ Barosu

Elazığ Barosu; 1923 yılında kurulmuştur¹⁷³.

10- Gaziantep Barosu

Gaziantep Barosu; 1923 yılında kurulmuştur¹⁷⁴. Kilis ilinde bulunan avukatlar Gaziantep Barosu'na kayıtlı olarak mesleki faaliyetlerini yürütmektedirler.

11- Samsun Barosu

Samsun Barosu; 1923 yılında kurulmuştur. Samsun Barosu'nun ilk baro başkanı; Avukat İbrahim Hisabi 1935–1939 yılları arasında baro başkanlığı görevini yapmıştır¹⁷⁵.

12- Sinop Barosu

Sinop Barosu; 1923 yılında kurulmuştur¹⁷⁶.

13- Trabzon Barosu

Trabzon Barosu; 1923 yılında kurulmuştur. 1923–1931 yılları arasında Trabzon Barosu'nda avukatlık yapıp daha sonra Ankara Barosu'na naklini yaptıran Avukat Kadri Bey (Mesut Kadri Efendi); Trabzon Barosu'nun ilk baro başkanıdır. Trabzon Barosu; belirli bir dönem belirli illerdeki avukatları kapsayacak şekilde Bölge Barosu niteliğinde faaliyet göstermiş ve Rize Barosu'nun kurulmasıyla bu niteliği sona ermiştir¹⁷⁷.

14- Ankara Barosu

Ankara Barosu; 14.07.1924 tarihinde Muhamat Yasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra oluşumunu tamamlayarak kurulmuştur. Ankara Barosu kurulmadan önce Salih Sırrı; Ankara'da bulunan avukatların ilk meslek kuruluşu başkanı olarak görev yapmıştır. Ankara Barosu, Muhamat Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle kurulmuş; Avukat Salih Sırrı baro başkanlığı görevine getirilmiştir ve 1878–1936 yılları arasında görevde bulunmuştur¹⁷⁸.

¹⁷³ <http://www.elazigbarosu.org.tr/#>; 05.04.2008

¹⁷⁴ <http://www.gaziantepbarosu.org.tr/goster.php?konu=101>; 04.02.2008

¹⁷⁵ <http://www.samsunbarosu.org.tr/baskanlar.php>; 27.04.2008

¹⁷⁶ <http://www.sinopbarosu.org.tr/default.asp>; 04.04.2008

¹⁷⁷ <http://www.trabzon-barosu.org/ortadizin/?id=20>, 24.12.2007

¹⁷⁸ http://www.ankarabarosu.org.tr/Pg_St_Tarihce.aspx; 12.12.2007

15- Malatya Barosu

Malatya Barosu; 1924 yılında kurulmuştur. Malatya Barosu'nun ilk baro başkanı; Avukat Abdullatif Aykut'tur¹⁷⁹.

16- Mersin Barosu

Mersin Barosu 1924 yılında kurulmuştur. Mersin Barosu'nun ilk baro başkanı; Avukat Hüseyin Avni Bey'dir ve 1937 yılına kadar baro başkanlığı görevinde bulunmuştur¹⁸⁰.

17- Manisa Barosu

Manisa Barosu; 1925 yılında kurulmuştur¹⁸¹.

18- Antalya Barosu

Antalya Barosu; 1926 yılında kurulmuştur. İlk baro başkanı olan Avukat Halil Edip Şakrak; 1926–1938 yılları arasında görev yapmıştır. Avukat Ali Sanlı tarafından başlatılan Antalya Barosu'nun kuruluş yıldönümü kutlamaları 1991 yılından itibaren her yıl 4 Mayıs'ta geleneksel olarak tekrarlanmaktadır¹⁸².

19- Giresun Barosu

Giresun Barosu; Muhamat Kanunu'nun yürürlüğü zamanında ve 01.04.1926 tarihinde kurulmuştur. Avukat B. Tevfik; Giresun Barosu'nun ilk baro başkanıdır ve 1926–1930 tarihleri arasında bu görevi yürütmüştür¹⁸³.

20- Kayseri Barosu

Kayseri Barosu; 1926 tarihinde kurulmuştur. Baro'nun ilk baro başkanı olan Avukat Mustafa K. Şatır 1926–1928 yılları arasında görev yapmıştır¹⁸⁴.

¹⁷⁹ <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/malatya/index.aspx>; 23.02.2008

¹⁸⁰ <http://www.mersinbarosu.org.tr/>; 04.02.2008

¹⁸¹ <http://www.manisabarosu.org.tr/#>; 03.02.2008

¹⁸² <http://www.antalyabarosu.org.tr/print.php?tid=101>, 20.11.2007

¹⁸³ http://www.giresunbarosu.org.tr/sayfa_goster.asp?h_id=77&tur=altkat; 12.12.2007

¹⁸⁴ <http://www.kayseribarosu.org.tr/pxp/baro/tarihce.php>, 24.12.2007

21- Denizli Barosu

Denizli Barosu; 1927 yılında kurulmuştur¹⁸⁵.

22- Diyarbakır Barosu

Diyarbakır Barosu; 1927 yılında kurulmuştur¹⁸⁶.

23- İzmir Barosu

İzmir Barosu; 1927 yılında kurulmuştur. Avukat Bekir Behlül; İzmir Barosu kuruluşunu tamamlamadan 1908-.... yılında ve 1922–1923 dönemleri arasında İzmir avukatlarının meslek kuruluşu ilk başkanı olarak görev yapmıştır. Avukat İbni Hazım ise; İzmir avukatlarının meslek kuruluşu ikinci başkanı olarak 1923–1925 dönemleri arasında görevini yürütmüştür. Avukat Nuri Devres 1925 yılından İzmir Barosu'nun kuruluş yılı olan 1927 yılına kadar İzmir avukatlarının meslek kuruluşu üçüncü başkanı olarak, İzmir Barosu'nun kuruluşu olan 1927 yılından 1933 yılına kadar ise İzmir Barosu'nun ilk baro başkanı olarak görev yapmıştır¹⁸⁷.

24- Erzurum Barosu

Erzurum Barosu; 1929 yılında kurulmuştur¹⁸⁸.

25- Kütahya Barosu

Kütahya Barosu; 1929 yılında kurulmuştur¹⁸⁹.

26- Muğla Barosu

Muğla Barosu; 1931 yılında kurulmuştur. Avukat Cemal Tüzün; Muğla Barosu'nun ilk baro başkanıdır¹⁹⁰.

¹⁸⁵ <http://www.denizlibarosu.org.tr/>; 03.04.2008

¹⁸⁶ <http://www.diyarbakirbarosu.org.tr/>; 02.02.2008

¹⁸⁷ [http://www.izmirbarosu.org.tr/Default2.aspx?id=\(6-4\)](http://www.izmirbarosu.org.tr/Default2.aspx?id=(6-4)); 03.04.2008

¹⁸⁸ <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/erzurum/index.aspx>; 02.04.2008

¹⁸⁹ http://www.kutahyabarosu.org.tr/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1; 02.04.2008

¹⁹⁰ <http://www.muglabarosu.org.tr/baro/sayfa.asp?blogid=77&pagem=Eski%20Baro%20Başkanları>; 22.11.2007

27- Sivas Barosu

Sivas Barosu; 1933 kurulmuştur. Avukat Mahir Türkay Sivas Barosu'nun baro başkanı olarak 1940–1950 yılları arasında görev yapmıştır¹⁹¹.

28- Eskişehir Barosu

Eskişehir Barosu; 1934 yılında kurulmuştur. Baro levhasına kayıtlı ilk avukat; Avukat Saip Özeş'tir. Avukat Sebahattin Akbıyık ise 1934–1939 yılları arasında ilk baro başkanı olarak görev yapmıştır¹⁹².

29- Afyonkarahisar Barosu

Afyonkarahisar Barosu; 1935 yılında kurulmuştur. İlk baro başkanı ise; Avukat Ali Necmettin Taşkapılı'dır¹⁹³.

30- Kocaeli Barosu

Kocaeli Barosu'nun hangi tarihte kurulduğu tam olarak tespit edilememiş olsa da 17.11.1938 tarihinde kurulduğu kabul edilmektedir. Avukat Ali Vasfi Akalın Kocaeli Barosu'nun ilk baro başkanı olarak 1939 yılına kadar baro başkanlığı görevini yapmıştır¹⁹⁴.

31- Zonguldak Barosu

Zonguldak Barosu; 29.12.1938 tarihinde kurulmuştur. Baronun kuruluş çalışmaları 1930 yıllarının sonlarında başlamış ve 1936–1937 yıllarında hız kazanmıştır¹⁹⁵. İlk genel kurul 1938 tarihinde yapılmış ve seçim sonucunda yönetim kurulu belirlenmiştir. İlk baro başkanı Avukat Ahmed Tevfik Bilgin'dir. Başkan vekilliğine Avukat Bekir Sıdkı Gökçen, umumi kâtipliğe Avukat Süleyman Sami Barım, azalıklara ise Avukat Muammer Sanı ve Avukat Hasan Turna seçilmişlerdir. Baro'nun ilk levhasında yaklaşık 30 kadar kayıtlı avukat olup, bu avukatlar Zonguldak Merkez, Bartın, Safranbolu ve Karadeniz Ereğli' de faaliyet göstermektedirler¹⁹⁶.

¹⁹¹ <http://www.sivasbarosu.org.tr/statik.asp?cat=baskanlarimiz&m=1>; 07.01.2008

¹⁹² <http://www.eskisehirbarosu.org.tr/?kisa-tarihce>, 17.12.2007

¹⁹³ <http://www.afyonbaro.org.tr/modules.php?sayfa=tarihce>, 21.11.2007

¹⁹⁴ <http://www.kocaelibarosu.org.tr/baro/>; 02.01.2008

¹⁹⁵ Zonguldak Barosu Bülteni, Zonguldak, Haziran 2007, Sayı 1, Sayfa 8.

¹⁹⁶ <http://www.zonguldakbarosu.org.tr/icerik.php?ice=1>, 06.12.2007

32- Tokat Barosu

Tokat Barosu; 1939 yılında kurulmuştur. Avukat Rüştü Kuyulu; 1939 yılında Tokat Barosu'nun ilk baro başkanı olarak görevini yürütmüştür¹⁹⁷.

33- Hatay Barosu

Hatay Barosu; 25.12.1943 tarihinde; Avukatlık Kanunu tarafından baro oluşturulması için aranan yeterli sayıya ulaşılması ve Cumhuriyet Savcısı M. Aşır Aksu tarafından yapılan çağrı üzerine 11 avukatın katıldığı toplantı sonucunda kuruluşunu tamamlamıştır. Toplantıda yapılan seçim sonucunda; baro başkanlığına Avukat Ahmet Sırrı Hocaoğlu seçilmiştir ve 1944–1949, 1951–1959 ve 1969–1971 dönemleri arasında baro başkanlığı görevini yürütmüştür¹⁹⁸.

34- Bolu Barosu

Bolu Barosu; 26.11.1949 tarihinde kurulmuştur. 1938 yılında Bolu ilinde 15'den az avukat görev yapmaktaydı. O tarihte yürürlüğe giren Avukatlık Kanunu uyarınca Bolu ili dâhilinde görev yapan avukatlar Kocaeli Bölge Barosu'na bağlanmıştır. 26.11.1949 tarihinde Bolu ilinde bulunan avukatlar toplanarak Bolu Bölge Barosu'nu kurmuşlardır. 28.11.1949 tarihinde Bolu Barosu başkanı olarak seçilen Avukat İrfan Ulusan; 1950–1952 yılları arasında baro başkanlığı görevini yürütmüştür¹⁹⁹.

35- Kahramanmaraş Barosu

Kahramanmaraş Barosu; 1949 yılında kurulmuştur. İlk baro başkanı olarak; Zekeriya Zevkli görev yapmıştır. Kahramanmaraş Barosu; günümüz itibarıyla Türkiye'nin 23. büyük barosu konumundadır²⁰⁰.

¹⁹⁷ <http://www.tokatbarosu.org.tr/content/view/15/34/>; 03.02.2008

¹⁹⁸ <http://www.hataybarosu.org.tr/Baromuz/tarihce.htm>, 17.12.2007

¹⁹⁹ <http://www.bolubarosu.org.tr/Baro/Tarihce.aspx>; 27.11.2007

²⁰⁰ <http://www.kahramanmarasbarosu.org.tr/baromuz/baromuz.asp>, 25.11.2007

36- Kırşehir Barosu

Kırşehir Barosu; 1951 yılında kurulmuştur²⁰¹.

37- Çorum Barosu

Çorum Barosu; 1952 yılında kurulmuştur. Avukat Kemal Biberoglu Çorum Barosu'nun ilk başkanı olarak görev yapmıştır²⁰².

38- Şanlıurfa Barosu

1952 yılı öncesi Gaziantep Barosu'na kayıtlı olarak Şanlıurfa'da görev yapan avukatlar; 1952 yılında üye sayısının 15 kişiyi geçmesi üzerine kurulan Şanlıurfa Barosu'na kaydolmuşlardır. 27.12.1952 tarihinde yapılan genel kurulda Avukat Zeki Çelen baro başkanı olarak seçilirken, Avukat Tahir Kanpak, Avukat Fuat Aksoy, Avukat Reşat Alpan ve Avukat Haki Hatipoğlu ise baro yönetim kurulu üyeliklerine seçilmişlerdir²⁰³.

39- Kırklareli Barosu

Kırklareli Barosu; 1953 yılında kurulmuştur. Edirne Bölge Barosu'nda kayıtları bulunan avukatlar, kayıtlarını Kırklareli Barosu'na nakletmişlerdir. 17.07.1953 tarihinde; ilk Genel Kurul Toplantısı yapılmıştır. 9 üyenin katılımıyla gerçekleşen Genel Kurul'da yapılan oylama sonucunda, baro başkanlığına Avukat Abdurrahman Altuğ; yönetim kurulu asil üyeliklerine ise Avukat Ümran Hekimoğlu, Avukat Yalçın Bilguvar, Avukat Hilmi Ergun ve Avukat Arif Sönmezşık seçilmişlerdir²⁰⁴.

40- Sakarya Barosu

Sakarya Barosu; 1954 yılında kurulmuştur²⁰⁵.

41- Yozgat Barosu

Yozgat Barosu; 1954 yılında kurulmuştur²⁰⁶.

²⁰¹ <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/kirsehir/index.aspx>; 04.04.2008

²⁰² <http://www.corumbarosu.org.tr/baskanlar.htm>; 03.02.2008

²⁰³ <http://www.sanlıurfabarosu.org.tr/baro/tarihce.asp>, 22.11.2007

²⁰⁴ <http://www.kirklarelibarosu.org.tr/icerik.php?git=1>; 20.11.2007

²⁰⁵ <http://www.sakaryabarosu.org.tr/?mod=icerik&part=read&id=59>; 02.01.2008

²⁰⁶ <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/yozyat/index.aspx>, 07.01.2008

42- Mardin Barosu

Mardin Barosu; 1956 yılında kurulmuştur. Mardin Barosu avukatları daha önceleri Diyarbakır Barosu'na kayıtlı olarak avukatlık görevlerini yapmaktaydılar. 1956 yılında baronun kurulmasıyla baroya kayıtlarını yaptırmışlardır²⁰⁷. Mardin Barosu'nun ilk baro başkanı; Avukat Abdulcelil Bayar 1956–1959 tarihleri arasında baro başkanlığı görevini yapmıştır²⁰⁸.

43- Ordu Barosu

Ordu Barosu; 1956 yılında kurulmuştur. Avukat Celal Eroğlu; Ordu Barosu'nun ilk baro başkanıdır ve 1956–1963 yılları arasında görev yapmıştır²⁰⁹.

44- Uşak Barosu

Uşak Barosu; 1956 yılında kurulmuştur. Avukat Adnan Çalikoğlu; Uşak Barosu'nun ilk baro başkanıdır²¹⁰.

45- Tekirdağ Barosu

Tekirdağ Barosu; 22.03.1958 tarihinde kurulmuştur. Tekirdağ Barosu'nun ilk baro başkanı Avukat Cevdat Usel'dir; 1958–1962 tarihleri arasında baro başkanlığı görevini yapmıştır²¹¹.

46- Isparta Barosu

Isparta Barosu; 05.04.1958 tarihinde kurulmuştur. O tarihe kadar Denizli Barosu'na bağlı olarak görevlerini yürüten Isparta'da görev yapan avukatlar, 1958 yılında Isparta Barosu'nu kurmuşlardır.

²⁰⁷ Mardin Barosu Dergisi, Mardin, Ekim 2007, sayı. 1, s. 2.

²⁰⁸ http://www.mardinbarosu.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=9, 07.01.2008

²⁰⁹ http://www.ordubarosu.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=247; 17.12.2007

²¹⁰ <http://www.usakbarosu.org.tr/anasayfa.html>; 20.11.2007

²¹¹ <http://www.tekirdagbarosu.org.tr/?id=drby&full=&konu=91> 07.02.2008

47- Amasya Barosu

Amasya Barosu; 26.01.1959 tarihinde kurulmuştur. Amasya Barosu'nun kuruluşundan önce; 1938 yıllarında Amasya ilindeki avukatlar Tokat Barosu'na bağlı olarak faaliyetlerini yürütmekte idiler. Tokat Barosu'nun feshedilmesiyle, Amasya ilinde faaliyet gösteren avukatlar Sivas Barosu'na; daha sonra Çorum ilinde baronun kurulmasıyla birlikte avukatlar Çorum Barosu'na bağlanmışlardır²¹².

48- Burdur Barosu

Burdur Barosu; 1959 yılında kurulmuştur²¹³.

49- Rize Barosu

Rize Barosu; 13.08.1963 tarihinde kurulmuştur. Rize Barosu'nun kuruluşundan önce; Rize'de avukatlık mesleğini icra edenler Trabzon Barosu'na kayıtlı olarak; faaliyetlerini yürütmekte idiler. Rize Barosu'nun kurulmasıyla Artvin Barosu, Rize Barosu'na bağlanarak, Rize Barosu Bölge Barosu vasfını kazanmıştır. Artvin Barosu kurulana kadar Artvin ilindeki avukatlar mesleklerini Rize Barosu bünyesinde icra etmişlerdir. Avukat Nazmi Tarakçıoğlu; Rize Barosu'nun ilk baro başkanıdır ve üç yıl boyunca bu görevini yürütmüştür²¹⁴.

50- Van Barosu

Van Barosu; 1967 yılında kurulmuştur. Önceleri Van, Muş, Hakkâri ve Bitlis illerini kapsar şekilde Bölge Barosu olarak hizmet veren Van Barosu 2005 yılında Muş ilinde, 2006 yılında Hakkâri ve Bitlis illerinde baro kurulması ile Bölge Barosu niteliğini kaybetmiştir. Avukat Nevzat Tüfenkçi; Van Barosu'nun ilk Baro Başkanıdır²¹⁵.

51- Nevşehir Barosu

Nevşehir Barosu; 1968 yılında kurulmuştur²¹⁶.

²¹² <http://www.amasyabarusu.org.tr/tarihce.asp?yes>; 24.11.2007

²¹³ <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/burdur/index.aspx>; 12.01.2008

²¹⁴ <http://rizebarosu.org/kategoriyazi.asp?kat=1&alt=8>, 27.11.2007

²¹⁵ <http://www.vanbarosu.org/tarihce.asp>, 19.11.2007

²¹⁶ <http://www.webiys.com/baro/>; 08.12.2008

52- Adıyaman Barosu

Adıyaman Barosu; 1969 yılında kurulmuştur²¹⁷.

53- Artvin Barosu

Artvin Barosu; 1970 yılında kurulmuştur²¹⁸.

54- Erzincan Barosu

Erzincan Barosu; 1973 kurulmuştur. Avukat Necdet Ömer Varlık; Erzincan Barosu'nun ilk baro başkanıdır.

55- Gümüşhane (Bayburt Bölge) Barosu

Gümüşhane Barosu; 25.07.1974 tarihinde kurulmuştur. Gümüşhane Barosu'nun kuruluşu çalışmaları esnasında; Gümüşhane il sınırları içerisinde görev yapmakta olan 24 avukat, Avukat Necati Akagün önderliğinde imza toplayarak başvuruda bulunmuşlardır.

Avukatlık Kanunu'nun 77. maddesi ve Avukatlık Kanunu Yönetmeliği'nin 49. maddesi gereğince; Erzurum Barosu tarafından Gümüşhane ilinde baro kurulması gerektiğine karar verilmiştir. 20.07.1974 gün ve 458/16 karar ile Gümüşhane Barosu'nun kurulması kararı verilmiştir. İlk baro başkanı olan Avukat Necati Akagün, bu görevini 1974–1983 yılları arasında sürdürmüştür. Gümüşhane Barosu; 1974 yılından beri Bayburt ilini de kapsar şekilde Bölge Barosu olarak çalışmaktadır. 1989 yılında; Bayburt'un il olarak Gümüşhane'den ayrılmasıyla birlikte baronun adı Gümüşhane-Bayburt Bölge Barosu olarak değiştirilmiştir²¹⁹.

56- Ağrı Barosu

Ağrı Barosu; 1975 yılında kurulmuştur. Ağrı Barosu'nun ilk baro başkanı olan Avukat Şerafettin Yazıcı; 1975–1977 dönemleri arasında görev yapmıştır²²⁰.

²¹⁷ <http://www.adiyamanbarosu.org.tr/main.aspx>; 04.01.2008

²¹⁸ <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/artvin/index.aspx>; 07.02.2008

²¹⁹ http://www.gumushanebarosu.org.tr/default.asp?c2&x=287&page_id=1, 27.11.2007

²²⁰ <http://www.agribarosu.org.tr/>; 03.02.2008

57- Osmaniye Barosu

Osmaniye Barosu; 1977 yılında kurulmuştur. Osmaniye Barosu'nun ilk baro başkanı; Avukat Ünsal Kökten, aynı zamanda Osmaniye Barosu'nun kurucusudur²²¹.

58- Aksaray Barosu

Aksaray Barosu; 1989 yılında kurulmuştur. Aksaray Barosu'nun kurucu başkanı; Avukat Sinan Kalyon'dur. 1989–1996 yılları arasında Avukat Yaşar Ünsal ilk baro başkanı olarak görev yapmıştır²²².

59- Çankırı Barosu

Çankırı Barosu; 1989 yılında kurulmuştur. Avukat Mehmet Civitcioğlu 27.01.1989 – 14.10.1989 dönemleri arasında baro başkanlığı görevini yürütmüştür²²³.

60- Kırıkkale Barosu

Kırıkkale Barosu; 1989 yılında Kırıkkale'nin il olmasını takiben kurulmuştur. Baronun kurulmasında; Kırıkkale Barosu temsilcisi Avukat Adnan Cönger'in büyük katkıları bulunmaktadır. Kırıkkale Barosu'nun kuruluşundan önce Kırıkkale' de avukatlık mesleğini icra edenler Ankara Barosu'na kayıtlı olup; baro faaliyetleri de Ankara Barosu temsilcisi vasıtası ile takip etmekte idiler.

Kırıkkale Barosu'nun kurulması görevi; Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı'nın 13.09.1989 tarih ve 1222 Sayılı Kararı ile Avukat H. İbrahim Akyürek tarafından yerine getirilmiştir. Baro'nun tüzel kişilik kazanması; baro ilk Genel Kurulu'nun 21.10.1989 tarihinde toplanması ve baro başkanı ve diğer baro organlarının seçilerek, seçim sonuçlarının Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı tarafından 07.11.1989 tarih ve 1508 sayılı yazısı ile Adalet Bakanlığı'na bildirilmesi sonucu gerçekleşmiştir²²⁴.

²²¹ http://www.osmaniyebarosu.org.tr/viewpage.php?page_id=7; 17.12.2007

²²² <http://www.aksaraybarosu.org.tr/AKSARAYBARO/index.php>; 04.02.2008

²²³ [http://www.cankiribarosu.org.tr/Default2.aspx?id=\(5-3\)](http://www.cankiribarosu.org.tr/Default2.aspx?id=(5-3)); 04.04.2008

²²⁴ <http://www.kirikkalebarosu.org.tr/tarihce.htm>, 21.11.2007

61- Bartın Barosu

Bartın Barosu; 1991 yılında kurulmuştur²²⁵.

62- Batman Bölge Barosu

Batman Barosu; 30.03.1991 yılında Batman Bölge Barosu olarak kurulmuştur.

Önceleri Siirt ilinde görev yapan avukatlar Siirt Barosu'na kayıtlı olup, Batman Barosu'nun kurulması ile Siirt Barosu'nun tüzel kişiliğine son verilmiş ve Siirt Barosu'na kayıtlı olarak görev yapan avukatlar Batman Barosu'na kayıtlı olarak mesleki faaliyetlerine devam etmişlerdir. Batman Barosu'nun kurucusu olan avukat Zeki Ekmen ilk Genel Kurul'da iki sene süreyle Batman Barosu başkanı olarak görev yapmıştır²²⁶.

63- Iğdır Barosu

Iğdır Barosu; 1992 yılında kurulmuştur²²⁷.

64- Bilecik Barosu

Bilecik Barosu; 03.11.1993 tarihinde, Avukat İ. Necati Önen'in katkılarıyla kurulmuştur. Avukat İ. Necati Önen; aynı zamanda Bilecik Barosu'nun ilk baro başkanı olup, 03.11.1993–08.10.1995 dönemlerinde başkanlık yapmıştır²²⁸.

65- Karabük Barosu

Karabük Barosu 1995 yılında kurulmuştur²²⁹.

66- Yalova Barosu

Yalova Barosu; Yalova'nın il olması sonucu kurulmuştur. 1995–1996 yıllarında ilk baro başkanı olarak Avukat Akif Hüsnü Üstel görev yapmıştır²³⁰.

²²⁵ <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/bartın/index.aspx>; 02.04.2008

²²⁶ <http://www.batmanbarosu.org.tr/goster.php?konu=0101>; 07.02.2008

²²⁷ <http://www.barobirlik.org.tr/barolar/igdir/index.aspx>; 02.01.2008

²²⁸ Bilecik Barosu Albümü, 1993 yılı baskı.

²²⁹ <http://www.karabukbarosu.org.tr/>; 02.02.2008

²³⁰ <http://www.yalovabarosu.org.tr/>; 22.12.2007

67- Düzce Barosu

Düzce Barosu; 2000 yılında kurulmuştur. Düzce Barosu'nun ilk baro başkanı; Avukat Ferhat Akgün'dür²³¹.

68- Tunceli Barosu

Tunceli Barosu; 2001 yılında kurulmuştur. Avukat Hüseyin Aygün; Tunceli Barosu'nun ilk baro başkanı olarak görev yapmıştır.

69- Şırnak Barosu

Şırnak Barosu; 2004 yılında kurulmuştur²³².

70- Hakkâri Barosu

Hakkâri Barosu; 2005 tarihinde kurulmuştur²³³.

71- Muş Barosu

Muş Barosu; 08.10.2005 tarihinde kurulmuştur. 2005 yılı başlarında; önceleri Van Barosu'na kayıtlı olarak görevlerini yapan Muş ilindeki avukatlar, kurucu başkan Avukat Sait Sever ve kurucu yönetim kurulu üyeleri öncülüğünde Muş Barosu'nun kuruluşunu tamamlamasıyla, baroya kayıtlarını yaptırmışlardır²³⁴.

72- Bitlis Barosu

Bitlis Barosu; 15.09.2006 tarihinde kurulmuştur. Bitlis Barosu'nun kuruluşundan önce; Bitlis'te avukatlık mesleğini icra etmekte olanlar, Van Barosu'na kayıtlı idiler. Bitlis Barosu'nun kurulması Avukat Enver Derin tarafından ve kurucu yönetim kurulu üyeleri öncülüğünde yerine getirilmiştir. Baro'nun tüzel kişilik kazanmasıyla; ilk genel kurulun toplanması ve seçimlerin yapılması sonucu, baro başkanlığına Avukat Mezher Yürek seçilmiştir²³⁵.

²³¹ http://www.duzcebarosu.org/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=26&Itemid=49; 12.01.2008

²³² <http://www.sirnakbarosu.org.tr/?act=1&id=1>, 07.01.2008

²³³ <http://hataybarosu.org.tr/Baromuz/tarihce.htm>, 22.11.2007

²³⁴ http://www.musbarosu.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=31&Itemid=37, 07.01.2008

²³⁵ http://www.bitlisbarosu.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=12&ITEMID=188, 24.11.2007

Ülkemizde ayrıca Bingöl Barosu, Çanakkale Barosu, Karaman Barosu, Kars-Ardahan Barosu ve Niğde Barosu mevcuttur. Bu baroların tarihçeleri konusunda herhangi bir kaynağa ulaşamadığımızdan, çalışmamızda bu baroların tarihçelerine yer veremedik.

SONUÇ

Çalışmada Türkiye’de Avukatlık Mesleği’nin tarihi; Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli olan Osmanlı İmparatorluğu’ndan itibaren incelenmiştir. Çalışmanın birinci kısmında yer alan birinci bölümünde Osmanlı İmparatorluğu’nda savunma mesleğini yerine getiren kişiler olan arzuhalciler ve dava vekilleri genel olarak ele alınmış; ikinci bölümünde Osmanlı döneminde savunma mesleğini yerine getiren arzuhalciler ve dava vekilleri açısından dönem dönem hakkın savunulması süreçleri incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Osmanlı İmparatorluğu’nun Tanzimat döneminde savunma mesleğinde çalışan kişilere ilişkin yapılmış olan hukuki düzenlemeler ve bu kişilerin yetiştirilmesi amacıyla kurulan eğitim kurumları ele alınmıştır. Çalışmanın ilk üç bölümünde Osmanlı İmparatorluğu döneminde savunma mesleğinde çalışan kişiler açısından dönemsel olarak yaşanmış olan süreçler ayrıntılı olarak incelenerek; İmparatorluk döneminde savunma mesleği açısından yaşanmış olan gelişmelerin ve bu meslekler açısından varılan noktanın ortaya konulması amaçlanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Tanzimat dönemine kadar savunma mesleğini yerine getirmiş olan arzuhalciler ve dava vekilleri açısından yeterli hukuki düzenlemeler yapılmamış ve bu nedenle bu meslekler açısından gerekli alt yapı ve düzen oluşturulamamıştır. Tanzimat döneminde çıkarılmış olan çeşitli kanunlarda savunma mesleğini yerine getiren kişiler açısından hükümler getirilmiş ve ayrıca bu meslek mensuplarına ilişkin özel olarak düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve bu kişilerin yetiştirilmesi amacıyla eğitim kurumları kurulmuştur. Yaşanan bu süreçte, Osmanlı İmparatorluğu’nda savunma mesleğini yerine getiren kişiler açısından bu sürece kadar yaşanmış olan en kapsamlı gelişmeler gerçekleşmiştir. Ancak yaşanmış olan bu gelişmeler, 3 Eylül 1886 tarihinde çıkarılmış olan İrade-i Seniye ile neredeyse tamamen yok olmuş ve bu da bu meslekleri yerine getiren kişiler açısından son derece kötü olmuştur. Savunma mesleğini yerine getiren kişiler açısından 1908 Meşrutiyet’in ilan edilmesinden sonra Türkiye Cumhuriyeti’ni kurulmasına kadar yaşanmış olan süreçte birçok tüzük ve yasa çıkarılmıştır. Ancak bu dönemde yapılmış olan tüm bu hukuki düzenlemeler yeterli olmamış, savunma mesleği hukuk bilgisi olmayan ve mesleki eğitimden geçmemiş kişilerce yürütülür hale gelmiştir.

Çalışmanın ikinci kısmında yer alan birinci ve ikinci bölümlerinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra savunma mesleği alanında çalışan kişiler olan avukatlar açısından gerçekleştirilen hukuki düzenlemeler incelenmiş ve Türkiye Cumhuriyeti'nde kurulmuş olan hukuk fakültelerinin tarihçeleri ele alınmıştır. Çalışmada bu bölümlere yer verilmiş olmasının sebebi; Türkiye Cumhuriyeti döneminde savunma mesleği açısından yaşanmış olan gelişmelerin ayrıntılı olarak ortaya koyulabilmesinin sağlanmasıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra avukatlık mesleği doğmuş ve meslek açısından son derece büyük gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti döneminde günümüze kadar otuz bir adet hukuk fakültesi kurulmuş bu da savunma mesleğinin gelişimi açısından son derece iyi olmuştur.

Çalışmanın üçüncü kısmında yer alan birinci ve ikinci bölümlerinde ise günümüz avukatlık kanunu ışığında avukatlık mesleği ve Türkiye Cumhuriyeti'nde bulunan baroların kısa tarihçeleri incelenmiş; böylelikle avukatlık mesleğinin Osmanlı İmparatorluğu döneminden günümüze kadar yaşamış olduğu tüm süreçlerin ve gelişmelerin ortaya konulabilmesi hedeflenmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminden Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu döneme kadarki süreç incelendiğinde; savunma mesleği açısından bu dönemde pek bir gelişme sağlanamadığı ve yapılmış olan hukuki düzenlemelerin de yetersiz kaldığı görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla gerçekleştirilen devrim yasalarıyla beraber günümüze kadar savunma mesleğinin çok büyük gelişmeler geçirdiği açıktır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra avukatlık mesleği doğmuş, günümüze kadar çok sayıda hukuk fakültesi kurulmuş ve ülkemizde avukatlık meslek mensuplarının örgütlenmesi bağlamında çok sayıda baro kurulmuştur. Ancak günümüzde dahi Anayasa'mızda yer alan yargı erkine ilişkin düzenlemelerde avukatlar yargının kurucu unsuru sayılmamaktadırlar; bu avukatlık mesleği açısından son derece üzücüdür ve ivedilikle değişmesi gerekmektedir. Ayrıca Avukatlık Kanunu'nda da avukatlık mesleğinin gelişimi açısından yapılması gereken çeşitli değişiklikler vardır ve yeni düzenlemeler getirilmesi gerekmektedir.